

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU
ANABİLİM DALI

ULUSLARARASI HUKUK AÇISINDAN SINIRAŞAN
ÖRGÜTLÜ SUÇLARLA MÜCADELE KAPSAMINDA TÜRK VE
IRAK HUKUKUNDA UYUŞTURUCU TİCARETİ

Yüksek Lisans Tezi

AMMAR ALI GHALİB YOUNUS BALO

ANKARA 2023

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU HUKUKU

ANABİLİM DALI

**ULUSLARARASI HUKUK AÇISINDAN SINIRAŞAN ÖRGÜTLÜ
SUÇLARLA MÜCADELE KAPSAMINDA TÜRK VE IRAK HUKUKUNDA
UYUŞTURUCU TİCARETİ**

Yüksek Lisans Tezi

AMMAR ALI GHALİB YOUNUS BALO

TEZ DANIŞMANI

Dr. Öğr. Üyesi NASİH SARP ERGÜVEN

ANKARA 2023

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Dr. Öğr. Üyesi Nasih Sarp ERGÜVEN danışmanlığında hazırladığım “Uluslararası Hukuk Açısından Sınıraşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Kapsamında Türk Ve Irak Hukukunda Uyuşturucu Ticareti (Ankara – 2023)” adlı yüksek lisans tezimdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

05.05.2023

AMMAR ALI GHALIB YOUNUS BALO

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	iv
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	4
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	4
1.1. Organize Suç/Örgütlü Suç Kavramı.....	4
1.1.1. Sınırışan Örgütlü Suç Kavramı	10
1.1.2. Disiplinler Arası Bir Kavram Olarak Sınırışan Örgütlü Suç.....	16
1.2. Örgütlü Suç Kavramının Tarihsel Seyri.....	18
1.3. Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliğinde Sınırışan Örgütlü Suç Kavramı	24
1.3.1. Birleşmiş Milletlere Göre Organize Suçlar ve Sınırışan Örgütlü Suç Kavramı	24
1.3.2. Avrupa Birliği Mevzuatına Göre Organize Suçlar.....	31
1.4. Türkiye ve Irak'ta Sınırışan Örgütlü Suç Kavramı	42
1.4.1. Türkiye	42
1.4.2. Irak	44
1.5. Örgütlü Suç Gruplarının Temel Yapılanma Şekilleri	46
1.5.1. Standart Hiyerarşi.....	48

1.5.2. Bölgesel Hiyerarşi.....	49
1.5.3. Hiyerarşik Kümeler.....	50
1.5.4. Merkezci Yapı.....	51
1.5.5. Suç Ağı.....	52
İKİNCİ BÖLÜM.....	54
KAÇAKÇILIK KAVRAMI, ÇEŞİTLERİ, UYUŞTURUCU MADDE KAÇAKÇILIĞINDA GENEL DURUM	54
2.1.1. Kaçakçılık Kavramı	54
2.1.2. Kaçakçılık Çeşitleri.....	55
2.1.3. Kavramsal Olarak Uyuşturucu Kaçakçılığı	57
2.5.3.1. Sınır Aşan Suç Olarak Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı.....	60
2.1.4. Kaçaklıkla Mücadele Yöntemleri	63
2.1.5. Uyuşturucu Madde Kaçakçılığında Genel Durum.....	64
2.1.5.1. Üretim Bölgeleri.....	66
2.1.5.2. Dünya Geneline Ekim	66
2.1.5.3. Türkiye’de Ekim	67
2.1.5.4. Irak’ta Ekim	68
2.2. Uyuşturucu Kaçakçılığı Yapan Büyük Sınır Aşan Organize Suç Örgütlerinden Örnekler.....	68

2.2.1. Amerikan Mafyası.....	68
2.2.1.1. Amerikan Mafyasının Tarihi	68
2.2.1.2. Amerikan Mafyasının Yapılanması	73
2.2.2. Uzak Doğu Mafyası/Yakuza	73
2.2.2.1. Uzak Doğu Mafyası/Yakuza Tarihi	73
2.2.2.2. Uzak Doğu Mafyası/Yakuza Yapılanması	80
2.2.3. Tariat ve Tonglar	80
2.2.3.1. Tariat ve Tonglar Tarihi	82
2.2.3.2. Tariat ve Tonglar Yapılanması	85
2.2.4. Rus Mafyası (Vor V Zakone).....	87
2.2.4.1. Rus Mafyası (Vor V Zakone) Tarihi	87
2.2.4.2. Yapılanması.....	90
2.2.5. Kolombiya Uyuşturucu Kartelleri.....	92
2.2.5.1. Kolombiya Uyuşturucu Kartelleri Tarihi.....	92
2.2.5.2. Yapılanması.....	98
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	98
UYUşTURUCU SUÇLARI HAKKINDA ULUSAL HUKUK DÜZENLEMELERİ VE ULUSLARARASI SÖZLEşMELER.....	98
3.1. Uyuşturucu Madde Suçları Hakkında Ulusal Hukuk Düzenlemeleri	98

3.1.1. Genel Olarak	98
3.1.2. Almanya Hukukunun Uyuşturucu Maddeler ile M¼cadeleye Y¼nelik H¼k¼mleri.....	101
3.1.3.Meksika Hukukunun Uyuşturucu Maddeler ile M¼cadeleye Y¼nelik H¼k¼mleri.....	103
3.1.4. Fransız Yasalarının Uyuşturucu Maddeler ile M¼cadeleye Y¼nelik H¼k¼mleri.....	105
3.1.5. T¼rk Yasalarının Uyuşturucu Maddeler ile M¼cadeleye Y¼nelik H¼k¼mleri.....	107
3.1.5.1. Anayasal D¼zenleme ve Anayasa mahkemesi Kararları	108
3.1.5.2. 3298 Sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun	110
3.1.5.3. 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun	113
3.1.5.4. M¼lga 765 Sayılı T¼rk Ceza Kanunu	117
3.1.5.5. 5237 Sayılı T¼rk Ceza Kanunu	118
3.1.6. Irak Hukukunun Uyuşturucu Maddeler ile M¼cadeleye Y¼nelik H¼k¼mleri.....	118
3.2. Uyuşturucu Maddeleri ile İlgili Uluslararası S¼zleřmeler	121
3.2.1. 1909 şangay Afyon Antlaşması.....	123
3.2.2. 1912 Lahey Afyon Mukavelenamesi	125

3.2.3. 1914 Lahey Afyon Konferansı.....	128
3.2.4. 1925 Cenevre Afyon Mukavelenamesi.....	128
3.2.5. 1931 Cenevre Afyon Mukavelenamesi.....	129
3.2.6. 1931 Bangkok Mukavelenamesi.....	130
3.2.7. Zararlı İlaçların Meşru Olmayan Ticaretinin Yasaklanması Hakkında 1936 Cenevre Mukavelenamesi.....	131
3.2.8.Sentetik Uyuşturucu Maddeler Hakkında 1948 Paris Protokolü	132
3.2.9.1953 Newyork Afyon Protokolü.....	135
3.2.10.1961 Tarihli Uyuşturucu Maddeler TEK sözleşmesi.....	138
3.2.11.1971 Tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi	141
3.2.12.1988 Tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi.....	146
3.3.Uluslararası Kuruluşlar	154
3.3.1.Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Komisyonu (CND).....	154
3.3.2. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC)	155
3.3.3. Dünya Gümrük Örgütü (WCO)	156
3.3.4. Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı (INTERPOL)	157
3.3.5. Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Kurulu (INCB).....	158
3.3.6. Dünya Sağlık Örgütü (WHO)	159

SONUÇ	162
KAYNAKÇA.....	166
Özet	188

GİRİŞ

Yirminci yüzyılın son dönemlerinde uluslararası toplum çok sayıda siyasi kriz, jeopolitik değişim ve teknolojik yeniliklere tanık olmuştur. Klasik organize suçun yeni bir boyutu olan sınıraşan suç da oldukça geniş alana yayılabilen faaliyetleri ve devletlerin sosyoekonomik düzenlerini hedef alması bakımından büyük bir tehdit olarak ortaya çıkmıştır. Sınıraşan organize suç örgütleri özellikle gelişmekte olan ve geçiş süreci yaşayan devletlerde daha büyük bir sorun haline gelmektedir. Devletler öncelikle toplumsal düzeni garanti altına almak, halkın güvenliğini sağlamak, toplumsal dokuyu korumak ve ekonomisini güçlendirmek gibi zor görevlerle karşı karşıyadır.

Bununla birlikte sınıraşan suç bugün sadece gelişmekte olan devletlerin sorunu olmanın ötesinde küresel bir tehlike haline gelmiştir. Küreselleşmenin her alandaki etkisinin organize suç örgütlerine de sirayet etmesi ile birlikte suç örgütleri ağlarını küresel boyutta genişletmiştir. Bu durum organize suç örgütlerinden korunmak için sınır ötesi düzenleme yapma zorunluluğunu da beraberinde getirmiştir. Bu ağ yapıları yer ve zamana bağlı olmaksızın kurulabilmekte ve dünyanın dört bir yanından örgütlü suç gruplarını çok uluslu şirketler gibi ortak bir amaç için birleştirebilmektedir. Bu nedenle bugünün örgütlü suç grupları için ulusal sınırlar tamamen ortadan kalmış durumdadır.

Bu gruplar, yeni esnek yapıları sayesinde kolaylıkla içinde bulundukları ortama uyum sağlayabilmekte ve gerektiğinde rahatlıkla farklı yapılara eklenilerek değişim geçirebilmektedirler. Bu halleri ile mücadele örgütleri ve uluslararası güvenlik açısından çağın en büyük tehditlerinden birisidir. Bu tehdit potansiyellerindeki yükselişin önemli bir sebebi iletişim ve ulaşım imkânlarındaki büyük artışın yol açtığı küreselleşme olgusudur. Bu sayede para ve bilgi dolaşımının kolaylaşması insanlar için büyük kolaylıklar yaratırken aynı durum suç örgütleri için de geçerli hale gelmiştir.

Oluşturdukları yapılar ile ülke yönetimlerini dahi ellerine geçirebilen örgütlü suç grupları tüm dünyada devlet otoritesine meydan okumaktadırlar. Uyuşturucu, yolsuzluk ve kaçakçılık gibi yollarla demokrasileri ve devlet yapılarını yozlaştırmaktadırlar. Bu şekilde kendileri için elverişli hareket alanları **olusturmaktadırlar**. Günümüz dünyasında yaşanan teknolojik gelişmeler, yaşanan göç hareketleri, kentleşme, kitle iletişim araçlarının etkisi, hızlı nüfuz artışı gibi faktörler çok ciddi sosyal problemleri ortaya çıkarmıştır. Bu problemlerden en önemlilerinden birisi uyuşturucu problemidir. Uyuşturucu maddeler kavramı, geniş bir açıdan ele alındığı zaman, insanlık tarihi kadar eskiye dayanmaktadır ve geçmişten günümüze insan sağlığını ve güvenliğini tehdit etmektedir. Uyuşturucu maddeler, toplumsal güvenlik ve kamu esenliğine karşı bir tehlike olmanın yanında, sosyal yapıyı temelinden sarsan bir toplumsal sorundur.

Uyuşturucu kaçakçılığı, son yıllarda ülkemizin ve dünyanın en önemli gündem maddelerinden birisi olmuştur. Sebep olduğu siyasal, ekonomik, sosyal ve güvenlik sorunları yüzünden, kaçakçılık ve organize suçların toplum hayatına yönelik olumsuz etkileri giderek artmaktadır.

Bu tezin önemi de tam olarak bu konuları derleyici bir nitelik taşımasındadır. Belirtilen düşünceler ışığında ulusal ve uluslararası güvenliği etkileyen bu tehlikeli oluşumların tam olarak algılanabilmesi, bunlarla mücadelede önemli bir başlangıç noktası olacaktır. Ana fikrini bu varsayımın oluşturduğu çalışmada, Uluslararası Hukuk Açısından Sınıraşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Kapsamında Türk ve Irak Hukukunda Uyuşturucu Madde Ticareti konusundaki mücadele yöntemleri ve yasal koşullar incelenmiştir.

Konu üç bölüm altında anlatılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın ilk bölümünde örgütlü suç kavramının bilimsel anlamda ilk ortaya çıkışından itibaren bugüne kadar olan tarihsel seyri ortaya konularak kapsamlı bir

tanımlama yapılmaya çalışmıştır. Bu bağlamda Türkiye ve Irak aynı zamanda Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliğinde Sınıraşan Örgütlü Suç Kavramı ele alınacaktır. Son olarak örgütlü suç gruplarının temel yapılanma şekilleri hakkında bilgiler verilmiştir.

İkinci bölümde ise kaçakçılık kavramı, çeşitleri, uyuşturucu madde kaçakçılığında genel durum hakkında bilgi verilmiştir. Bu bölümde uyuşturucu kaçakçılığı yapan büyük sınıraşan organize suç örgütlerinden örnekler verilmiştir.

Son bölümde ise uyuşturucu Ulusal ve Uluslararası çevrelerde son derece önem verilen bir konu olmasına karşın, Uyuşturucu suçları hakkında ulusal (Türkiye ve Irak) hukuk düzenlemeleri ve uluslararası sözleşmeler hakkında bilgi verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Organize Suç/Örgütlü Suç Kavramı

Klasik örgütlü suç kavramının kullanıldığı ilk ülke sayılan Amerika’da örgütlü suç gruplarının ortaya çıkışı XIX. Yüzyıl başlarına kadar uzanmaktadır. Genel kabul gören kuramların büyük çoğunluğu, birtakım nedenlerle Avrupa’dan göç ederek ülkeye yerleşen İtalyan aileler ve ortaya çıkış tarihi olarak da 1920’lere dayanmaktadır¹. Ancak, bir grup araştırmacı ise, İtalyan etkisinin gereğinden fazla abartıldığı kanısındadır². Bu konu tartışmaya açık olmasına karşın örgütlü suç gruplarının ortaya çıkışında 1931 yılında uygulanan içki yasağının yol açtığı **kara borsa** ve kaçakçılık piyasasının büyük rolü olduğu yadsınamaz bir gerçektir³. Bu dönemde ortaya çıkan grupların hepsi, İtalyan suç örgütlerinin Amerika’daki türevleri olarak algılanmıştır. Bu düşünce, örgütlü suçun sınıraşan boyutunun ilk yansımaları olarak görülebilir. Ancak, bu yıllarda ülke güvenliğini tehdit eden sistemli suç örgütleri olduğu fikri resmi otoriteler tarafından henüz kabul gören bir düşünce değildir. 1950’lere gelindiğinde yakalanan önemli sayıdaki suç örgütü üyesinin sorgulanması sonucunda kavramın varlığı resmiyet kazanmıştır. Bu tarihe kadar mafya ve örgütlü suç, gazete

---

¹Bu göçün temeli Büyük Kriz öncesi baş gösteren ekonomik sıkıntılar ve ülke içinde yaşanan sorunlar olarak görülmektedir.

² Turone, S., (1995), **Lettere di Adam Smith al Cavalier Berlusconi**. Laterza, s. 43.

³ Paoli, L. (ed.), (2014), **The Oxford Handbook of Organized Crime**, Oxford Handbooks, s. 20.

haberlerindeki bir kavramdan öte anlam ifade etmezken, bu tarihten sonra çalışma grupları ve özel birimlerin kurulmaya başlandığı görülmektedir⁴.

Örgütlü suç grupları üzerine bilimsel sayılabilecek ilk model de Donald Ray Cressey tarafından bu dönemde (Theft of Nations – 1967) ortaya konulmuştur⁵. Bu modelde üyeler arası iş bölümü, hiyerarşik yapı, üyelerin her birine verilmiş özel görevler ve statüler yer almaktadır. Çalışma Amerika'daki suç örgütleri üzerine yapılmış olup, Cosa Nostra (Bizim Davamız), Capo (Şef), Consiglier (Danışman), Omerta (Sessizlik ilkesi) gibi terimlerin bilimsel olarak literatüre girmesini sağlamıştır⁶.

Cressey'in ortaya koyduğu “Klasik İtalyan Suç Ailesi” yapılanması 1970'lerde birtakım yayınlarda sorgulanmaya başlanmıştır. Bunların başında Joseph Albini, Francis Ianni, Elizabeth Reuss – Ianni ve Dwight Smith gelmektedir⁷. En başta sorguladıkları husus, tek bir yapılanmanın tanım için yeterli olmadığıdır. Amerika'nın kozmopolit

---

⁴ Paoli, a.g.e., s. 20.

⁵ Cressey, D., (1997), **The Functions and Structure of Criminal Syndicates**. P.R. RYAN and G. E. RUSH (Ed.), **Understanding Organized Crime İn Global Perspective: A Reader**, California, Sage Publications, s. 3-16.

⁶ CRESSEY, D., a.g.e., 1997, s. 8.

⁷ Albini, J. L. (1971), **The American mafia: Genesis of a legend**, Vol. 750, New York, Appleton-Century-Crofts, s. 32.; Albini, J. L., 1988, “Donald Cressey's Contributions To The Study Of Organized Crime: An Evaluation” **Crime & Delinquency**, C. 34, S.3, s.338-354.; Albini, J. L. 1976, “Syndicated Crime: Its Structure, Function, And Modus Operandi. The Crime Society: Organized Crime And Corruption İn America”, s. 24-59.; Ianni, F. A.; Reuss-Ianni, E., (1976), **The Crime Society: Organized Crime And Corruption İn America**, New York, New American Library.; Smith, D. C., Jr., 1978, “Organized crime and entrepreneurship”, **International Journal of Criminology and Penology**, C. 6, S. 2, s. 161-177.

yapısı içerisinde İrlandalılar, Afro-Amerikalılar, Kolombiyalılar ve Çinliler gibi farklı grupların da olduğu ve bunların değişik yapılanmalar içinde örgütlenmiş suç grupları olabileceği ilk akla gelen düşüncelerdir⁸.

Cressey'e göre örgütlü suçtan elde edilen yasadışı kazançtan daha önemli bir tehdit oluşturan, bu kazancın ticari ilişkilerde ve kamu işlemlerine yatırımlara aktarılmasıdır. Temel ekonomik ve siyasi yapıların altını oymaya başlamaları ise, örgütlerin yol açabilecekleri en kötü sonuçtur. Örgütlü suç gruplarının her bir üyesi birbirinden farklı nitelikte işlere sahiptir. Ancak, bu işlerin hiçbirinde tam olarak hukuka uygun bir yapı takip etmezler. Kanuni prosedürleri harfîyen yerine getirmelerine rağmen, zor kullanma ve baskı yoluyla piyasada tekelleşmeye yönelmektedirler. Bunu da serbest piyasanın sağladığı rekabet kuralları içinde yaptıklarını öne sürerek gizlemeye çalışmaktadırlar. Örgütlü suç grupları üzerine bu dönemde yapılan çalışmalarda kullanılan ilk benzerlik, yasal ticari şirketler ve suç örgütleri arasındadır. Bu benzerliğin sebebi, dönem içinde ticari şirketlerin piyasada tekel yaratma çabasının suç örgütleri ile aynı olarak görülmesidir. İkinci benzerlik ise, politik niteliktedir. Feodal krallıklardaki hiyerarşik yapının örgütlü suç örgütlerince de kullanılması, bu ikinci analojinin temel varsayımdır⁹. Cressey'in örgütlü suçun kavramsallaştırılmasında önemli bir yere sahip olan modeli, 1951 yılında kurulan sorgulama komitesi raporları ve ifadeleri göz önüne alınarak oluşturulmuştur ve iki benzerliği de ihtiva etmektedir¹⁰.

Cressey'in modelinde; yapıyı yöneten komisyon veya kurul ile adı verilen bir topluluk vardır. Bu kurulda, büyük şehirlerde faaliyet gösteren önemli ailelerin liderleri

---

⁸ Albini, J. L., (1988). a.g.e., s. 338-354.

⁹ Örgütlü suç gruplarının liderlerine “Don” diye hitap edilmesi bu yaklaşımı kuvvetlendirmektedir.

¹⁰ Cressey, D., (1969), **Theft of Nation**, New York, Harper and Row, s. 7.

yer almaktadır. Kurulun kontrolü altında yirmi dört ailelik bir yapı bulunmaktadır. Aile bir lider tarafından yönetilebilen en büyük topluluktur. Başında patron (Boss – II Capo) bulunmaktadır. Patronun görevi düzeni sağlamak ve karı en üst seviyede tutmaktır. Patronun altında ona vekalet edebilen bir yardımcı yer almaktadır. Patronun yardımcısı sayılabilecek bu şahıs, karar alma süreçlerinde bilgi toplayarak yardımcı olmaktadır. Bunun yanında, onunla aynı seviyede yer alan bir danışman bulunmaktadır (Counselor – Consigliere). Bu kişi genelde ailede ileri gelen bir karakterdir. Patron ve yardımcısı da dahil olmak üzere örgüt genelinde danışmanlık yapan biridir¹¹.

Bu iki örgüt üyesine ek olarak, alt kademe ile tampon görevi gören bir yardımcı yönetici (Buffer) daha vardır. Ancak, bu yöneticinin görevi teknik seviyede kalmakta; örgütün karar vermesinde hiçbir katılımı bulunmamaktadır. Tampon görevini yürüten yöneticinin altında ailenin diğer fertleri yer alır. Bunlar sırasıyla; alt kademe liderleri (Lieutenant), kısım şefleri ve diğer üyelerdir. Bu kademelerdeki üyelerin sayısı, ailenin genişliği oranında artabilmektedir. Diğer üyeler ise, aile bireylerinin yer aldığı en alt noktadır. Bunun altındaki üyeler, farklı etnik köken ve gruptan olabilir¹².

Söz konusu hiyerarşik yapının yanında modelin diğer bir özelliği de katı kuralların olmasıdır. Bu kurallar genellikle yazılı olmamakla beraber, hapisteki üyelerden en alt kademedeki diğer üyelere kadar herkesin davranış esaslarını

---

¹¹ Cressey, D., a.g.e., s. 8.; Sarno, F., (2014), **Italian mafias in Europe: between perception and reality. A comparison of press articles in Spain, Germany and the Netherlands**, Trends in Organized Crime, C.17, s. 313-341.

¹² Cressey, D., a.g.e., s. 9.; Finckenaue JO., 2005, “Problems of definition: what is organized crime? Trends Organ Crime”, C. 8, S. 3, s. 63–83.

belirlemektedir. Cressey'e göre örgütlü suçlu, suç işlemek için oluşturulmuş bir örgütte yer alan ve suç işleyen kişidir¹³.

Cressey'in çalışmasında yaptığı, Max Weber'e dayanan bürokrasi fikrini Amerika'daki örgütlü suç yapılanmalarına uygulamaktır. Cressey'in bürokratik hiyerarşi fikri, ekonomik açıdan bakıldığında ise tam olarak görülmemektedir. Tüm alt kademeler basit girişimci ve fırsatçı (Oportünist) davranış biçimleri ile para kazanmaya çalışan bireylerden oluşmaktadırlar¹⁴.

Ray Cressey, yaptığı çalışma ile mafya olarak bilinen suç yapılarını bilimsel bir temele kavuşturmuştur. Kendisinden sonra gelen birçok araştırmacı, ortaya koyduğu modeli farklı ülke ve örgütlerde saptamaya çalışmışlardır. Günümüzde bu model, en klasik örgütlü suç modellerinin başında gelmesine karşın, hem ait olduğu dönem için hem de doğal olarak bugün için suç gruplarının yapı ve hareket tarzlarını ortaya koymakta eksikler barındırmaktadır.

Albini'ye göre, Cressey'in modelini yalnızca mahkeme kayıtlarına dayanarak oluşturması, bilimsel açıdan bir eksikliktir. Diğer yandan, Amerika'daki tüm örgütlü suçların İtalyanlara mal edilmesi hem yanıltıcıdır hem de konunun tarihsel boyutunu irdileyemediği savını güçlendirmektedir. Albini, tüm bu eleştirilerinin kaynağını çalışmanın ilk olması dolayısıyla ortaya çıkan deneyim eksikliğine bağlamaktadır¹⁵.

---

¹³ Cressey, D., a.g.e., s. 11.

¹⁴ Haller, M. H., (1997), **Bureaucracy And The Mafia: An Alternative View**, Journal Of Contemporary Criminal Justice, C. 8, S. 1, s.50-76.

¹⁵ Albini, J. L., (2000), **Organized Crime: The National Security Dimension**, George C. Marshall European Center for Security Studies, s. 38.

Albini, örgütlü suç kavramına yeni bir bakış açısı getirmesi bakımından büyük öneme sahiptir. Cressey'in modeli ve çalışmalarında gördüğü eksiklikler doğrultusunda yeni bir yaklaşımın öncüsü olmuştur. Değerlendirmelerine göre, örgütlü suçu açıklamaya ve belirli bir model oluşturmaya çalışan iki temel öğreti bulunmaktadır. Bunları şu şekilde sıralamak mümkündür¹⁶.

- **Merkeziyetçi Yap:** ABD'deki örgütlü suç gruplarının Sicilya kaynaklı mafya tipi örgütlerden ortaya çıktığı üzerinde durmaktadır. Zaman içinde bu grupların karakteristik özelliklerinde değişim olsa da hiyerarşik yapının bozulmadığı savunulmaktadır. Cressey ve taraftarlarının temel düşüncesini yansıtmaktadır. Bu yapının ortaya koyduğu örgüt tipi klasik, hiyerarşik aile temelli, gelenekçi ve bürokratik bir özelliğe sahiptir.
- **Gelişimci Kurumsallaşma:** Örgütlü suç gruplarının bulunduğu çevrenin sosyoekonomik koşulları tarafından belirlenen formlarda ortaya çıktığını savunmaktadır. Bu görüş, Mafya veya Cosa Nostra'yı reddetmediği gibi, onu sadece var olanlar arasında bir örgütlü suç örgüt tipi olarak nitelenmektedir. Bu öğretinin temel düşüncesinde ise patron – müşteri ilişkisine benzer (Clientalist), informal bir yapılanmaya sahip, ağ benzeri ve gelişmiş sosyolojik tabanlı bir örgüt yer almaktadır. Albini, bu yaklaşımın daha gerçekçi olduğunu değerlendirmektedir.

Bu iki önemli isim, dahil oldukları “klasik örgütlü suç” yaklaşımının en önemli iki araştırmacısı olmaları itibarıyla, bu bölüm içerisinde ayrıntılı olarak incelenmiştir. Ancak, klasik örgütlü suç kavramından sınıraşan örgütlü suç kavramına geçiş süreci

---

¹⁶ Kelly, R. J. (1997), **Tarpped in the Folds of Discourse: Theorizing About the Underworld**, P.R. Ryan And G. E. Rush (Ed.), *Understanding Organized Crime in Global Perspective: a reader*, California, Sage Publications, s.49-50.

içerinde Francis Ianni ve Alan Block’a da kısaca değinmekte yarar vardır. Ianni, Albini’nin İtalyan suç aileleri üzerine uyguladığı patron – müşteri ilişkisi (clientalist) yaklaşımını, Porto Rikolu ve Afrika kökenli Amerikalılara uygulamıştır. Bu şekilde, örgütlü suçun tek bir etnik kökene dayandırılmayacağı fikrini güçlendirmiştir. Block’un katkısı ise, oluşan bu suç yapılanmalarının siyasi ve ekonomik alanda güç sahibi olan kesimlerle kurdukları ilişkilere dikkat çekmiş olmasıdır¹⁷.

1.1.1. Sınıraşan Örgütlü Suç Kavramı

Sınıraşan suç kavramı organize suçlar konsepti ile ilgilidir; dolayısıyla kavramın açıklanması “organize suçların” literatürdeki durumunun incelenmesini gerektirir¹⁸. Literatürde organize suçları betimlemede kullanılan çok sayıda terim yer almaktadır. Bunlar; “mafya”, “organize suç”, “geleneksel organize suç”, “küresel organize suç” ve “sınıraşan organize suç”tan meydana gelmektedir. “Mafya” ve “organize suç” terimleri genel olarak ülke sınırları dahilinde faaliyette bulunan geleneksel organize suç anlamında kullanılmaktadır. Küresel organize suç ise, birçok ülkede faaliyet gösteren ve birbirleriyle iç içe olan organize suç örgütlerini de içine almaktadır¹⁹.

Demirbaş’a göre, organize suçlar profesyonel suçluların bir organizasyondur. Yazarın, 15.7.1992 tarihli Alman Organize Suçluluk Kanunu’ndaki düzenlemeden hareketle yaptığı tanımlamaya göre organize suçluluk, ikiden fazla kişinin uzun veya

---

¹⁷ Williams, P., (2001), **Transnational Criminal Networks**, J., Arquilla And D. Ronfeldt (Ed.), Network and Netwars: The Future of Terror, Crime and Militancy, RAND, s, 62.

¹⁸ Passas, N., (2001), **Globalization And Transnational Crime: Effects Of Criminogenic Asymmetries**, Combating Transnational Crime, 22-56.

¹⁹ Özek, Ç., (1998), **Organize Suç**, İstanbul: İÜHF Eğitim Öğretim ve Yardımlaşma Vakfı Yayınları, s. 195.

belirsiz bir süre iş bölümüyle, kazanç ve güç gayretiyle tek tek veya bütünlük içinde önemli anlamı olan suçların belirli plan içerisinde işlenmesidir²⁰.

Geleri'ye göre; organize suç, iki veya daha fazla kişinin gizlice bir araya gelerek işbirliği yapmak suretiyle devamlı bir şekilde kazanç sağlamak amacıyla suçlar işlemesi şeklinde tanımlanmaktadır. Organize suçta ortada birden fazla suçlu vardır; bunlar suçlar işlemek niyetiyle birbirleriyle ilişki içerisinde dirler ve bu ilişkiyi de devam ettirmek arzusunu taşırlar²¹.

Bloom ve Murshed'e göre, sınır aşan suçların belirgin özellikleri, görünüşte hukuka uygun olmaları ve uluslararası sisteme sızabilme kabiliyetleridir. Uyuşturucu başta olmak üzere, her türlü kaçakçılık faaliyetlerini içeren yasadışı küresel ticaret yapanlar, yasadışı küresel politikalar ekseninde uluslararası terörizm failleri ve çevre suçları işleyenler ile yolsuzluk ve kara para aklama faaliyetleri yapanlar olarak üç ayrı suç türüne göre sınıflandırılmışlardır²².

Geleneksel organize suçları betimlemede iki modelden bahsetmek gerekmektedir. Birincisi, geleneksel mafya modelidir. Bu modelde, suç örgütlerinde keskin bir aşamalı sistem, ihtisaslaşma, üstten alta doğru bir hakimiyet tesis ederek kuvveti tekelinde

---

²⁰ Demirbaş, T., (2005), **Kriminoloji**, Ankara, Seçkin Yayınları, s. 309.

²¹ Geleri, A., (2003), **Organize Suçların Ortaya Çıkışı ve Gelişimi: İtalyan-Amerikan Mafyası Üzerine Bir Çalışma**, Aytekin Geleri ve Hasan Hüseyin Çevik (Editörler), Organize Suçlarla Mücadele ve Polis, Ankara, Seçkin Yayınlar, s. 25.

²² Bloom, D. E.; Murshed, S. M., (2002), **Globalization, informalization, criminalization and North-South interaction. In: Globalization, marginalization and development**, Routledge, s. 51-62.

bulundurma ve şiddet ve yolsuzluk suçlarına karışma yer almaktadır²³. Diğer model ise, organize suç örgütlerinin birden fazla örgütün harmanlanarak tüketen kişilere ürün ve hizmet ortaya koyma girişimidir²⁴. Williams, sınıraşan suç örgütlerini daha iyi anlayabilmek için üçüncü bir model ilave etmektedir; bu da yasadışı ürün ve hizmetlerin arzı için global şebekelerin kullanılması ile ortaya çıkan suç unsurlarıdır²⁵.

Sahip oldukları farklı nitelikler göz önüne alınmadan çok sayıda suç örgütü 'mafya' olarak betimlendirilmektedir. Son yıllarda seyrekçe kullanılan bu kavram, suçla iltisaklı örtülü yapılanmalarını belirtmek amacıyla kullanılmaktadır²⁶. Mafya terimi daha çok ayin ve kurallar çerçevesinde azalarını dış dünyadan izole eden saklanan bir kardeşlik örgütü olarak benimsenmiştir. Mafya tipi suç örgütleri, derebeylik düzeni bırakıp kapitalist sisteme dahil olan Sicilya'da 1850'lerden ortaya çıkmaya başlamıştır²⁷.

Yaygın model, 1980'lere kadar mafyayı kültürel bir pozisyon ve kuvvet şekli olarak benimsemiştir. Birçok sosyal bilimci, mafyayı bir örgüt olarak görmemiştir. Mafya unsurları daha çok kültürel alt kodlara göre eylem gösteren kişiler olarak kabul edilmiştir. Uzman bir şekilde örgütlenmiş mafya gruplarının 1980'lerden itibaren

---

²³ Cressey, 1969, s. 37.

²⁴ Taylor, C., 1995, "Two theories of modernity", **Hastings Center Report**, C. 25, S. 2, s. 24-33.

²⁵ Williams, P., 2001, "Sınıraşan Organize Suçların Ortaya Koyduğu Tehlikeler ve Problemler" çev. Sadık Altınkaynak, **Türk İdare Dergisi**, yıl 73, S. 430, s. 89-110, s. 89-110.

²⁶ Chin, K. L., (2000), **Chinatown gangs: Extortion, enterprise, and ethnicity**. Oxford University Press on Demand, s. 38.

²⁷ Schneider, J.; Schneider, P. T., (2003), **Reversible Destiny: Mafia, Antimafia, and The Struggle For Palermo**. Univ of California Press, s. 58.

mücadeleci birimler tarafından saptanması sonucu, dikkatler mafya tipi suç örgütlerinin girişimci eylemleri çevresinde odaklanmıştır. Bu süreçte mafya, iktisadi bir inisiyatif ve faaliyet şeklinde değerlendirilmiş ve eylemleri bilimsel analizlerin çalışma alanı olmuştur²⁸.

Volkov ise, mafyayı siyasi bir şahsiyet ve özel koruma endüstrisinin önemli bir unsuru şeklinde betimlemiştir. Aynı zamanda mafya, şiddete dayalı farklı uygulama ve yöntemler kullanan bir yapının adıdır. Organize suç ise, toplumsal bir realitenin iki dünyasında yer alır: "*Yasal dünya ve yeraltı dünyası*"²⁹.

Abadinsky, organize suçların benimsenmiş bir tarifinin bulunmadığını anlatmaktadır. Organize suç fenomeninin, mücadeleci birimler ve araştırmacıların benimsediği birçok aynı özelliği bulunmaktadır. Bu niteliklere göre, organize suç (a) ideolojik değildir, (b) aşamalı sistem yapısına sahiptir, (c) sınırlı bir üyelik sistemi vardır, (d) eylemlerinde daimilik özelliği bulunmaktadır, (e) şiddette bulunma ve rüşvet verme ihtimali yüksektir, (f) profesyonelleşme ve iş dayanışması bulunmaktadır, (g) teknelci olma sıkça rastlanan bir niteliktir ve (h) grup içi prensipler söz konusudur³⁰.

Sosyologların, organize suçların tanımını yaparken çeşitli faktörleri değerlendirmeleri ve göz önüne almaları gerekmektedir. Organize suçların tanımındaki aynı etkenleri ortaya çıkarmak amacıyla Hagan (1983) on üç sosyoloğun yaptığı

---

²⁸ Letizia, P., 2002, "The Paradoxes of Organized Crime", **Crime, Law & Social Change**, Vol. 37, No. 1, January 2002, Criminal Justice Periodicals, Netherlands: Kluwer Academic Publishers, s.32.

²⁹ Volkov, V., (2002), **Violent Entrepreneurs**, London, Cornell University Press, s. 11.

³⁰ Abadinsky, H., (2010), **Organized Crime**, Cengage Learning Yayınları, s. 3.

tanımları ele almıştır³¹. Albanese (2005) yürütülen bu araştırmayı revize ederek içinde bulunduğumuz dönemde organize suçların tanımlarında çoğunlukla çoğu kişi tercih edilen etkenler kategorize edilmiş ve 11 adet aynı unsuru ortaya çıkarmıştır. Tablo 1, bu unsurları ve bunların birbirinden değişik kaç tanımda yer aldığını açıklamaktadır.

Özellikler	Sosyal Bilimci Sayısı
Süregelen organize aşama sırası	16
Suçtan maddi olarak bir kazanç oluşturma güdüsü	13
Şantaj yaparak ve cebren	12
Daha fazla ayrıcalık kazanabilmek amacıyla yolsuzluk yapma	11
Halkın ihtiyaçlarını karşılıyor olma	7
Özel bir piyasada monopolleşme	6
Belirli sayı katılım sağlama	4
Fikir akımlarına eğilim göstermeme	4
Profesyonelleşme	3
Mahremiyet ilkesine ağırlık verilmesi önem verme	3
Ayrıntılı plan ortaya koyma	2

Tablo 1.Organize suç örgütleriyle ilgilenen sosyal bilimcilere ilişkin dağılım³²

Tablo 1'e göre, organize suçların tanımında en fazla tercih edilen unsurların “süregelen organize aşama sırası”, “suç vasıtasıyla maddi bir kazanç sağlama güdüsü”, “şantaj yaparak ve cebren” ve “daha fazla ayrıcalık kazanabilmek amacıyla yolsuzluk yapma” olduğu sonucu karşımıza çıkmaktadır.

Avrupa Konseyi, bir suçlu sınıfını organize suçlar bağlamında tanımlayabilmek için dört zaruri ve asgari iki adet tercih kistasının olması gerektiğini belirtmektedir.

---

³¹ Hagan, F. E., 1983, “The Organized Crime Continuum: A Further Specification of A New Conceptual Model” **Criminal Justice Review**, C. 8, S. 2, s. 52-57.

³² Albanese, J. S., (2005), **Criminal justice. Pearson/A and B**, s. 3.

Zaruri kıstaslar: (a) organize suç örgütleri asgari olarak üç üyeden oluşmalı (b) suç grubunun faaliyetlerinde devamlılık sağlanmalı, (c) kazanç veya nüfuz kazanma güdüsü bulunmalı ve (d) ağır ceza suçlarına karışılmamalı. Tercihe dayalı kıstaslar ise şu şekilde sıralanmaktadır: (a) spesifik bir is paylaşımının gerçekleşmesi, (b) grup içi kontrol mekanizması olmalı, (c) kamu veya özel sektörde yer edinebilme gücü olmalı, (d) darp veya caydırma yöntemlerine başvurulmalı, (e) ticari veya bir iş alanında faaliyet gösteriyormuş gibi bir profil çizmeli, (f) kara para aklama yöntemlerine başvurulmalı ve (g) uluslararası seviyede eylemlerini gerçekleştirebilmeli³³.

Yakın zamanda organize suçlardan daha çok sınıraşan suçlar odaklı araştırmalara ağırlık verildiği dikkat çekmektedir. Akademik çalışmalarda 1990'lerden bu yana hudutlarının ötesine geçerek muhtelif suç gruplarıyla işbirliği yapan ve organize suç eylemlerinde bulunan gruplara yönelik ilginin arttığı görülmektedir³⁴. Mueller'e göre, sınıraşan suçluluk, aslına bakılacak olunursa, organize suç işleme şeklidir; bu nedenle sınıraşan suçlar organize suçlar kapsamında kabul edilmektedir. Sınıraşan suçlar, etkileri göz önünde alındığında birden fazla ülkeyi kapsayan ve etkilerini olumsuz yönde yansıtan suç çeşididir³⁵.

---

³³ Makarenko, T., (2003), **The Ties That Bind: Uncovering the Relationship Between Organised Crime and Terrorism**, Global organized crime: Trends and developments, s. 159-192.

³⁴ Shelley, L.; Corpora, C.; Picarelli, J., (2002). **Global Crime. Inc. Beyond Sovereignty: Issues For A Global Agenda**, 2nd Edition. (ed.) Maryann E. Cusimano-Love, s. 143-166.

³⁵ Mueller, G. O., 1998, "Transnational Crime: Definitions and concepts". **Transnational Organized Crime**, C. 4, S. 3, s. 3-23.

“Sınıraşan” terimi daha çok 'bilgi', 'para', 'fiziksel eşyalar', 'insanlar' veya diğer malların bir ülkeden diğer ülke/ülkelere -tarafından birinin devlet dışı bir örgüt olması şartıyla (non-state)- sevkiyatının yapılmasının ifade edilmesinde kullanılmaktadır³⁶. "Sınıraşan suç örgütü" ifadesi, genellikle bir ülkede yapılan fakat uygun piyasaların bulunduğu birden fazla ülkede eylemlerde bulunan organize suç gruplarına yönelik kullanılmaktadır³⁷. Shelley’e göre ise, bu suç örgütleri genellikle yakalanma tehlikesinin düşük olduğu, kazanç payının kayda değer ölçüde gerçekleştiği ülkeleri çalışma alanları olarak tercih ederler³⁸.

Yine Shelley’e göre, organize suçların tanımlarında ekseriyetle noksan kısımların olduğu şeklinde değerlendirme yapılmaktadır. 'Sınıraşan suç örgütlerinin sınır ötesi eylemlerinde yapılması gereken vurgu’, “suç örgütlerinin devletle olan ilişkisi” ve “örgüt üyelerinin gelişen profesyonelleşmeleri ve uzmanlaşmaları” bu noksanlardan bir kısmıdır³⁹.

1.1.2. Disiplinler Arası Bir Kavram Olarak Sınıraşan Örgütlü Suç

---

³⁶ Nye, J. S.; Keohane, R. O., 1971, “Transnational relations and world politics: An introduction”, **International organization**, C. 25, S. 3, s. 329-349.

³⁷ Williams, P., 1994, “Transnational criminal organisations and international security”, **Survival**, C. 36, S.1, s. 96-113.

³⁸ Shelley, L.; Picarelli, J., 2002, “Methods not motives: Implications of the convergence of international organized crime and terrorism”, **Police Practice and Research**, C. 3, S. 4, s. 305-318.

³⁹ Shelley, L., 2004, “The Unholy Trinity: Transnational Crime, Corruption, And Terrorism”, **Brown J. World Aff.**, C. 11, s. 101.

Buraya kadar sınıraşan örgütlü suç kavramının, klasik örgütlü suç algılamasının evrimi sonucunda oluştuğu gösterilmeye çalışılmıştır. Cressey ve Albini, klasik örgütlü suçun önde gelen iki ismi olarak, 1990 öncesi politik yaklaşımlarının özelliklerini modellerinde yansıtmaktadır. Aynı şekilde, günümüzde sınıraşan kavramının en bilinen araştırmacıları olan Shelley ve Williams da bugünün yaklaşımlarında yer alan küreselleşme, ulus-devlet tartışmaları ve terörizmi çalışmalarında kullanmaktadır. Bugün sınıraşan suçluluk, disiplinlerarası bir konu haline gelmiş olmakla birlikte, söz konusu durum, bu çalışmada uluslararası ilişkiler, güvenlik ve siyaset biliminin birlikte ele alınmasını gerektirmektedir.

Sınıraşan suçun, disiplinler arası bir alan olduğuna kanıt olarak ve çalışmanın diğer bölümlerine katkı sağlaması bakımından konuya sosyolojik açıdan yaklaşan Pino Arlacchi'nin düşüncelerine de kısaca değinmek gerekmektedir. Arlacchi, İtalya ağırlıklı yaptığı çalışmalarda, sınıraşan örgütlü suçun tarihsel ve sosyolojik kökenleri üzerinde durmaktadır. Arlacchi'nin "Mafya Ahlakı Kapitalizmin Ruhu" adlı temel eserinde, 19. Yüzyılda ortaya çıkan basit suç gruplarının oluştukları sosyokültürel ortamdan etkilenerek nasıl değiştikleri açıklanmaktadır⁴⁰. Bu çaba ışığında 1900'lü yıllarda oluşan mafya ahlakı kavramının zamanla ekonomik çıkarı ön planda tutan bir düşünceye dönüştüğü ortaya konmaktadır. Bu dönüşüme ek olarak bugün örgütlü suçun suçla ilgili olduğu kadar ekonomik bir olgu da olduğunu vurgulamaktadır⁴¹. Arlacchi'nin bu sosyolojik araştırması, günümüzdeki sınıraşan örgütlü suç örgütlerine kadar ulaşmakta

---

⁴⁰ Weber, "kapitalizmin ruhu" kavramını, insanların kişisel zenginliklerini artırma yönünde sahip oldukları dürtü olarak tanımlanmaktadır (GİDDENS, 2000, s.609)

⁴¹ Arlaacchi, P, (1991), **Mafya Ahlâkı ve Kapitalizmin Ruhu: Mafia Business The Mafia Ethic And The Spirit Of Copitalism**, İletişim Yayınları, s. 258.

ve İtalya’da olduğu gibi bugün uluslararası birçok örgütün tarihsel ve sosyolojik bağlarla doğdukları ülkelere bağlı oldukları gerçeğini göstermektedir.

Kavramın tarihsel bir gelişiminin sunulmasını ardından yapılması gereken sınıraşan örgütlü suç kavramının çalışmada kullanılacak tanımının verilmesidir. Ancak, terör tanımında olduğu gibi, bu kavramda da büyük bir karmaşanın olduğu göz önünde bulundurularak, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği gibi iki önemli uluslararası örgütün kavram hakkındaki çalışmalarının incelenmesinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir. Bu iki yapının birbirini tamamlayan yaklaşımları ışığında daha genel bir tanım yapılabilecektir.

1.2. Örgütlü Suç Kavramının Tarihsel Seyri

Organize suçların literatürde tanımlanabilmesi için birden çok terim kullanılmaktadır. “Mafya”, “organize suç”, “geleneksel organize suç”, “küresel organize suç” ve “sınıraşan organize suç” bu terimlerden bir kaçıdır⁴². Herkes tarafından mafya olarak nitelendirilen organize suç örgütünün ilk kez Sicilya’da 1900’lü yılların ikinci yarısında başladığına dair birden fazla bilimsel çalışma bulunmaktadır. Organize suç literatürü çoğunlukla İtalya ve Amerika kökenli araştırmalar tarafından şekillenmiştir. Yani İtalyan – Amerikan kökenli suç literatürü bu alandaki bilgi birikimine yön vermiştir⁴³.

---

⁴² Cengiz, M.; Şen, B., (2012), **Sınıraşan Suçlar: Tanımı, Ortaya Çıkış Süreci ve Gelişmesi**, Oğuzhan Ömer Demir ve Bahadır Küçükuysal (Ed.), Sınıraşan Organize Suçlar, Ankara: Adalet Yayınları, s. 2-3.

⁴³ Gökçegöz, F., (2003), **Organize Suç Kavramı, Terör Suçları ile Bağlantısı ve Etkin Mücadele Yöntemleri**. Organize Suçlarla Mücadele ve Polis, Ankara, Seçkin Yayınları, s. 103-126.

ABD organize suçla ilgili Başkanlık Komisyonun 1986 yılındaki raporunda, organize suç tanımındaki problemin “crime (suç)” kelimesinden değil de, “organize” kelimesinden kaynaklandığına işaret edilmekteydi. Organize suçun ne açıkça ampirik bir olgu, ne de “özü” ve “doğası” hakkında görüş birliğine varılan bir şey olduğu belirtilmektedir⁴⁴. ABD’de ilk kez 1920’li yıllarda siyasi, hukuki ve sosyal anlamda yeni bir akımı anlatmak için organize suç terimi kullanılmaya başlanmıştır. 1960’lı yıllarda ise, “mafya” ve “organize suç örgütleri” tanımları aynı anlamda kullanılmaya başlanmıştır⁴⁵. Mafya yapılanması, başlangıçta İtalya’da yirmi dört aile ya da gruptan oluşan bir organizasyondur. Bu yapı, bir zaman sonra kumar ve şans oyunlarını bünyelerinde tekelleştirmiş, işçi sendikalarında söz sahibi olarak işverenleri yoğun baskı altına almış ve iş yerlerinde haraç toplamışlardır. Zaman içerisinde silahlı çeteler olarak toplanmış ve bu yolla kendilerine iş bulmuş, sonrasında ABD’ye göç etmiş ve kendilerine uluslararası bir kimlik kazandırmışlardır. Sicilya, uzun yıllar boyunca bitmek tükenmek bilmeyen işgallere göğüs germek zorunda kalmıştır. Yunan, Roma, Arap, Alman, Türk, Fransız milletlerinin yönetimi altında ağır vergiler ödemek zorunda kalırken, bir yandan da temel geçim kaynakları olan tarım ürünlerini sömüren bu milletlere karşı hak iddia edememişlerdir. Tüm bu haksızlıklardan sonra, 1860 yılında yapılan ihtilal neticesinde İtalya ile birleşmişlerdir. Ancak, Sicilyalılar bu seferde İtalya tarafından sömürülmeye başlamıştır⁴⁶.

---

⁴⁴ Von Lampe, K., 2005, “Making the second step before the first: Assessing organized crime: the case of Germany”, **Crime, Law and Social Change**, C. 42, s. 227-259.

⁴⁵ Gökçegöz, a.g.e., s. 103.

⁴⁶ Cengiz, M., (2005), **Türkiye’de Mafya Tipi Organize Suçlar**, Ankara, KOM Yayınları, s. 25.

Sicilyalılar tüm bu haksızlıklar karşısında İtalyan baskısını kabullenmiş görünüp gizliden gizliye, kendilerine yeni bir yönetim ve otorite kurmaya başlamışlardır. Bunun neticesinde, “Çifte ahlak” olarak adlandırılabilcek bir oluşum sürecine girmişlerdir. İşgalci yönetimler ve kendi otoritelerinin çarpıştığı noktada, 1800’lü yıllar sona ermeden çatışmalar başlamış ve 1860 ihtilali neticesinde bunlar sona ermiş, mafya olgusu ortaya çıkmıştır⁴⁷. Mafyanın 1860 ihtilalinin ardından esas doğuşu, 19. yüzyıldan sonra Napolyon’un orduları yüzünden sınırdaşı edilmiş Napolili saraylıların ve asilzadelerin Sicilya’ya sığınması ve Sicilya halkından yardım ve destek talep etmesi ile başlamıştır. Sicilya o dönem itibariyle birbirine rakip bir sürü silahlı çetenin ve haydutların cirit attığı bir yerdir. Hatta dönemin hükümdarları dahi zaman zaman bu çetelerle iş birliği yapmış, düzeni ancak onlarla işbirliği içerisinde olarak sağlayabileceklerini düşünmüşlerdir⁴⁸.

Bu gelişmelerin tamamı Sicilya’da “Mafya”nın her şeye hâkim olmasına sebebiyet vermiştir. Hükümet, düzenin iyiden iyiye elden gideceğini fark ettiği noktada polis güçleriyle bu gidişata dur demek istemiş, ancak mafya polisin işini bozarak, otoritesini tanımayarak ve onları engelleyerek varlığını sürdürmeye ve günden güne güçlenmeye devam etmiştir⁴⁹. Fakat, İtalya da 1930 yılında, mafya ile mücadele açısından dönüm noktası sayılabilecek bir olay meydana gelmiştir. O yıllarda işbaşına gelen Musollini mafya ile mücadele etmesi için Cesare Mori’yi görevlendirmiştir. Ancak Mori, birçok insanın gereksiz nedenlerle tutuklanmasına, devletin halkın

---

⁴⁷ Çulcu, M., (1992), **Dünyamızı Saran Mafia**, Kastaş Yayınları, s. 315.

⁴⁸ Paoli, L., a.g.e., s. 20.

⁴⁹ Kahya, Y.; Özerkmen, N., (2007), **Bir Gulyabani: Organize Suç Örgütleri (MAFYA): Para, Güç, İktidar ve Şiddet Döngüsü**. Ankara, Adalet Yayınevi, s. 49.

gözünde otorite kaybetmesine ve halkın desteğinin devletten çekilmesine sebebiyet vermiştir. Dolayısıyla mafya profesyonelleşmiş, yer altında inmiş ve faaliyetlerine daha gizli ve dikkatli olarak devam etmiştir. Mafya, devlet tarafından göz ardı edilen hiçbir boşluğu kaçırmamış ve her fırsatı kendi lehine çevirmiştir. Devlet tarafından oluşturulan yeni yasal düzenlemelerin her birini uygulama imkânı olmadığından ve yeni yasal yaptırımların yetersizliğinden, mafya faaliyetlerine el altında rahatlıkla devam edebilmektedir. Özellikle; ekonomik istikrarsızlıklar, enflasyon toplum hayatındaki kaoslar ve para piyasalarındaki suni iniş-çıkışlar kayıt dışı ekonomiye zemin oluşturmuştur. Bu zemin, zamanla koca bir karadeliğe dönüşmüştür⁵⁰.

Amerika Kıtası'na 1900-1910 yılları arasında yaklaşık üç milyon göç olduğu tahmin edilmektedir. Göçler en çok, yoksulluğun büyük oranında görüldüğü Güney İtalya ve Sicilya'dan olmuştur. Göç edenlerin birçoğu vasıfsız, işi gücü olmayan insanlardır⁵¹. Bu göçlerde ilk tanınmış olan, Sicilya'dan adam kaçırma ve fidye almak suçlarından sınır dışı edilen Sicilya mafya üyesi Guiseppe Esposito⁵² dur. Esposito'nun ABD'ye göç ettiği yıllarda ABD'de göçmen karşıtlığı yoğunlaşmıştı. Bu dönemde Sicilyalıların yoğun yaşadığı New Orleans kentine sığınan Esposito 1881 yılında ABD hükümetince tutuklanmış ve ülkesine iade edilmiştir. Esposito'nun ardından ABD'de bulunan İtalyan Mafyası Joseph Macheca⁵³ tarafından yönetilmeye başlanmıştır.

---

⁵⁰ Cengiz, a.g.e., s. 6.

⁵¹ Çulcu, a.g.e., s. 817.

⁵² Amerika Birleşik Devletleri'ne göç eden ilk tanınmış ve prestijli Sicilya mafya üyesi olarak bilinir.

⁵³ İlk Amerika doğumlu Mafya lideri

geçmiştir. Joseph Macheca adını New Orleans polis müdürlüğüne yükselmesi beklenen David Hennessey'in 15 Ekim 1890 tarihinde öldürülmesi ile duyurmuştur⁵⁴.

Örgütlü suç yukarıda açıklandığı gibi öncelikle İtalya'da vuku bulmasına karşın, kavram olarak gelişim süreci Amerika'da gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda tamamlanmıştır⁵⁵. Bu dönemlerde ortaya konulan tanımlamaları “Klasik Örgütlü Suç” başlığı altında incelenmenin doğru olduğuna kanaat getirilmiştir. 1990 sonrasında globalleşme ve Doğu Bloğu'nun yıkılması ile beynelmilel bir hal alan yapılanmalarının “sınıraşan örgütlü suç” olarak incelenmesi uygun bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir⁵⁶.

Organize suçluluğu ve sınıraşan organize suçların ortaya çıkışı ve nedenleri, tarihsel gelişimi incelendiğinde daha iyi anlaşılacaktır. Organize suçluluğun gelişmesine yol açan şartlar bazı problemleri de içerisinde barındırmaktadır. Sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel alanlarda ortaya çıkabilecek bu sorunlar, hiçbir problemin olmadığı mükemmel bir sosyal düzende ortaya çıkma fırsatı bulamazlar. Fakat, mükemmel sosyal düzenin tanımının tam olarak yapılamamasının yanı sıra, şu ana kadar dünya üzerinde kusursuz bir düzene de rastlanmış değildir. Bunun sebebi ise, sürekli olarak sosyal düzeni bozma girişimlerinin var olmasıdır. Bununla birlikte, toplumların karakteristik yapıları ve kültür miraslarının bugüne denk getirdikleri alışkanlıklara günümüz koşullarının getirdiği şartların da dahil edilmesiyle meydana

---

⁵⁴ Gelerş, A., a.g.e., s. 38-39.

⁵⁵ Gökpınar, M., 2005, “Sosyal ve Kriminal Boyutlarıyla Organize Suç”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, C. 60, s. 214-234.

⁵⁶ Erçakıca, M., 2020, “İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Uluslararası Hukuk: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Örneğini De İçeren Bir İnceleme”. **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 22, S. 2, s. 693-748.

gelen resim, organize suçluluğun söz konusu sosyal yapıdaki durumu ve kapsamı hakkında bir fikir verebilir⁵⁷.

Mafya tipi organize suçların genel olarak ortaya çıkmasında ve onların kendilerine toplum yapısı içerisinde yer bulmasında aşağıda belirtilen durumlar etkili olabilmektedir⁵⁸.

- Ülkelerin ekonomik yapılarındaki istikrarsızlık, sürekli yüksek enflasyon ve para piyasalarındaki yapay iniş ve çıkışlar,
- ülke yönetiminde kısa süreli de olsa siyasi otorite boşluğunun bulunması,
- çıkartılan yasaların yeterince uygulanamaması, gereksinim duyulan yasaların çıkartılamaması gibi durumlar,
- işsizlik sorunu,
- çağdaş bir kamu yönetimi eksikliği,
- ihale sistemindeki çarpıklıklar,
- eğitimde fırsat eşitsizliği,
- adalet sistemindeki aksaklıklar,
- temel sağlık hizmetlerindeki yetersizlikler,
- bütçe disiplini ve harcamalardaki sorunlar.

---

⁵⁷ Kavlak, C., (2011), **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**, Ankara, Seçkin Yayınları, s. 114.

⁵⁸ AŞIK, M. 2000, “Organize Suç ve Ankara Emniyet Müdürlüğü Organize Suçlar Silah Kaçakçılık Şube Müdürlüğü”, **Polis Dergisi**, EGM Yayınları, C. 6, s. 149.; Cinoğlu, H.; Güneş, İ. D., (2003), **Organize Suçlarla Mücadele Temel Noktalar ve Polis Rolü**, Hasan Hüseyin Çevik ve Aytekin Geleri (Ed.), Organize Suçlarla Mücadele ve Polis, Ankara, Seçkin Yayınları, s. 143.

Bir toplumun gelir dağılımında büyük çatlaklar mevcut ise, böyle bir durumda geliri düzeyi yüksek kesim, sosyal düzendeki konumunu daha yukarılara taşımaya çalışacak ve gelir düzeyi düşük kesim ise, mevcut durumunu korumak veya en azından yüksek düzeyde bulunan kesim ile aynı koşullar içerisinde yaşamak için farklı yolları denemeye girişecektir. Böyle bir ekonomik adaletsizlik organize suçluluğun gelişmesi için oldukça elverişli bir ortam sağlamaktadır. Özellikle büyük şehirlerde organize suçluluğun gelişmesine bağlı olarak bireylerin üzerindeki toplumsal kontrol ortadan kalkmakta ve bu sebeple ortaya çıkan olumsuz sosyo-psikolojik ortam, organize suçları kolaylaştıran koşulları meydana getirmektedir⁵⁹.

1.3. Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliğinde Sınıraşan Örgütlü Suç Kavramı

1.3.1. Birleşmiş Milletlere Göre Organize Suçlar ve Sınıraşan Örgütlü Suç Kavramı

Sınıraşan suç kavramının en belirgin niteliği kuşkusuz ulusal sınırların ötesinde bir kavram olmasıdır. Bu açıdan bakıldığında, sınıraşan suçla mücadelenin de uluslararası alanda yapılması gerekliliği net olarak görülmektedir. Belirtilen uluslararası platformların başında Birleşmiş Milletler'in gelmesi, sınıraşan suç kavramının tanımlanması ve gereken önlemlerin alınabilmesi için bu örgütün önemini açıkça ortaya koymaktadır.

Genel olarak Birleşmiş Milletler'in sınıraşan suç kavramına bakışı ve kavramın kurum algılamalarındaki değişimi, başlangıçta belirtilen kavramsal gelişime paraleldir. Sınıraşan suç kavramı üzerinde uluslararası bir yapının ortaya konulamamasının en önemli nedeninin 1990'lara kadar süren Doğu Batı çekişmesi olması bu paralelliğin

---

⁵⁹ Sözüter, A., 1995, "Organize Suçluluk Kavramı ve Batı Ülkelerinde Bu Suçlulukla Mücadele ile İlgili Gelişmeler", **Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C.9, S.1-3, s. 265-333, s. 256.

önemli bir kanıttır. Ancak, bu tarihten sonra Doğu Bloğu'nun çökmesi üzerine uluslararası güvenliği sarsan ve yeni tip çatışmalara neden olan bu kavramın önemi fark edilmeye başlanmıştır. Tehdidin büyüklüğüne kamuoyunun dikkatini çekebilmek açısından ilk büyük girişim, 21-23 Kasım 1994 tarihinde Napoli'de gerçekleştirilen “BM Sınıraşan Örgütlü Suçlar Dünya Bakanlar Konferansı”dır. Sınıraşan suçun oluşturduğu tehlikeleri ve farklı suç türlerini ortaya koyarak önlenmesi ve kontrol altına alınabilmesine yönelik fikirlerin tartışıldığı bu toplantı, daha etkin önlemlerin alınmasına yönelik bir deklarasyon ve Eylem Planı ile sonlandırılmıştır⁶⁰. Netice de, CCPCJ (Commission on Crime Prevention and Criminal Justice) tarafından bu konuda bir sözleşme yapılması için gerekli çalışmalara hemen başlanması çağrısında bulunulmuştur. 28 Nisan – 9 Mayıs 1997 tarihleri arasında yapılan toplantıda, gerekli hazırlıklar için bir çalışma grubu oluşturulması kararlaştırılmıştır. Sınır aşan organize suçlarla etkin şekilde mücadele etmek ve suçun önlenmesi için gerekli işbirliğini teşvik etmeyi amaçlayan sözleşmenin içeriği; sınır aşan örgütlü grupların işlediği ciddi suçların soruşturulması, kovuşturulması ve bu suçların önlenmesine dair düzenlemelerden oluşur⁶¹. Organize suçlarla mücadelede ilk uluslararası düzenleme, 15 Kasım 2000'de BM Genel Kurulu tarafından kabul edilerek 12-15 Aralık 2000 tarihinde de Palermo'da imzalanmıştır. Tam adı “*Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi*”⁶² olan bu anlaşma öncesinde ise, tek tek suçlara yönelik sözleşme ve kararlara rastlanmaktadır⁶³.

---

⁶⁰ Williams, P.; Savona, E., (1996), **The United Nations and Transnational Organized Crime**, England, Frank Cass and Co. Ltd, s. VIII-IX.

⁶¹ Çelik, K.; Koçağra S. I.; Güler, K., (2000), **Karapara Aklama**, Ankara, Masak Yayın No:1.

⁶² Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 57/176 No'lu Kararı: Kadın ve Kız Çocuk Ticareti (Resolution (57/176) adopted by United Nations General Assembly, Trafficking in Women and

Aynı yıl içerisinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilmiştir⁶⁴. *Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi* ve ilgili Protokoller⁶⁵ organize suçlulukla günümüz dünyasının nasıl baş edilebileceğini göstermesi bakımından son derece önemlidir. Temel amacı sınır aşan örgütlü suçların önlenmesi ve daha etkili bir şekilde mücadele edilmesi için işbirliğinin geliştirilmesi olarak ifade edilebilecek sözleşme, BM Genel Kurulu tarafından kabul edilmesinin ardından imzaya açılmış ve şimdiye kadar sözleşmeyi yaklaşık 124 devlet imzalamıştır. 15 Kasım 2000 tarih ve 55/25 sayılı Genel Kurul kararı *Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin* öncelikleri arasında organize suç grubuna katılımın suç olarak

---

Girls)	metninin	orijinali	için	bkz.	http://daccess-dds-y.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/549/78/PDF/N0254978.pdf (Erişim Tarihi: 28 Ocak 2023); https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html (Erişim Tarihi: 15 Şubat 2023).

⁶³ Verville, E., 2001, "U.S. Joins Global Convention Against Transnational Organized Crime", **Global Issues: Arresting the Transnational Crime**, Vol. 6, No. 2, Washington: US Department of State, s. 7.

⁶⁴ Leong, A.V.M., 2004, "Definitional Analysis: The War on Terror and Organised Crime", **Journal of Money Laundering Control**, Vol. 8, No. 1, Henry Stewart Publications, s. 25.

⁶⁵ Söz konusu sözleşme insan ticareti, yasadışı göç ve silah kaçakçılığı konularını düzenleyen üç protokole sahiptir. Bu üç suç türü, günümüzde küresel güvenliği en fazla tehdit eden ve ülkelerin ileri düzeyde işbirliğini gerektiren suçlar olduğundan ayrı protokoller ile ele alınmıştır. <https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html> (Erişim Tarihi 18.02.2023); <https://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/Publications/TOC%20Convention/TOCebook-e.pdf> (Erişim Tarihi: 18.02.2023).

sayılması, geniş anlamda kaçakçılık faaliyetleriyle mücadele edilmesi ve adli birimlerin önündeki engellemelerin kaldırılması bulunmaktadır⁶⁶.

Sınıraşan suçluluğa karşı net bir cevap niteliğini taşıyan *Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi*⁶⁷, söz konusu suçlara karşı ilk defa küresel düzeyde etkin bir çözüm arayışı olarak karşımıza çıkmakta, sınıraşan suçluluğun önlenmesi için net reçeteler önermekte, yoksulluk ve suç arasındaki bağlantıyı ortaya koyarak kamuoyunun bilinçlendirilmesinin bu bağlamda oldukça önemli olduğunun altını çizmektedir. 15 Kasım 2000 tarih ve 55/25 sayılı Genel Kurul kararı ile kabul edilen *Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi* aynı zamanda karapara aklama ve yolsuzlukla mücadele konularını da içermektedir⁶⁸. Uluslararası suçluluğun hükümetlerin ve toplumların kabul edebileceği sınırı aşmış olması neticesi ortaya konan doğal bir reaksiyon olarak kabul edilebilecek *Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi*⁶⁹, sınıraşan organize suçluluğa karşı geliştirilmesi gereken uluslararası strateji anlamında bir dönüm noktasıdır⁷⁰. Jamieson, BM Sınıraşan Suçlar Konvansiyonu'nun yakın bir gelecekte sınıraşan

---

⁶⁶ Jamieson, A., 2001, "Transnational Organized Crime: A European Perspective", **Studies In Conflict And Terrorism**, C. 24, S. 5, s. 377-387.

⁶⁷ <https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html>(Erişim: 18.02.2023).

⁶⁸ The National Money Laundering Strategy For 2000. (2000, March).<http://www.usdoj.gov/criminal/afmls/ml2000.pdf>. (18.02.2023-12:13).

⁶⁹ <https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html>(Erişim: 18.02.2023).

⁷⁰ Arlaacchi, P, (2001), **Nations Build Alliances to Stop Organized Crime**, Global Issues, August, s. 30.

organize suçlulukla mücadelede en önemli yasal enstrüman olacağını belirtmektedir⁷¹. Ancak, söz konusu düzenlemenin etkinliğinin kabul eden devlet sayısına bağlı olduğu da unutulmamalıdır. Sözleşmeyi kabul eden taraf devletler için bu metin hukuki değer ifade etmektedir. Bununla birlikte örgütlü suç kavramının ülkeden ülkeye farklı biçimde nitelenmesi sebebiyle işbirliği çoğu zaman mümkün değildir.

Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin en önemli özelliklerinin başında ortak bir kavramın telaffuz edilmesi gelmektedir. Bu tanıma geçmeden önce ortaya çıkışından kısaca bahsetmek yerinde olacaktır.

Sınıraşan örgütlü suça yönelik ilk tanımlama çabaları belirtildiği gibi 1994'de başlamıştır. Bu dönemde, Birleşmiş Milletler sınıraşan nitelikte olan on sekiz tehdit belirlemiştir. Bu tehditler; kara para aklama, terörist eylemler, kültür ve sanat eserleri hırsızlığı, bilgi hırsızlığı, silah kaçakçılığı, uçak kaçırma, deniz korsanlığı, sigorta sahteciliği, bilişim suçları, çevreye yönelik suçlar, insan kaçakçılığı, organ kaçakçılığı, uyuşturucu kaçakçılığı, sahte iflas, yasal faaliyetleri kullanma, kamu çalışanlarına rüşvet ve yolsuzluğa yöneltme olarak sıralanabilir⁷². Bu sözleşmede özet itibariyle, taraf devletlerden, öncelikle bankalar ve banka dışı mali kuruluşlar ile kara para aklamaya müsait diğer kurumlara kimlik tespiti, kayıtların saklanması ve şüpheli işlemlerin bildirilmesi yükümlülüklerinin getirilmesi, kara para aklamaya ilişkin bilginin toplanması, analizi ve yasa uygulama birimlerine iletilmesi için ulusal merkezi bir birim olan mali istihbarat birimi kurulması, nakit ve parasal değeri haiz her türlü evrakın sınır

---

⁷¹ Jamieson, A., 2001, "Transnational organized crime: A European perspective. Studies in Conflict and Terrorism", C. 24, S. 5, s. 377-387, s. 385.

⁷² Orijinal metni için bkz. A/RES/49/159, Naples Political Declaration and Global Action Plan against Organized Transnational Crime, <http://www.un.org/documents/ga/res/49/a49r159.htm>, (Erişim Tarihi: 26.11.2022).

ötesi hareketinin denetlenmesi, izlenmesi ve bunların sınır ötesi nakline ilişkin bildiriminde bulunulması istenmiştir. Ancak, daha sonra üye ülkelerde yapılan anket ve araştırmalarda bu tehditlerin farklı şekillerde nitelendirildiği ve ortak bir tanıma bu yolla varılmayacağı gerçeğinin farkına varılmıştır. Bu gerçeğin daha net bir şekilde anlaşılması Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin hazırlık safhasındaki tartışmalar sonrasında olmuştur. Bunun sonucunda varılan nokta ise, suçlardan hareket yerine suçu işleyen faillerin genel özelliklerinden hareketle varılabilecek bir tanımın ortaklığı oluşturabileceği düşüncesindedir⁷³.

BM'nin tanımına göre; “örgütlü suç grubu, doğrudan ya da dolaylı olarak mali veya maddi çıkar elde etmek amacıyla belli bir süreden beri var olan ve bu Sözleşmede belirtilen bir veya daha fazla ağır suç veya yasadışı eylemi gerçekleştirmek amacıyla birlikte hareket eden, üç veya daha fazla kişiden oluşan yapılanmış bir gruptur. Buradaki ağır suç kavramı “üst sınırı dört yıl veya daha fazla hürriyetten mahrumiyeti veya daha ağır bir cezayı gerektiren bir suç” anlamına gelmektedir⁷⁴.

Sözleşmeye göre bir suç, “birden fazla ülkede işlendiğinde; tek bir devlette işlendiğinde ancak, hazırlama, planlama, idare veya kontrolünün önemli bir kısmının başka bir devlette gerçekleşmesi halinde; tek bir devlette işlendiğinde ancak birden fazla suç teşkil eden faaliyetlerde bulunan örgütlü bir suç grubu suça karıştığında veya tek bir

---

⁷³ UNODC, 2002, s.3-5.

⁷⁴ Birleşmiş Milletler, (2016), **Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi**, 2/a maddesinde; Shelley, L. I., a.g.e., s. 305-318.; tanım için bkz; Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi 2/a maddesi

devlette işlendiğinde ancak başka bir devlette önemli etkileri olduğunda” sınıraşan niteliktedir⁷⁵.

Sözleşmenin hazırlanmasında katılımcıların genel bir tanım yapmayı tercih ettikleri görülmektedir. Hiyerarşik bir yapılanmaya sahip ya da mafya tipi organizasyonlar yerine sınıraşan özellikte ağır suçları işleyen gruplar nitelemesi ile algılamaların genişletilmesi amaçlanmıştır. Bu şekilde, genel bir tanımın yapılması yaklaşım farklılıklardan doğan karmaşıklığı giderme açısından mantıklı görünmektedir. Fakat, bu geniş tanımlama uluslararası düzeyde bilgi toplama ve takip etme konularında zorluklara yol açabilmektedir⁷⁶. Bu durumu engellemek ve sınıraşan suç üzerine yapılan çalışmaları daha verimli hale getirebilmek için 2004 yılında NewYork’ta “Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesinin Uygulanmasına Yönelik Rehber” hazırlama toplantısı yapılmıştır⁷⁷. Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı ile Mücadele Rehberi (Guidance Paper on Anti Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism): Ekim 2004 yılında yayınlanan Rehber ile 2002 de çıkarılan “Karapara Aklamayı Önleme Rehberinin” yerini almıştır. Rehberde; “karapara aklama ve terörizmin finansmanının önlenmesi için kontrol önlemleri ve prosedürler” başlığı altında; müşterini tanı tedbirleri (CDD), şüpheli işlem bildirimi, risk yönetimi, kayıtların

---

⁷⁵ **MILLETLER, Birleşmiş.** Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi. 2016, 3/2 maddesi sınıraşan suç kavramının sınıraşan üzerinden tanımlandığı görülmektedir. https://www-unodc-org./documents/organized-crime/CompendiumCop/Arabic_-_TiP.pdf? (Erişim Tarihi: 22.09.2022).

⁷⁶ UNODC, 2002, s.5.

⁷⁷ <https://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CTOC/legislative-guide.html> (Erişim Tarihi: 25.09.2022).

saklanması, personelin eğitimi ile ilgili olarak sigorta şirketlerince yapılması gereken düzenlemeler ve bunlar hakkında denetçilerin rolüne dair hususlar yer almaktadır⁷⁸.

BM Uyuşturucu Konvansiyonuna bahsetmek gerekirse; Narkotik Uyuşturucular ve Psikotrop Maddelerin Yasadışı Ticaretine Karşı BM Konvansiyonu aralarında ikili ve çok taraflı anlaşmalar bulunmayan devletlere karşılıklı yasal yardım çerçevesine dâhil etmesi anlamında önemlidir. Halen 150 kadar devletin kabul ettiği söz konusu konvansiyon, her ne kadar sadece uyuşturucu madde kaçakçılığı gibi tek bir suç ile ilgileniyor gibi görünse de, aslında başta kara paranın aklanmasının önlenmesi olmak üzere, diğer kriminal faaliyetleri de kapsar niteliktedir. Ancak, halen söz konusu konvansiyonun uygulanması anlamında sorunlar yaşandığı ve teorik bir nitelik taşıdığı gözlemlenmektedir⁷⁹.

1.3.2. Avrupa Birliği Mevzuatına Göre Organize Suçlar

Birleşmiş Milletler’de olduğu gibi Avrupa Birliği’nde de sınıraşan örgütlü suç, siyasi, kültürel ve ekonomik değişimlerin etkisi ile uluslararası güvenliğe yönelik önemli bir tehdit olarak algılanmaktadır. Birçok üye ülke, bu suç dolayısıyla ekonomik ve siyasi açıdan görmeye başladıkları zararları önleyebilmek için ulusal nitelikte önlemler alarak mücadele etmeye çalışmışlardır. Fakat örgütlü suç gibi bir tehditle

---

⁷⁸ <https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/conference-of-the-parties.html> (Erişim Tarihi: 27.09.2022).

⁷⁹ Guymon, C. D., 2000, “International Legal Mechanisms For Combating Transnational Organized Crime: The Need For A Multilateral Convention” **Berkeley J. Int’l L.**, C. 18, S. 53. s. 69-70.; 1971 Sözleşmesi: Psikotropik maddeler üzerinde uluslararası kontrol sistemi ihdas edilmesini, uyuşturucu maddenin ve sentetik uyuşturucuların.

mücadelenin, ancak uluslararası bir işbirliği ile olabileceği gerçeği burada da fark edilmiştir⁸⁰.

1996 yılından itibaren dikkat çekici bir şekilde konu, Avrupa Birliği gündemine gelmeye başlamıştır. Bu konuyla ilgili düzenlenen konferanslardan başlıcaları; Stockholm (1996), Zaragoza (1996), Noordwijk (1997) ve Londra'dır (1998). Bu konferanslarda örgütlü suçun sınıraşan bir tehdit olduğu ve mücadelenin vakit kaybetmeksizin başlatılması vurgulanmıştır. Siyasi olarak en önemli atılım 1997 yılı Avrupa Birliği Eylem Planı'nda, örgütlü suçla mücadeleye bir bölüm ayrılmasıyla gerçekleşmiştir. Bu bölümde tehdidin önlenbilmesine dair detaylı tavsiyelerde bulunulmuştur⁸¹.

Avrupa Birliği Konseyi, Avrupa Birliği Antlaşması'nı ve özellikle onun 3(2) (b) maddesini ve Amsterdam Avrupa Komisyonu tarafından onaylanan, organize suçlarla ilgili üst düzey grubun raporunu göz önünde bulundurarak 16 ve 17 Haziran 1997 tarihli Konsey kararı ve Eylem Planının 17 No'lu Tavsiye Kararını dikkate alarak belirli organize suç biçimlerinin geliştirilmesi, Avrupa Birliği Üye Devletleri arasında işbirliğinin güçlendirilmesini hedeflemiştir. Bu organize suç biçimleri; uyuşturucu kaçakçılığı, insan kaçakçılığı, terörizm, sanat eseri kaçakçılığı, kara para aklama, ciddi ekonomik suçlar bir kişinin hayatına, fiziksel bütünlüğüne veya özgürlüğüne karşı gasp ve diğer şiddet eylemleri veya kişiler için toplu bir tehlike oluşturma suçlarıdır.

---

⁸⁰ Bostancı Bozbayındır, G. (2018), “Uluslararası terör suçlarının Avrupa Birliği'nde (AB) takibi, yakalanması ve iadesi”, **2. Uluslararası Avrasya Hukuk Kurultayı**.

⁸¹ Vander Beken, T., (2003), **Measuring Organised Crime in Europe**, Holland, Makulu Publishers, s. 3.

AB Üyelerinin karşı karşıya kaldığı çeşitli tehditlere yanıt vermek için suç örgütlerinin faaliyetlerine katılım konusunda ortak bir yaklaşımın gerekli olduğu göz önünde bulundurarak AB Üyeleri bu ortak eylemi uygularken, uluslararası organize suçla mücadelede uluslararası organize suçla mücadelede adli süreçle işbirliği yapan tanıkların ve/veya bireylerin korunmasına ilişkin önlemleri uygulamaya veya kolaylaştırmaya çalışmaları gerektiği bildirilmiştir.

23 Kasım 1995⁸² ve 20 Aralık 1996⁸³ tarihli Konsey kararları Üye Devletlerin hukuk sistemlerinin yapısı ve işleyişine ve adil yargılanmayı garanti etme yeteneklerine olan güvenini yineleyerek; suç örgütlerinin faaliyetlerine katılanların bu suçlarla bağlantılı olarak soruşturma ve kovuşturmadan kaçmamasını sağlamak amaçlanmıştır. Bununla birlikte adli süreçlerde işbirliği güçlendirilmiştir. Avrupa Birliği'nin Avrupa İnsan Haklarının Korunmasına İlişkin Sözleşme'de tanımlanan temel haklara ve Temel Haklara saygı duyduğunu hatırlatılarak tüm Üyelerin taraf olduğu özgürlükler ve özellikle ifade özgürlüğü, barışçıl toplanma ve örgütlenme özgürlüğü ile ilgili hükümler antlaşmanın k.6 Maddesi (4) uyarınca istişare sonrasında Avrupa Parlamentosu'nun görüşleri incelenerek ortak eylem planına dönüştürülmüştür. Bu eylem planında⁸⁴;

Madde-1: ortak eylem anlamında bir suçlu veya örgüt, özgürlükten yoksun bırakma veya tutuklama ile cezalandırılabilir suçları işlemek amacıyla birlikte hareket eden, ikiden fazla kişiden oluşan, belirli bir süre içinde kurulmuş yapılandırılmış bir örgüt anlamına gelmektedir. Bu tür suçlar kendi başlarına bir amaç mı yoksa maddi menfaat elde etmenin bir yolu mu veya kamu makamlarının işleyişini

---

⁸² Avrupa Toplulukları Resmî Gazetesi, (2) OJ C 327, 7. 12. 1995, s. 5.

⁸³ Avrupa Toplulukları Resmî Gazetesi, (2) OJ C 327, 7. 12. 1995, s. 1.

⁸⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31998F0733> (Erişim Tarihi 28.02.2023)

uygunsuz bir şekilde etkilemek amacıyla kurulup kurulmadığına göre 4 yıldan az olmamak üzere cezalar uygulanabilir. Birinci alt paragrafta atıfta bulunulan suçlar, Europol Sözleşmesi'nin 2. maddesinde ve ekinde belirtilen ve en az birinci alt paragrafta belirtilene eşdeğer bir cezayı içeren suçlardır. Suç örgütlerine karşı mücadeleye yardımcı olmak için, her devlet, 6. Maddede belirtilen prosedüre uygun olarak, aşağıda açıklanan davranış türlerinden birinin veya her ikisinin etkili, orantılı ve caydırıcı cezalarla cezalandırılmasını sağlamayı taahhüt eder.

- a) örgütün amacı ve genel suç faaliyeti ya da örgütün söz konusu suçları işleme niyeti hakkında bilgi ve niyetle aşağıdakilere aktif olarak katılan herhangi bir kişi tarafından yapılan eylem: - örgütün suç faaliyetlerine düşen 1. madde kapsamında, söz konusu kişinin ilgili suçların fiilen infazında yer almadığı ve ilgili Üye Devletin ceza hukukunun genel ilkelerine tabi olarak, söz konusu suçların fiilen işlenmediği durumlarda dahi, - örgütün katılımının örgütün suç faaliyetlerinin başarısına katkıda bulunacağını bilincinde olarak diğer faaliyetlere düşen 1. madde kapsamında;
- b) bir veya daha fazla kişiyle anlaşmaya dayanan herhangi bir kişinin, bu kişi eylemde yer almasa bile, gerçekleştirilmesi halinde 1. faaliyetin fiilen yürütülmesi.

Madde 2: Üye Devletler, paragraf 1(a) veya (b)'de atıfta bulunulan davranış türünü cezai bir suç haline getirmeyi seçip seçmediklerine bakılmaksızın, bu Madde kapsamındaki suçlarla ilgili olarak birbirlerine mümkün olan en kapsamlı yardımı sağlayacaklardır. Konsey tarafından 27 Eylül 1996'da hazırlanan Avrupa Birliği Üye Devletleri arasında suçluların iadesine ilişkin Sözleşme'nin 3(4) Maddesi kapsamındaki suçlarda bu kapsamdadır.

Madde 3: Her Üye Devlet, tüzel kişilerin, ulusal hukukta belirlenecek prosedürlere uygun olarak, o tüzel kişi tarafından işlenen ve Madde 2(1) kapsamına giren suçlardan dolayı cezai olarak tutulabilmesini veya aksi halde sorumlu tutulabilmesini sağlayacaktır. Tüzel kişinin bu sorumluluğu, suçların faili veya suç ortağı olan gerçek kişilerin cezai sorumluluğuna hanel getirmez. Her devlet özellikle, tüzel kişilerin etkili, orantılı ve caydırıcı bir şekilde cezalandırılabilmesini ve bunlara maddi ve ekonomik yaptırımlar uygulanabilmesini sağlar.

Madde 4: Her Üye Devlet, kendi topraklarında meydana gelen ve Madde 2(1)(a) veya (b)'de atıfta bulunulan davranış türlerinin, örgütün AB topraklarında bulunduğu veya sürdürdüğu her yerde kovuşturmaya tabi olmasını sağlayacaktır. Suç faaliyetleri veya Madde 2(1)(b)'de atıfta bulunulan anlaşmanın kapsadığı faaliyetin gerçekleştiğı yer AB coğrafyası olarak esas alınacaktır. Birden fazla devletin bir suç örgütüne katılma eylemleriyle ilgili olarak yargı yetkisine sahip olduğu durumlarda, özellikle örgütün farklı bileşenlerinin bir suç örgütündeki konumunu dikkate alarak, etkili bir şekilde kovuşturma yapmak amacıyla eylemlerini koordine etmek amacıyla birbirlerine danışacaklardır.

Madde 5: Konsey tarafından 27 Eylül 1996 tarihinde hazırlanan, Avrupa Birliğı üyeleri arasında suçluların iadesine ilişkin sözleşmenin uygulandığı durumlarda, bu ortak eylem, Sözleşme veya yorum kapsamındaki yükümlölükleri hiçbir şekilde etkilemeyecektir. Bunların bir üyenin, Madde 2(1)'de tanımlanandan daha geniş kapsamlı bir suç örgütüyle ilgili olarak cezalandırılabilir davranışlarda bulunmasını engelleyemez.

Bu 5 maddenin dışında yürürlük tarihi ve yürürlükten sonraki tekliflerin değerlendirilmesi amacıyla hazırlanan madde ile birlikte 8 maddeden oluşmaktadır. 21 Aralık 1998'de Brükselde ortak eylem planı imzalanmıştır.

1999 yılına gelindiğinde Avrupa Birliği nezdinde, örgütlü suçu önlemeye yönelik ilk resmî belge olarak nitelendirilebilecek Amsterdam Antlaşması imzalanmıştır⁸⁵. Bu Antlaşma ile Avrupa Birliği'nin üç temel dayanağından biri olan adalet ve iç işlerinde, işbirliği kavramı çerçevesinde büyük önem verilen özgürlük, güvenlik ve adalet alanlarında yeni standartlar belirlenmiştir⁸⁶.

Söz konusu eylem planı ile AB bünyesinde organize suçluluğun önemine ve tehlikesine dikkat çekilerek organize suçluluk ile mücadele çalışmalarının güçlendirilmesi ve her evrede bütünleşmiş bir yaklaşımın uygulanması gerektiği ifade edilmiştir. Organize suçluluğun uluslararası boyutu dikkate alınarak hazırlanan Eylem Planı'nda, organize suçluluğun önlenmesi, suçluların yakalanması ve yargılanması aşamalarında polis ve adli merciler arasındaki iş birliğinin önemine değinilmiş ve bu kapsamda Europol bünyesinde veri tabanının oluşturulması, üye devletlerin yargı mekanizmaları arasında iş birliğini geliştirmek amacıyla kurulmuş Avrupa Yargı Ağı'nın daha verimli kullanılması, üye devletler arasında suçluların iadesinin sağlanması, kara para aklama ile mücadelenin geliştirilmesi gibi atılması gereken adımlar gösterilmiştir.

Ekim 1999'da gerçekleştirilen Avrupa Konseyi'nin Tampere Zirvesi'nde Avrupa Birliği Suç Önleme Politikası yayınlanmıştır. Tampere Zirvesi'nde AB bünyesinde özgürlük, güvenlik ve adalet alanı yaratılması amacıyla atılacak adımlar açıklanmıştır.

---

⁸⁵ Bal, İ., (2006), **Terörizm: Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler**. USAK Books, s. 17.

⁸⁶ Bu üç temel dayanak; 1. Parasal ve ekonomik birlik 2. Ortak dış politika ve güvenlik politikası 3. Adalet ve iç işlerinde işbirliğidir.

Bu ve benzeri gelişmeler ile birlikte AB bünyesinde özgürlük, güvenlik ve adalet alanı⁸⁷ yaratma amacıyla çeşitli yasal düzenlemeler getirilmiştir⁸⁸.

Avrupa Konseyi, 15-16 Ekim 1999 tarihlerinde Finlandiya'nın Tampere kentinde AB bünyesinde özgürlük, güvenlik ve adalet alanı yaratılmasına yönelik olarak özel bir toplantı gerçekleştirmiştir⁸⁹. Bu toplantıda suç ve organize suçluluğu kapsayan genel ve çok boyutlu bir suç önleme stratejisi uygulanması gerektiği ortaya koyulmuştur. Bu çerçevede suçluluğu önlemeye çocukların cinsel istismarı, insan ticareti ve mali suçlar gibi özel başlıklar altında yaklaşım; Avrupa ve uluslararası seviyede kazanılmış tecrübeleri suçla mücadeledeki genel stratejinin parçası olarak işleme koymak önerilmiştir.

Bu toplantıda oluşturulan Avrupa stratejisinin karakteristikleri, önleyici tedbirlerin yürütmeye destek olması ve multidisipliner bir yaklaşım geliştirilmesi olarak ifade edilmiştir. AB tarafından yapılan eylemler, tamamlama ilkesi üzerine kurulmuş olup ulusal, bölgesel veya yerel girişimlerin yerine geçmesi planlanmamıştır. Ayrıca temel hukuk ve toplum özgürlüklerine daha fazla dikkat edilmesi ve suçun önlenmesinin yeni bir Birlik politikası olması görüşüne istinaden, öncelikli olarak yapılacak eylemlerin listesinin hazırlanması üzerinde durulmuştur. Genel suça ilişkin olarak, öncelikler

---

⁸⁷

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A51999IP0116&qid=1677939533645> (Erişim Tarihi: 23.11.2022).

⁸⁸ Avrupa Birliği bünyesindeki yasal düzenlemelerin yer aldığı bir çalışma için bkz. Vermeulen, G., (2015), **Essential Texts on International and European Criminal Law 8th edition**. Maklu.

⁸⁹ Metnin tamamı için bkz. Resolution on the extraordinary European Council meeting on the area of freedom, security and justice (Tampere, 15-16 October 1999), http://www.europarl.europa.eu/summits/tam_en.htm (Erişim Tarihi: 24.02.2023).

Tampere Avrupa Konseyince; kentsel, çocuk ve uyuşturucu bağlantılı suçlar şeklinde belirlenmiştir. Organize suçluluğa istinaden, önceliğin insan ticareti, çocuk istismarı ve Euro sahteciliğine verilmesi öngörülmüştür. Komisyon bildirgesinde Avrupa suç önleme tedbirlerine destek amacı ile yeni bir finansal enstrümanın benimsenmesi önerilmiştir.

Önceki belgelere paralel olarak, üye devletlerin ilgili makamları arasında iş birliğinin geliştirilmesi ve suç gelirlerinin aklanması ile mücadeleye dikkat çekilmiştir. Bu kapsamda iş birliğinin sadece önleme ile sınırlı kalmaması, suçların araştırılmasında da ortak çalışmalar yapılması ve Europol temsilcilerinin de katılımıyla ortak soruşturma timlerinin oluşturulması gerekliliği dile getirilmiştir. Ayrıca ulusal yargı mekanizmalarının iş birliğine yönelik olarak Eurojust adı verilen Adli İşbirliği Ünitesi ve üye devletlerden savcılar, hakimler ve kolluk mensuplarının çalışacağı bir birim kurulmasına da karar verilmiştir. Bu yapı ile birlikte AB’de sınıraşan örgütlü suçla mücadele alanında üç temel yapı bulunmaktadır: ilki Europol olarak bilinen Avrupa Birliği Polis Teşkilatı (1998), Avrupa Yolsuzlukla Mücadele Ofisi (OLAF – 1999) ve Eurojust’tır⁹⁰.

Avrupa Birliği üye ülkelerinde karşılaşılan tipik örgütlü suçlar; haraç toplama, uyuşturucu ticareti, yasadışı göç, silah ticareti, insan ticareti, kaçakçılık, dolandırıcılık ve fuhuş olarak sayılabilir. Avrupa Birliği’ndeki çalışmalarda iki konu üzerinde

---

⁹⁰ https://www.ab.gov.tr/avrupa-birligi-zirve-sonuc-bildirgeleri_45449.html (Erişim Tarihi: 27.12.2022)

durulmaktadır. Bunlardan ilki suçun uluslararası bir hal alması⁹¹, ikinci ise bilim ve teknolojiadaki gelişmelerin suça sağladığı imkanlardır. Bazı Avrupa ülkelerinde örgütlü suç, kanunların uygulanmasının yanında devletin işleyişini de sekteye uğratmak ve güveni sarsmaktadır. Diğer yandan en çok endişe verici yanı olarak da doğası gereği ekonomik ve politik şartlara çok hızlı uyum sağlayabilmesi görülmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkeler örgütlü suç için en uygun ortamı sağlamaktadırlar. Bu açıdan Avrupa'nın merkezinde bulunan Arnavutluk, Eski Yugoslavya ülkeleri, Bulgaristan gibi ülkeler birlik için olumsuz bir ortam yaratmaktadırlar⁹².

Avrupa Birliği, bugün Birleşmiş Milletler tarafından yayınlanan ve Eylül 2003'te yürürlüğe giren Sınırışan Örgütlü Suçlara karşı BM Sözleşmesi'ni kabul etmiştir. 29 Mart 1999 tarihinde, 1999/235/JHA sayılı bir "Sınırışan Organize Suçluluğa Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne İlişkin Ortak Tutum" kabul etmiştir. 8 Aralık 2000 tarihinde alınan bir Konsey Kararı⁴⁴⁸ sonrası, Birlik tarafından hem Sözleşme hem de Sözleşme'nin ekleri 12 Aralık 2000 tarihinde imzalanmış⁹³ ve 21 Mayıs 2004 tarihinde onaylanmıştır. Burada belirtilen suç türleri ve tanımı geçerli kılınmıştır. Buna rağmen en büyük sorunu, ülkelerde uygulanan hukuk sistemlerinin farklılığı teşkil etmektedir. Bu sorunu gidermek için yapılan en önemli çaba, karşılaşılan bir suçu örgütlü suç olarak

---

⁹¹ Burada kastedilen; 1. Farklı ülkelerde karşılaşılan suç tiplerinin benzer ve irtibatlı oluşu, 2. Suçu işleyen ve maruz kalanların farklı milliyetlere sahip olmasının yanında işlendiği mekânın da farklılığı, 3. Uluslararası suçun kapsamının genişleyerek artmasıdır.

⁹² Bruggeman, W., 1998, "Transnational Crime: Recent and Future Prospects", **Hume Papers on Public Policy**, Vol.6, No,1-2, s. 86-87.

⁹³ Stefano, B., (2001), **The European Union and the United Nations Convention Against Transnational Organized Crime**, Civil Liberties Series, European Parliament, s. 107.

niteleyebilmek için ortaya konmuş temel karakteristiklerin belirlenmesi olmuştur. Bu karakteristikleri şu şekilde sıralamak mümkündür⁹⁴.

- İki ya da daha fazla kişinin işbirliği;
- Suça iştirak edenlerin belirlenmiş görevlerinin olması;
- Belirli bir süre için bir araya gelmiş olmak;
- Belirli bir disiplin ve kurallara sahip olmak;
- Ağır suçları işlemiş olma veya şüphesini taşımak;
- Uluslararası bir nitelik taşımak;
- Baskı kurmak için şiddet ya da benzeri yöntemleri kullanmak;
- Ticari ve sistemli bir kuruluş benzeri yapılanma;
- Kara para aklama ile ilgili faaliyetlerde bulunmak;
- Siyasetçi, bürokrat, basın mensubu ve adli otoriteleri etki altına alabilmek için faaliyetlerde bulunmak;
- Ekonomik çıkar ya da güç elde etmek gibi amaçlara sahip olmak

Burada sayılan karakteristiklerden 1,3,5 ve 11 zorunlu olmak şartıyla altısının görülmesi durumunda suç, örgütlü suç olarak nitelendirilmektedir⁹⁵.

BM sözleşmesinde suç örgütünün tanımı üzerinde çokça durulmamıştır. Genel tanımlardan hareket edilerek bu konu tartışılması gerekli görülmemiştir. Bununla

---

⁹⁴ Council of Europe, (2004), **Organised Crime Situation Report 2004**, Strasbourg, 23 December, s. 6.

⁹⁵ Den Boer, M., (2018), **The European Union And Organized Crime: Fighting A New Enemy With Many Tentacles**. In: Global Organized Crime and International Security, Routledge, s. 13-24.

birlikte Palermo sözleşmesinde tanım olarak “bir organize suç grubu tarafından işlenen ciddi suçlar”olarak anlaşılmaktadır.

- Ancak AB tanımları ile karşılaştırıldığında sınıraraşan organize suç örgütlerinin BM’de
- (1) En az üç kişinin bir araya gelmesi,
- (2) Yapılanmış bir grup,
- (3) Uzunca bir süre için faaliyet göstermesi,
- (4) Maddi bir çıkar elde etme saiki,
- (5) Sözleşme’de belirtilen ciddi suç tiplerinden veya yasadışı eylemlerden en az birini gerçekleştirme amacı şeklinde daha genel tanımlamaların ortaya koyduğu görülmektedir⁹⁶.

Bu kriterler ışığında bakıldığında örgütlü suçun sınıraşan boyutlarda tüm Avrupa ülkelerinde görüldüğü söylenebilir. 2004 yılında yayınlanan raporda da görüldüğü gibi günümüzde en büyük tehdidi, uyuşturucu ticareti ve insan kaçakçılığı oluşturmaktadır. Ülke bazında ele alındığında; örneğin, Almanya’nın örgütlü suç grupları için kozmopolit yapısı dolayısıyla çekiciliği göze çarpmaktadır. Bunun yanında, Sovyetler Birliği’nin dağılması ve Berlin Duvarı’nın yıkılması ile birlikte birçok Avrupalı örgüt Rus örgütleri ile işbirliği fırsat bulmuşlardır. Bunların başında da İtalyan örgütler gelmektedir. Avrupa için bir diğer talihsizlik ise Yugoslavya’nın dağılması ile oluşan otorite boşluğu olmuştur. Avrupa ülkeleri, Latin Amerika ve Orta Doğu’nun uyuşturucu ve insan ticareti yönünden geniş bir Pazar konumundadır. Bu soruna ek olarak gelecekte

---

⁹⁶ Obokata, T., (2010), **Transnational Organised Crime in International Law**, Bloomsbury Publishing, s.11.

Avrupa, küreselleşmenin ekonomik etkisi, artan işsizlik ve göç gibi meselelerle de karşı karşıya kalacağı öngörüsüne dayanarak gerekli önlemleri almaya çalışacaktır ⁹⁷.

1.4.Türkiye ve Irak'ta Sınıraşan Örgütlü Suç Kavramı

1.4.1.Türkiye

Ulusal mevzuatta sınıraşan örgütlü suç kavramı açık olarak “30.1.2003 tarihli ve 4800 sayılı Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun”⁹⁸ içerisinde belirtilmektedir. Bu kanun ile BM'in tanımlaması kabul edilmiş olmaktadır. Ancak 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve 4222 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu'nda yer alan tanımlamaların incelenmesi de Türkiye'deki örgütlü suç kavramı algılamasını tam olarak kavrayabilmek için faydalı olacaktır.

26 Eylül 2004 tarihinde TBMM tarafından kabul edilerek 01 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren Türk Ceza Kanununun 220. maddesi “*Kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kuranlar veya yönetenleri, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması halinde cezalandırmıştır*”⁹⁹.” Ancak, buradaki örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması gerekmektedir. Bu bakımdan BM'nin tanımlaması ile paralellik göstermektedir. Buna ek olarak kanunda belirtilen suçların örgüt vasıtasıyla işlenmesi halinde de cezaların ağırlaştırılması yoluna gidilmiştir.

---

⁹⁷ Bruggeman, W., a.g.e., s. 92.

⁹⁸ <https://www5.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4800.html> (Erişim Tarihi: 27.12.2022)

⁹⁹ <https://barandogan.av.tr/blog/mevzuat/tck-madde-220-suc-islemek-amaciyla-orgut-kurma-sucu.html> (Erişim Tarihi: 27.12.2022)

Türk Ceza Kanunu'ndaki bu hükümlere rağmen siyasi, toplumsal ve ekonomik şartlarda yaşanan gelişmeler nedeniyle örgütlü suçların önüne geçilmemesi, 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele (ÇASÖM) Kanunu'nun çıkarılmasını zorunlu kılmıştır. Bu kanunda çıkar amaçlı suç şu şekilde tanımlanmıştır (ÇASÖM Madde 1):

“Çıkar amaçlı suç; doğrudan veya dolaylı biçimde bir kurumun, kuruluşun veya teşebbüsün yönetim ve denetimini ele geçirmek, kamu hizmetlerinde, basın ve yayın kuruluşları üzerinde, ihale, imtiyaz ve ruhsat işlemlerinde nüfuz ve denetim elde etmek, ekonomik faaliyetlerde kartal ve tröst yaratmak, madde ve eşyanın azalmasını ve darlığını, fiyatların düşmesini veya artmasını temin etmek, kendilerine veya başkalarına haksız çıkar sağlamak, seçimlerde oy elde etmek veya seçimleri engellemek maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak suretiyle yıldırma veya korkutma veya sindirme gücünü kullanarak işlenen suçtur.”

Bu suçu işlemek için oluşturulan gruplar da “çıkar amaçlı suç örgütleri” olarak nitelendirilmişleridir. Bu iki kanuna ek olarak örgütlü suçlarla ilgili düzenlemeler içeren diğer kanunları da belirtmekte fayda vardır. Bunlar; 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu, 6136 sayılı Ateşli Silahlar, Bıçaklar ve Diğer Suç Aletleri Hakkında Kanun, 4926 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu ve 4208 sayılı Kara Paranın Önlenmesine Dair Kanun olarak sıralanabilirler. Ancak örgütlü suçun kavram olarak değerlendirilmesi sebebiyle bu Kanunların sadece başlık olarak belirtilmesi uygun bulunmuştur.

Görüldüğü gibi ulusal mevzuatta örgütlü suçluluğun uluslararası boyutundan çok ulusal boyutu vurgulanmıştır. Buna rağmen Türk mevzuatının gerek BM gerekse AB mevzuatıyla uyumlu olduğu görülmektedir. Kavramın uluslararası boyutunun Türkiye Cumhuriyeti tarafından önemsendiğine dair tamamlayıcı unsurlar ise uluslararası

sözleşmelerdir. Sınırâşan örgütlü suç kavramının tüm dünya için yeni bir kavram olması edeniyle mevcut durumun ilerleyen yıllarda uluslararası boyut yönünde gelişme göstermesi beklenmektedir.

1.4.2. Irak

Irak ve Arap dünyasındaki sınırâşan organize suçların tanımını yapmadan önce Arap Birliğinin tanımının yapılması gerekmektedir. Bu yapı diğer uluslararası örgütler gibi,¹⁰⁰ Arap ülkelerinin çoğunluğunu temsil eden üyeleri arasındaki bağları desteklemek ve ortak çıkarları gerçekleştirmeye katkı sağlamak amacıyla kurulmuştur. Gerçekleştirmek istediği hedefler arasında uluslararası kurum ve kuruluşlarla işbirliği tesis ederek Arap bölgesinde barış ve güvenliğin yanı sıra uluslararası barış ve güvenliğe katkı sağlamak da yer almaktadır¹⁰¹.

Suçun önlenmesi ve suçla mücadeleyle yönelik yargı ve güvenlik işbirliği konusunda Arap Birliğinin oynadığı rol ve Arap milletinin güvenlik ve istikrarını tehdit eden, Arap ülkelerinin ekonomik ve sosyal gelişimini engelleyen sınırâşan organize suçlarla mücadele etme öneminin bilinciyle Sınırâşan Organize Suçlarla Mücadeleye yönelik Arap ittifakı imzalanmıştır.¹⁰²

---

¹⁰⁰ Arap Devletleri Ligi, ulusal ve uluslararası bir örgüttür

¹⁰¹ 26 Haziran 1945'te San Francisco'da yayınlanan Milletler Cemiyeti Misakı'nın 3. Maddesinin 3.fıkrasına göre: (Huzur ve güvenliği güvence altına almak için gelecekte kurulabilecek uluslararası kuruluşlarla işbirliği yollarına onay vermek Konsey'in görevleri arasında yer almaktadır.

¹⁰² 21 Aralık'ta Kahire'de düzenlenen Sınırâşan Organize Suçlarla Mücadeleye yönelik Arap ittifakı

<https://lawsociety.ly/convention/%D8%A7%D9%84%D8%A7%D8%AA%D9%81%D8%A7%D9>

Terimlerin ceza kanunundaki rolü ve önemi göz önüne alındığında, daha önce belirtilen anlaşmanın 2. Maddesi sınıraşan organize suç ile neyin kastedildiğini şu şekilde tanımlamıştır “sınıraşan niteliğinde olan ve organize bir suç grubunun gerçekleştirdiği, iştirak ettiği, planlandığı, finanse ettiği veya teşebbüs ettiği her suçtur”. Aynı bağlamda, organize suç örgütü şu şekilde tanımlanmıştır:

“Üç veya daha fazla kişiden oluşan belirli bir süreliğine kurulmuş belirli bir yapısı olan her gruptur, üyeleri arasında bu anlaşmanın kapsadığı suçlardan birini işlemede mutabakat bulunmaktadır. Belirli bir yapı şu anlama gelmektedir” Bir suçun hemen işlenmesi için rastgele oluşturulmayan ve üyelerinin resmi olarak belirlenmiş rollerin olması, üyeliklerini sürdürme veya gelişmiş bir yapıda ihtiyaç duymayan bir grup¹⁰³.

Arap Birliği, sınıraşan organize suç tanımını sadece daha önce zikredilen ittifakta öngörülen suçlardan birinin işlenmesi kriterinin gerçekleşmesi ile sınırlamamıştır hatta daha da ötesine giderek bu tanımlı kabul ederek ilgili suçu sınırları aşan organize bir suç olarak tanımladı. İttifakta belirtilmezse bile her ülkenin ulusal yasalarına uygun olarak, bu suç için belirlenen ceza üç yıldan az olmamak üzere hürriyetten yoksun bırakma cezasıdır¹⁰⁴.

%82%D9%8A%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A8%D9%8A%D8%A9-
%D9%84%D9%85%D9%83%D8%A7%D9%81%D8%AD%D8%A9-
%D8%A7%D9%84%D8%AC%D8%B1%D9%8A%D9%85%D8%A9-%D8%A7%D9%84/

(Erişim Tarihi: 28.12.2022)

¹⁰³ Ulusötesi Örgütlü Suçlarla Mücadeleye yönelik Arap İttifakı'nın 2. maddesinin 4. Fıkrasına bakınız.

¹⁰⁴ Aynı sözleşmenin 3maddesinin 1. Fıkrasına bakınız.

Ayrıca bu ittifak, sınıraşan suçtan ne kastedildiğini şu şekilde tanımlamaktadır:
aşağıdaki durumların gerçekleşmesi durumunda suç, ulusal sınırları aşmaktadır:

- Birden fazla ülkede,
- Bir ülkede gerçekleşmesi ve bunun hazırlanması, planlanması, yönetimi, başka bir ülke veya ülkelerde finanse edilmesi veya denetiminin yapılması,
- Bir ülkedeki organize suç örgütünün birden fazla ülkede suç faaliyetler yürütmesi,
- Yaptıkları faaliyetlerin bir ülkede ve başka bir ülke veya ülkelerde ciddi yankılarının olması ¹⁰⁵.

Yukarıdaki etkenlere dayanarak, Arap Birliği'nin sınıraşan organize suç tanımı, bu suç kapsamına girebilecek eylemlere açıklık kazandırılmıştır.

Irak'ın Arap Birliği'nin bir parçası olarak sınıraşan organize suçla mücadeleye yönelik birçok anlaşmaya katıldığını ve bu anlaşmalar arasında 21 Aralık 2010'da Kahire'de imzalanan söz konusu hususla ilgili olarak Arap ittifakında da yer aldığını belirtmekte fayda var. Irak, 12 Mayıs 2013 tarihinde 22 ülke ile bu ittifakı onaylamış ve kabul etmiş ayrıca uluslararası nitelikteki suç faaliyetleriyle mücadelede önemli bir araç olan Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve ekinde yer alan (20/2007 tarihli) iki protokolü de kabul etmiştir.

1.5.Örgütlü Suç Gruplarının Temel Yapılanma Şekilleri

Sınıraşan boyutta faaliyet gösteren suç örgütlerinin yapılanma türlerine yönelik en kapsamlı çalışma 2002 yılında BM bünyesinde yapılmış olan bir anket çalışmasıdır. Bu çalışmada on altı ülkede eylemlerde bulunan kırk örgüt üzerinde incelemeler

---

¹⁰⁵ Aynı sözleşmenin 3maddesinin 2. Fıkrasına bakınız.

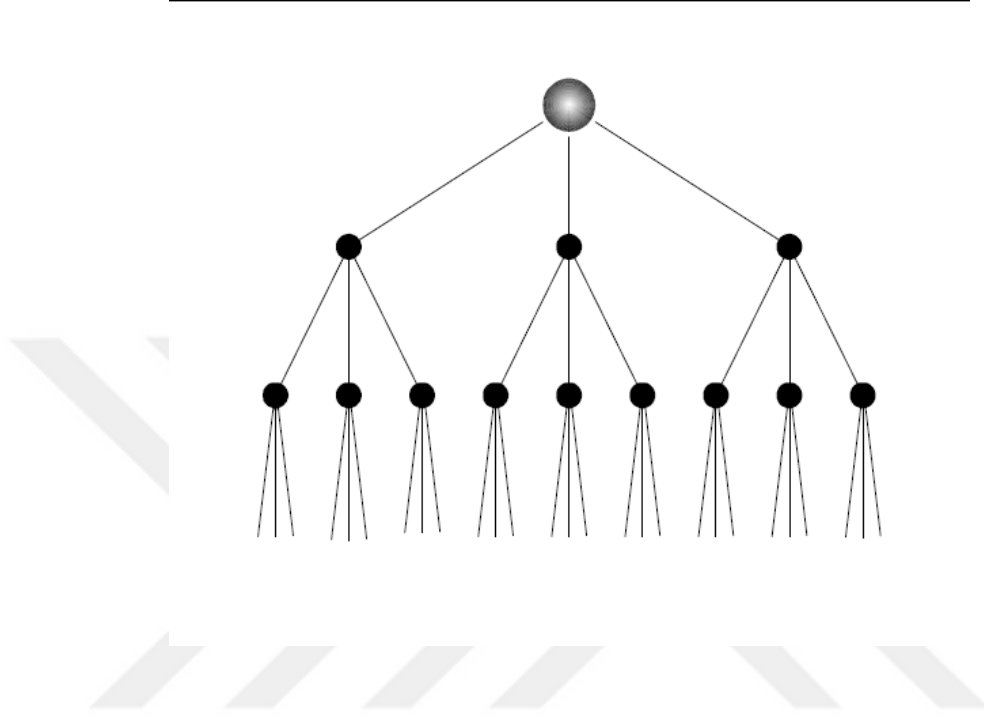
yapılmıştır. Bunun sonucunda kırk örgütün üçte ikisinin hiyerarşik bir yapılanma içinde olduğu görülmektedir. Ancak bu sonucun tamamen gerçeği yansıttığını söylemek fazla iddialı bir girişim olacaktır. Çünkü raporda da belirtildiği gibi kamuoyunda suç örgütlerinin sadece tek bir yapılanmasının olduğuna dair genel bir görüş bulunmaktadır¹⁰⁶. Mark Shaw tarafından yapılan bu çalışmanın asıl amacı da kamuoyuna ve bu alanda çalışma yapacak olan bilim adamlarına suç örgütlerinin farklı yapılanmalarda olduğu fikrinin kabul ettirilmesidir. Bu sayede yapıları doğru bir şekilde ortaya konan örgütlerle mücadele daha etkin bir şekilde sürdürülebilecektir. Çalışmaya göre suç örgütleri; Standart hiyerarşi, bölgesel hiyerarşi, hiyerarşik kümeler, merkezci yapı ve suç ağları olmak üzere beş şekilde yapılanmışlardır. Ancak bu yapılanmalar genel geçer özellikte olmayıp yapılacak olan çalışmalara bir fikir verme düşüncesiyle oluşturulmuşlardır¹⁰⁷.

---

¹⁰⁶ Pino Arlacchi'e göre bu kanının oluşmasında başta Mario Puzo'nun 1972 yılında sinemaya uyarlanan romanı Baba (The Godfathe) olmak üzere yazılan eserlerin büyük rolü olmuştur. Arlacchi, dünya çağında birçok örgütlü bu film ve kitapları örnek alarak yapılanmalarını oluşturmuş olabileceklerini de öne sürmektedir. Filimde bir İtalyan mafia ailesinin Amerika'daki yaşamı konu edilmektedir.

¹⁰⁷ Shaw, M., 2002, "Typologies of Transnational Organized Crime Groups", result of a Pilot Survey of Forty Selected Organized Criminal Groups in Sixteen Countries", **UN Office on Drug and Crime**, s. 34.

1.5.1. Standart Hiyerarşi

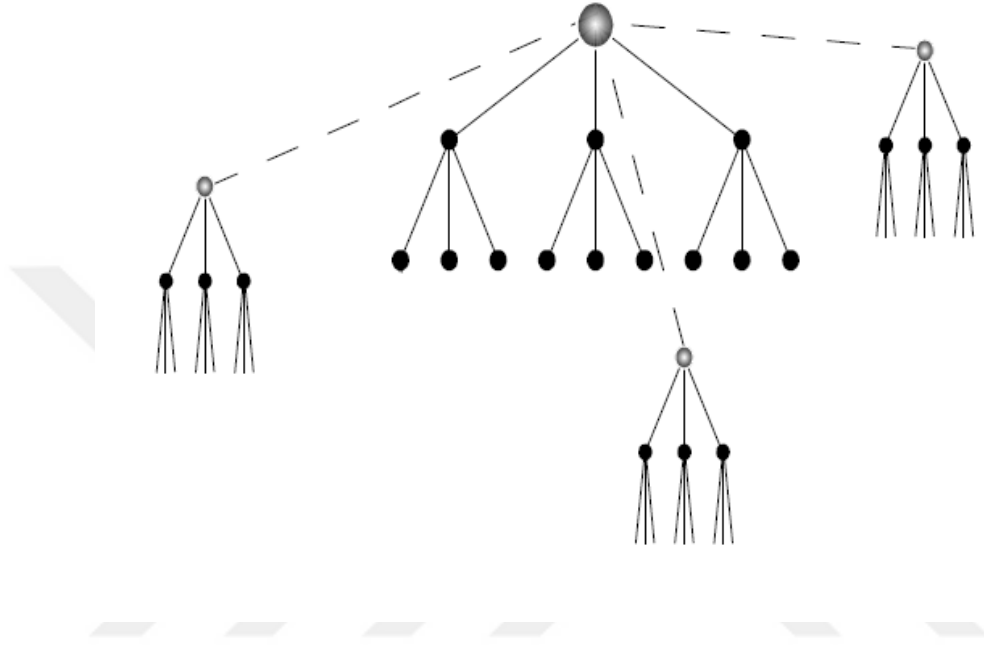
Şekil-1: Standart Hiyerarşi¹⁰⁸

Bu yapılanma, yukarıda da anlatıldığı üzere örgütlerde en fazla benimsenen şekildir. Ana karakteristik özelliği tek bir lider çatısı altında toplanılması ve bariz şekilde fark edilen basit bir aşamalı sistem yapısının bulunmasıdır. Sosyal ve etnik kimliklerin etkin olduğu bir yapıdır. Örgütteki disiplin kuralları oldukça serttir. Kesin çizgilerle belirlenen iş paylaşımları yer almaktadır. Örgüte dahil olan bütün üyelerin bildiği belirlenmiş bir adı bulunmakta olup şiddet eylemleri de ana özelliklerindendir. Belirli bir bölgede kontrol ve faaliyet temelli bir sistem kurulmuştur. Temel olarak

¹⁰⁸ Shaw, a.g.e., s. 34.

Cressey'in yapılanması ile örtüşmektedir. Genellikle Doğu Avrupa, Rusya, Bulgaristan, Litvanya ve Ukrayna'da faaliyet gösteren örgüt yapılanmasıdır¹⁰⁹.

1.5.2. Bölgesel Hiyerarşi

Şekil -2: Bölgesel Hiyerarşi ¹¹⁰

Bu yapılanma şeklinde katı bir merkezi emir komuta işlevinin bulunmasına rağmen lokal örgütlenmelerin bazı spesifik girişimde bulunma ayrıcalıkları da söz konusudur.¹¹¹. Bu spesifik girişimler genel olarak rutin faaliyetlerin gerçekleştirilmesine yöneliktir. Aynı şekilde üst aşamada da kritik kararlar alınması sürdürülmektedir.

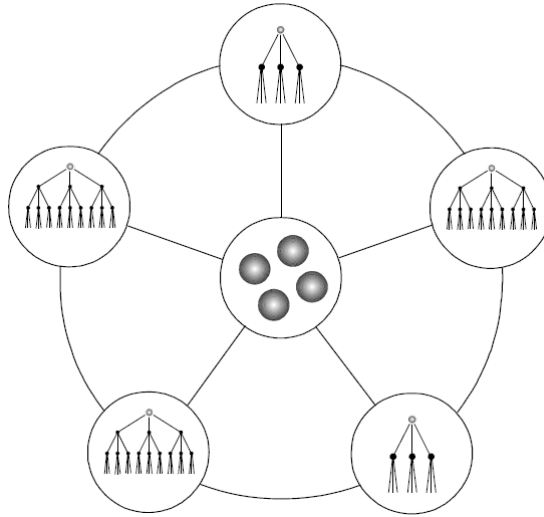
¹⁰⁹ Shaw, a.g.e., s. 34-35.

¹¹⁰ Shaw, a.g.e., s. 35.

¹¹¹ Bu bölgesel örgütlenmeler ulusal sınırlar içinde olabileceği gibi diğer ülkelerde de kurulabilirler. Örnek olarak Almanya'da faaliyet gösteren İtalyan suç gruplarının Sicilya temelli büyük bir örgüt tarafından idare edilmesi verilebilir.

Genellikle lokal bir dağılım göstermektedir ve katılım sayısının yüksek olduğu yapılanmaları da kapsamaktadır. Lokal yapılanmalar dahilinde standart bir aşamalı sistem yer almaktadır. Asya menşeli Çin ve Japon örgütlerinde genel anlamda bu yapılanma çeşidi görülmektedir. Özellikle motosikletli ve bisikletli çeteler de bu tür yapılanma içinde grupların güdümünde eylemde bulunmaktadır. Bu yapılanmaya sahip örgütlerde de soy bağları özel bir yeri bulunmaktadır. Bu yapı bazı bölgelerde küçük suç gruplarının koruma ve isminin nüfuzundan yararlanmak amacıyla büyük örgütlerin yapılarına katılmakla da gerçekleşebilmektedir¹¹².

1.5.3.Hiyerarşik Kümeler

Şekil-3: Hiyerarşik Kümeler¹¹³

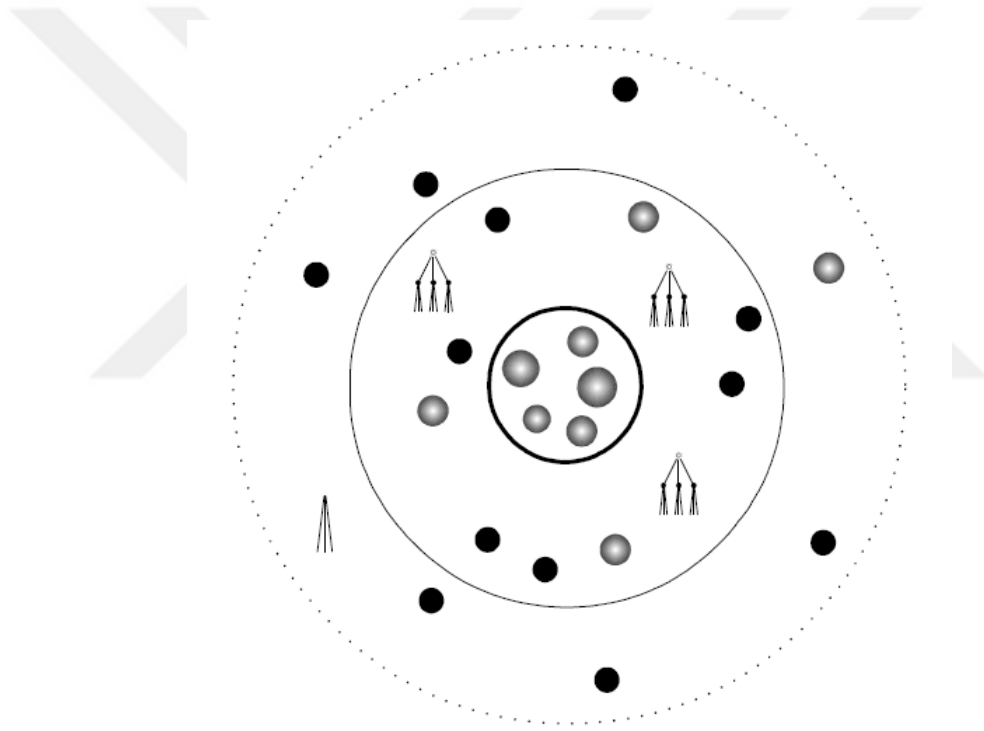
Hiyerarşik kümeler, genellikle birden fazla suç örgütünün bir kontrol ve denetim sistem yapısının kurularak birleşmesiyle meydana gelmektedir. Bünyesinde bulunan suç örgütlerinin içyapıları farklılıklar arz edebilir ancak genel itibariyle standart hiyerarşik içindedirler. Örgütler arasındaki bağ görüldüğü gibi şemsiye tarzı bir şekil ortaya

¹¹² Shaw, a.g.e., s. 35-36.

¹¹³ Shaw, a.g.e., s. 37.

koymaktadır. Bu yapı genellikle gruplar arası çatışmaları önleme veya pazar paylaşımı sırasında gündeme gelmektedir. Gruplar arasında serbestlik oldukça yüksek seviyededir. Akrabalık ilişkileri etkin olmadığı için gruplara arası mücadeleler fazladır ve güvenlik kuvvetlerinin çökertme girişimlerine oldukça açıktırlar. Bir takım örgüt yapılarının tarihsel ve sosyal kontekstle benzer özelliklerin yer aldığı dikkat çekmektedir. Bu yapıya örnek olarak Güney Afrika’da birtakım eylemlerde bulunan bazı örgütler verilebilir¹¹⁴. Bu gruplar için de ulusal sınırlar dışında yapılanma olasıdır.

1.5.4. Merkezci Yapı

Şekil-4 Merkezci Yapı¹¹⁵

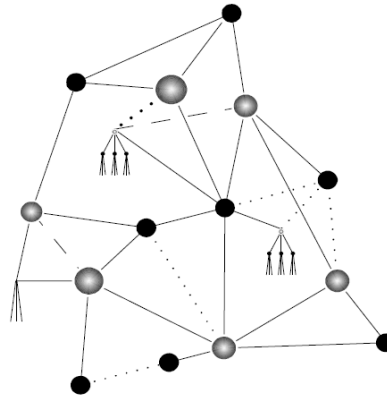
Bu yapılanmada sınırlı sayıda bireylerden oluşan katı bir çekirdek yapı tarafından idare edilen suç grupları bulunmaktadır. Bu çekirdek yapı dışında çok sayıda üyeler ve

¹¹⁴ Shaw, a.g.e., s. 37-39.

¹¹⁵ Shaw, a.g.e., s. 39

ağ yapıları mevcuttur. Bu ağlar zamana ve yapının yöneldiği suç faaliyetlerine göre şekillenebilmektedir. Çekirdek yapı içindeki üyeler kendi içinde bir görev bölümü yapabilmektedirler. Çekirdek yapı etrafındaki gruplar değişebilir olmalarına rağmen merkezdeki üyeler suç işleme ve üzerlerine düşen görevler konusunda uzmanlık düzeyinde bilgi sahibidirler. Bu yapılar genellikle kar odaklı bir tutum sergilemektedirler. Bu nedenle sosyal ve tarihsel bağları yoktur. Gruplar hiyerarşik yapılanmadan çok dairesel bir yapı halindedirler. Farklı milliyetlerden ve ülkelerden gruplar çekirdek etrafında toplanabilmektedirler. Yasa dışı gruplarla birlikte yasal gruplar da bu yapı içerisinde yer bulabilmektedirler. Gruplar arasındaki bağlar net olarak belirlenemediklerinden yapının çözülmesi oldukça zordur. Önceki yapılardan önemli bir farkı yasal kurumlarla eklemlenebilmesidir. Bu yasal kurumlar genellikle vergi sahteciliği ve kara para aklama açısından kullanılmaktadırlar. Şiddet kullanımı ve etnik temel yapı genelinde yaygın değildir¹¹⁶.

1.5.5. Suç Ağı

Şekil-5: Suç Ağı ¹¹⁷

¹¹⁶ Shaw, a.g.e., s. 39-41.

¹¹⁷ Shaw, a.g.e., s. 41.

Bu yapı küresel suç ağları başlığı altında açıklanan yapıların bir özeti olarak görülebilir. Günümüz konjonktürüne damgasını vuracak olan suç ağlarında ilişkiler ve üyeler hiçbir zaman sabit değildirler. Belirli bir zamana ve yürütülen faaliyete göre ağa katılacak olan gruplar farklılıklar gösterebilmektedir. Yapının bu gevşekliği, gözlenmesini de güçleştirmektedir. Sosyal ve etnik kimliklerin en çok geride tutulduğu yapılanma şeklidir; ancak, ağ içindeki örgütlerin kendi iç yapılanmaları birbirinden çok farklıdır¹¹⁸ . Bu model klasik yaklaşımların aksine ulusal sınırların çok ötesinde bir yapıdır. İçinde tek tek uyuşturucu tacirlerinden, basit çetelere ve bilinen hiyerarşik örgütlere kadar her tür yapıyı barındırabilir.

---

¹¹⁸ Shaw, a.g.e., s. 41.

İKİNCİ BÖLÜM

KAÇAKÇILIK KAVRAMI, ÇEŞİTLERİ, UYUŞTURUCU MADDE

KAÇAKÇILIĞINDA GENEL DURUM

2.1.1. Kaçakçılık Kavramı

Genel anlamda kaçakçılık; ülke dışında imal edilen bir malın, hukuki olmayan yollarla ülke sınırları içine nakledilmesi veya ülke dahilinde kanuna aykırı olarak ya da yasal çerçevede imalatının yapılmasına ruhsat verilmesine rağmen gizli bir şekilde mevzuatta yer alan şartların dışına çıkılarak imalatı veya sevk edilmesidir.

Kaçakçılığı genel olarak “Bir devletin yasalarına aykırı olarak icra edilen ticari faaliyet” şeklinde söylenebilmektedir.¹¹⁹. Emtiaların herhangi bir yöntemle gümrük işlemlerinde el altından geçirilmesi ile işlenen gümrük suçudur¹²⁰.

Kaçakçılık kavramına ilişkin Yargıtay Ceza Genel Kurulu ise şu betimlemeyi yapmıştır; “Ülkeye girişi veya ülke hudutları dışına naklinin yasak olduğu malların kanun dışı yöntemlerle ülkeye sokma veya ülke dışına sevki veyahut girişi ve çıkışına müsaade edilen ancak gümrük vergisi kapsamında olan malları vergi ödemeden hukuki

---

¹¹⁹ <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 05.01.2023).

¹²⁰ Sönmez, Z., (2007), **Açıklamalı-İçtihatlı 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu**, Ankara, İsmat Matbaacılık, s. 31

olmayan yollardan yurda sokma veya yurttan çıkarma işleminin yapılması ve eylemlere kalkışılmasıdır”¹²¹.

1918 sayılı Kaçakçılığın yasaklanması ve Takibine Dair Kanununda kaçakçılık faaliyeti: Türkiye’ye ithali ya da ihracı men edilen ya da ithal ve ihracı gümrük vergisi kapsamında olan herhangi bir malı gümrük işlemlerinden geçirmeden ithal-ihracatını yapmak veya bu eylemlere teşebbüs etmek, bu emtiaların ülke içinde ticaretini yapma, satın almak veya kasıtlı olarak sevkiyatını yapma; kamunun belirlediği ihraç koşullarıyla satışına izin verdiği bir malın iç piyasaya arz edilmesi ya da mücbir nedenler olmaksızın belirlenen süre zarfında ihracatının yapılmaması; Devlet monopolündeki ürünlerin otorite dışında ülkeye sokulması veya sokulmaya kalkışılması, ülke sınırları dahilinde bir bölgeden başka bir bölgeye sevk ve nakletmek, saklamak, satışa sunmak veya satmak, taammüden kabul etmek, sahip olma, kullanma veya tüketme, ülke içinde üretme ya da üretimi için ülke dışından donanım ve ekipman temin etme ya da ithale kalkışmak veya bu alet ve ekipmanları ülke içinde üretme veya sevk etme veya kullanma veya korumak veya failin ne maksatla kullanacağını bilerek tedarik eylemek; hususi kanunlar mucibince muayyen işer resimden muaf olarak veya az resmiyle ithal olunan veya hükümetçe verilen resmi veya inhisara tabi maddeleri tahsil edildikleri yerden başka yerlerde kullanmak veya satmak, ihtiyari şekilde satın almak, kanuni hakkı olmaksızın veya hakkından fazla olarak almak veya bu hususta beyanname doldurmak veya onaylatmak veya etmek olarak tanımlanır.

2.1.2. Kaçakçılık Çeşitleri

Kaçakçılık suçlarını:

---

¹²¹ Aydın, M., (2011), **5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu çerçevesinde kaçakçılık fiilleri ve yaptırımları**, Ankara, Seçkin Yayınları, s. 5.

- 1) Trafiğine göre
  - I) Gümrük kapılarından yapılanlar
  - II) Kara sınırlarından yapılanlar
  - III) Denizden yapılanlar
  - IV) Hava yolundan yapılanlar
- 2) Yapanlara Göre
  - I) Ferdi
  - II) Toplu
  - III) Teşekkül halinde
- 3) Ülkeye giriş çıkış şekline göre
  - I) Giriş (CIF)
  - II) Çıkış (FOB)
- 4) Taşınanın cinsine göre
  - I) Gümrük kaçakçılığı
    - 1) Oto kaçakçılığı
    - 2) Tekel maddeleri kaçakçılığı
    - 3) Emtia Kaçakçılığı
  - II) Kültür ve tabiat varlıkları kaçakçılığı
  - III) Döviz ve kıymetli taş kaçakçılığı
  - IV) Organ ve doku kaçakçılığı
  - V) İnsan kaçakçılığı
  - VI) Uyuşturucu madde kaçakçılığı

Başlıkları altında incelemek mümkündür¹²².

---

¹²² EGM-KOMDB, (2000/2), **Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 99**, Ankara, EGM.

Basımevi, s. 75.

2.1.3. Kavramsal Olarak Uyuşturucu Kaçakçılığı

İngilizcede “*Drug Trafficking*” ve “*Drug Smuggling*” kavramları, Türkçeye uyuşturucu kaçakçılığı şeklinde tercüme edilmektedir. “*Trafficking*” ve “*Smuggling*” kavramlarının tanımlandıkları uluslararası bir belge bulunmamaktadır. İki kavramın tanımını yapmak için kullanabilecek birkaç uluslararası belge Sınır Aşan Organize Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (UNTOC) ve protokolleri olarak kabul edilebilir. UNTOC’de geçen “*trafficking*” ve “*smuggling*” kavramları bazı sözcüklerle birlikte gelerek tanımlanmıştır. Örneğın “*trafficking*” kelimesi insan kaçakçılığı (*human trafficking*), silah kaçakçılığı (*arm trafficking*) gibi durumlarda “*smuggling*” ise göçmen kaçakçılığında (*smuggling of migrant*) kullanılarak tanımlanmıştır. UNTOC’da tanımlanan bu suçlar sınır aşan suçlardır. Benzer şekilde 1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin 1’inci maddesinde “*illicit traffic*” tanımı uyuşturucuyla ilişkilendirilerek yapılmıştır. Uluslararası belgelerde “*smuggling*”, “*trafficking*” ve hatta “*Sınıraşan Organize Suç*” için genel tanım yapılmamasına rağmen, UNTOC ve 1988 Sözleşmesi gibi belgelerde bulunan tanımlar, hangi faaliyetlerin “*Trafficking*” ve “*Smuggling*” olarak tanımlanacağına yönelik kılavuz olmaktadır¹²³.

Çoğu zaman aynı şeyi kastetmek amacıyla kullanılan bu iki kavramın birbirinden farklı yanları bulunmaktadır. “*Drug Trafficking*” kavramı içerisinde uyuşturucu maddesini hukuk dışı yollarla nakletme, temin etme ve satma suçları yer almaktadır. Bu suç kapsamında bireyin uyuşturucuya kasten temin etmesi ve satış gayesini taşıması önemli bir faktördür.” *Drug Smuggling*” kavramı ise bir uyuşturucu maddesini bir ülkeden farklı bir ülkeye veya bir eyaletten diğeriine taşıma eylemidir. Kaçakçılığı

---

¹²³ Bruwer, C., (2020), **Smuggling And Trafficking of Illicit Goods By Sea**, Global Challenges In Maritime Security: an Introduction, 49-73. doi: 10.1007/978-3-030-34630-0_4., s. 51-52.

yapılan mal gayrı kanuni olmalı veya faaliyet esnasında gümrük işlemine tabi olmadan imtina edilmesi kurallarına gerekmektedir¹²⁴.

Bununla birlikte, bu konudaki BM uzmanlık kuruluşu olan UNODC, “*Drug trafficking*” kavramını uyuşturucu yasağı kanunları kapsamındaki maddelerin yetiştiriciliği, imalatı, dağıtımı ve satışının da yer aldığı global hukuk dışı ticari faaliyet olarak tanımlamıştır¹²⁵.

1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi “*1988 United Nations Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances*” Türkçeye çevrilirken “*illicit traffic*”, kaçakçılık olarak çevrilmiştir. Sözleşmede “kaçakçılık” ise herhangi bir uyuşturucu ve psikotrop maddenin imalatı, hazırlanması, sunulması, satışa çıkarılması, dağıtımı, satışı, herhangi bir şartta teslimi, simsarlığı, şevki, transit şevki, sevkiyatı, ithali veya ihracı gibi eylemleri içine almak suretiyle tanımlanmıştır.

1982 BMDHS’nin 108’inci maddesi denizde uyuşturucu kaçakçılığıyla ilgilidir. Yukarıda geçen sözleşmeler ve UNODC’nin yaptığı tanımlara bakılacak olunursa uyuşturucu kaçakçılığı için belirli bir kapsamın olmadığı anlaşılmaktadır. Genel olarak gayrı kanuni uyuşturucu ticaretinin uyuşturucu kaçakçılığı çerçevesinde yer aldığı görülmektedir. Sonuç olarak dilimizde uyuşturucu kaçakçılığı hem hukuka aykırı uyuşturucu ticareti (uyuşturucuları yetiştirmeden istihlak aşamasının da dahil olduğu

---

¹²⁴ Cohen, C.I. (2017, 13 Aralık). Differences between drug trafficking and smuggling. <https://www.coreycohen.com/blog/2017/12/differences-between-drug-trafficking-and-smuggling/> (Erişim Tarihi:23.12.2022).

¹²⁵ UNODC, <https://www.unodc.org/unodc/en/drug-trafficking/index.html> (Erişim Tarihi: 02.01.2023).

bütün faaliyetler) hem de bu çeşit yolla yapılan ticari faaliyetin aşaması (ithal ve ihraç) olarak kullanılmaktadır.

Uyuşturucu kaçakçılığı birbirini takip eden şu dağıtım aşamalarından oluşmaktadır;

- Yetiştirme ve imalat
- Üretme
- İthalat veya Kaçakçılık
- Toptan Dağıtım
- Lokal Dağıtım
- Sokaklarda Satışının yapılması ¹²⁶.

Natarajan, uyuşturucu 2019 göre uyuşturucu kaçakçılığı faaliyetini üst, orta ve alt düzey olmak üzere üç aşamada kategorize etmiştir. Uyuşturucu maddeler üretildiği veya imal edildiği ilk süreçten itibaren talep edildiği ülkelere kaçırılmak üzere sevk edilmektedir¹²⁷. Bütün bu süreçler yüksek seviye dağıtımın parçasıdır. Kaçakçılık faaliyeti gerçekleştirildikten sonra belirli bölgelerdeki gruplar toptan bir şekilde lokal düzeyde dağıtımını yapmaktadır. Bu dağıtım biçimleri orta seviye dağıtımını oluşturmaktadır. Daha sonra sokaklara kadar gelen uyuşturucu maddeler perakende şekilde alıcılara ulaştırmaktadır. Bu dağıtım alt seviye dağıtımını oluşturmaktadır. Gayrı kanuni uyuşturucu ticaretindeki aşamaları analiz etmek uyuşturucu kaçakçılığının, ne olduğu, hedefi ve kapsamı gibi konuların irdelenmesi amacıyla kritik bir öneme sahiptir.

---

¹²⁶ Natarajan, M. (ed.), (2019), **International and Transnational Crime and Justice**, Cambridge University Press, s. 5.

¹²⁷ Natarajan, M., a.g.e., s. 6.

Uyuşturucu üretmek için gerekli olan bitkilerin toprağa ekiminden veya sentetik uyuşturucuların laboratuvarlarda üretiminden, kullanıcılar tarafından tüketilmesine kadar geçen süreçte işlenen suçların her biri tehlikeli ve karmaşıktır. Ancak uyuşturucu maddeleri taşımak sürecin en riskli parçasıdır¹²⁸.

2.5.3.1. Sınır Aşan Suç Olarak Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı

Yetiştirmeyle ve imalat ile başlayan uyuşturucu kaçakçılığının son safhası olan istihlak noktasına kadar birçok devlette kötü sonuçların yansımalarına neden olmaktadır. Bu süreç içerisinde devletler kaynak, imalat, geçiş ve piyasada aktif olan devletler gibi roller üstlenmektedir. Uyuşturucu kaçakçılığı devletlerin bu süreçte hangi üstlendiği rol göz önüne alınmaksızın küresel düzeyde maddi ve manevi zarar yol açmaktadır¹²⁹.

Uluslararası güvenliğe karşı, geleneksel güvenlik risklerinden çok daha kompleks ve ciddi bir sorun teşkil eden uyuşturucu kaçakçılığı, ABD ve Batı Avrupa gibi istihlak eden devletlerin, hatta kendi imal ettikleri ürünleri tüketen uyuşturucu imalatçısı birçok devletin sosyal dokusuna zarar veren en ciddi tehditlerden birine dönüşmüştür¹³⁰.

Uyuşturucu madde kaçakçılığı içinde bulunduğumuz dönemde sadece milli hukuk kuralları ve uluslararası sözleşmeleri çiğneyen bir suç olmamakla birlikte organize suç, rüşvet, kamu görevlilerini etkisiz duruma getirme ve sindirme, caydırma, vergi kaçırma, bankacılık mevzuatının ihlali, kara para aklama, ithalat ve ihracat

---

¹²⁸ Ismail, S.; Jaafar, N., 2015, “Drug Smuggling in Malaysia-Our Recent Case Files”, **Malaysian Journal of Forensic Sciences**, C. 5, S.1, s. 44-47.

¹²⁹ Kar, D.; Spanjers, J., (2017), **Transnational Crime And The Developing World**, Washington, Global Financial Integrity, s. 3.

¹³⁰ Williams, P., a.g.e., s. 96-113.

yönetmeliklerinin ihlali, ateşli silah suçları ve şiddet suçları gibi toplum düzeni işleyişini bozan yasa dışı eylemlerin gün yüzüne çıkarılmasına da katkı sağlamaktadır.¹³¹.

Uyuşturucu madde kaçakçılığı küresel ölçekte ciddi yansımaları olan uluslararası bir suç değil, uluslararası nitelikteki bir suç olarak tanımlanması gerekmektedir. Bu kavram karmaşanın önüne geçmek için öncelikle uluslararası suçların içeriğine hâkim olmak gerekmektedir. Uluslararası suçlar küresel güvenlik için ciddi bir tehlike arz etmektedir. Toplu kıyım, savaş suçları ve insanlığa karşı işlenen suçlar küresel güvenliği tehdit eden uluslararası suçlardan bazılarıdır.

Sınıraşan suçların uluslararası arenada bir etkisinin olmamasına rağmen planlama, uygulama ve etki bağlamında çok sayıda devleti ilgilendirmektedir¹³².

Uluslararası suçlar uluslararası hukuku ihlal eden temel suçların da yer aldığı, uluslararası hukuka göre cezai yükümlülüğünün zorunlu olduğu faaliyetlerdir. Bu çeşit suçlara çekirdek suçlar (Core Crimes) da denilmektedir. Sınıraşan suçlar ise uluslararası camiayı çok yakından ilgilendiren suçlar ya da antlaşma suçları olarak bilinmektedir. Sınır aşan suçlar temel olarak uluslararası sözleşmeler ile belirlenmiştir¹³³.

---

¹³¹ García-Llave, R.; Piniella, F.; Acosta-Sánchez, M., 2015, “Maritime Interdiction on The High Seas: A Case Study of Spain and The Concept of ‘Universal Jurisdiction’”, **J. Marit. Res.**, C.12, s. 77-88.

¹³² Albanese, J. S. (2017). Transnational Crime. <https://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780195396607/obo9780195396607-0024.xml> (Erişim Tarihi: 06.01.2023).

¹³³ <https://www.unodc.org/e4j/en/firearms/module-5/key-issues/internationalpublic-law-and-transnational-law.html> (Erişim Tarihi: 06.01.2023).

Mueller 2001 Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği Ekonomik ve Sosyal İşler Dairesi tarafından 1976 yılında yayınlanan 5'inci Suç Önleme ve Suçlulara Muamele Kongresi raporuna referans gösterilerek sınır aşan suçları 18 başlık altında gruplandırmıştır. Bunlar;

- Kara para aklama,
- Uyuşturucu kaçakçılığı
- Yolsuzluk ve kamu görevlilerine rüşvet
- Yasal işlere sızma
- Hileli iflas
- Sigorta sahteciliği
- Bilgisayar suçları
- Fikri mülkiyet hırsızlığı
- Yasadışı silah ticareti
- Terörist eylemler
- Hava araçlarının kaçırılması
- Deniz haydutluğu
- Karada araç kaçırma
- İnsan kaçakçılığı
- Organ ticareti
- Sanatsal ve kültürel nesnelerin hırsızlığı
- Çevresel suçlar

- Organize suç grupları tarafından işlenen diğer suçlardır¹³⁴.

Sınır aşan organize suçlar listesinde ilk sıralarda yer alan uyuşturucu madde kaçakçılığı, devletlerin emniyet durumu ve işleyişine için ciddi bir risk teşkil etmekte, hukukun üstünlüğü ve bağımsızlığını sekteye uğratmakta ve küresel sistem içinde yer alan toplum ve halklara zarar vermektedir¹³⁵

2.1.4. Kaçaklıkla Mücadele Yöntemleri

Uyuşturucu madde kaçakçılığı ile savaşılan timlerin, mücadele teknikleri kapsamında tatbik ettikleri metotlarda ortak özellik gösterdiğini belirtmek gerekmektedir

Üstünkörü bu metotların; Ticari işlem operasyonları, ajan çalıştırma, gözetleme operasyonları, ajan kullanma, teknik takip faaliyetleri, ...vs. şeklinde anlatılabilmektedir. Geleneksel mücadele yöntemler olarak anılan bu yöntemlerin uygulanması değişik durumlarda ve boyutlarda mücadelecilerce uyuşturucu organizasyonlarına karşı kullanılmaktadır. Bu metotlarla elde edilen etkinlik çoğu zaman bir organizasyonun gerçekleştirdiği sevkıyatı başarısız kılmaktan başka bir sonuca götürmemektedir. Bu

---

¹³⁴ Mueller, G. O., (2001), **Transnational Crime: Definitions And Concepts**. In Williams, P.; Vlassis, D., (Eds.), *Combating transnational crime, concepts, activities and responses*, London, Frank Cass Publishers, s. 14.

¹³⁵ Jenner, M., (2014), **Drug Trafficking As A Transnational Crime**, *Handbook of transnational crime and justice*, s. 58.

bakımdan mücadeleciler timler organizasyonu büsbütün imha etmeye yönelik etkili bir muvaffakiyete kapı açan yeni yöntemlere ihtiyaç duymaktadır¹³⁶.

İçinde bulunduğumuz asrın başlangıcından bu yana kaçakçılıkla mücadele yönünde ortaya konulan çalışmalarda ivme kazanılmıştır. Uyuşturucuya karşı verilen savaşta bel kırıncı nitelikteki yeni teknik alet ve mücadele metotları geliştirilmektedir.

Geliştirilen bu metotların içeriği göz önüne bakılmadan, hepsini dört temel gruba dahil edebiliriz. Bunlar¹³⁷;

- a) Kaynağında mücadele
- b) Proses aşamasında (laboratuvar ve rafineri safhasında)
- c) Sevkiyatı aşamasında
- d) Finansal alanda

Mücadele şeklinde toplanabilmektedir. Bununla birlikte genel olarak benimsenmiş tek husus, uluslararası organize bir suç olan uyuşturucu madde kaçakçılığı ile mücadelede köklü sonuç elde edebilmek için küresel düzeyde eşgüdümnlük çerçevesinde bilgi alışverişinin sağlanması gerektiğidir.

2.1.5. Uyuşturucu Madde Kaçakçılığında Genel Durum

Uyuşturucu ticareti, tüm tedbirlerin alınması ve uluslararası düzeyde tesis edilen koordinasyona rağmen yüklü miktarlarda gelir kazanç getirmesi nedeni ile küresel düzeyde günden güne katlanarak ve etki alanı yayılım göstererek sürdürölmektedir. Güneydoğu Asya ve Kolombiya eroini, Kuzey Amerika piyasaları kontrolünü eline

---

¹³⁶ Ankara Narkotik Şube Müdürlüğü, (1997), **Uyuşturucu Olayları Genel Değerlendirmesi**, Ankara, EGM Basımevi., s.8.

¹³⁷ Sağtörk, Y.; Büyökakın, B., (1997), **Eroin Dosyası**, İstanbul, Kastaş Yayınevi, s. 122.

geçirirken, Güneybatı Asya eroini ve morfini Avrupa piyasalarını kontrolü altına almıştır. Ticari faaliyetlerin ilerleme katetmesi üzerine Güney Amerika kartelleri Batı Avrupa ülkelerine kokain sevkiyatı yaparken Orta ve Doğu Avrupa ülkelerini transit kullanmıştır. Batı Afrika ülkeleri, Güney Amerika kokainini hava yoluyla Avrupa'ya nakletmiştir. Tonlarca esrar, ticaret gemileri veya konteynırlarda saklanılarak veya kargoya dahil edilerek ülkeler arasında taşındı. Bağımsız Devletler Topluluğu'nda ortaya çıkan siyasal gelişmeler Altın Hilal bölgesi menşei uyuşturucunun sevkiyatı için Baltık ve Batı Avrupa ülkelerinde yeni bir yol açtı. Hollanda ve Polonya'da üretilen amfetamin; ABD'de gizli laboratuvarlarda metamfetamin üretimi sürdü ve Avrupa ülkelerine ihraç edildi. Afrika ülkelerine kilolarca ağ+

ırlıkta uyarıcı özelliklere sahip uyuşturucu maddeler pazarlandı. Asya ve Pasifik ülkelerinde metamfetamin, Afrika ülkelerinde metaqualanın kötü amaçlar doğrultusunda kullanımı ileri boyutlara ulaştı¹³⁸.

Baz morfin ve ham afyon kaçakçılığında Afganistan ve eski Sovyetler Birliği'ne bağlı Özbekistan, Türkmenistan, Gürcistan ve Azerbaycan gibi ülkeler geçiş ülke olarak sürekli artan rağbet nedeniyle bir popülerite kazandı.

Üç kıtayı birbirine bağlaması özelliğiyle Türkiye, yapılan uyuşturucu ticareti faaliyetlerinde oran her geçen gün artan bir ülke haline geldi. Gerek transit taşımacılıkta üstlendiği rol gerekse uyuşturucu maddelerin dönüştürüldüğü ülke olması sebebiyle, uyuşturucu madde kaçakçılığındaki rolü genişleyerek, önem kazandı.

Uyuşturucu maddenin imal ve dönüştürüldüğü bir coğrafya olmasının yanı sıra Balkan güzergahında merkez ülke konumu da göz önüne alınacak olunursa uyuşturucu kaçakçılığı trafiğindeki jeopolitik ve stratejik önemi anlaşılabilmektedir. Türkiye'deki uyuşturucu

---

¹³⁸ Ankara Narkotik Şube Müdürlüğü, (1997), a.g.e., s. 10.

madde kaçakçılığı faaliyetlerini, dünyada imal edilen bölgeleri ve kaçakçılık rotalarını iki ana başlık altında inceleyeceğiz:

2.1.5.1. Üretim Bölgeleri

2.1.5.2. Dünya Geneline Ekim

Son dönemde yasadışı haşhaş yetiştiriciliği çok büyük oranda Güneydoğu (Myanmar-Laos-Tayland) ve Güneybatı Asya (Afganistan-Pakistan-İran) ülkelerinde yapılmaktadır. Son yıllarda illegal imalatın kayda değer biçimde düşüş yaşandığı “Bekaa Vadisi” de, bir dönemin en önemli kanundışı haşhaş ekim merkezlerinden biri idi.

İllegal afyon imalatının yapıldığı Afganistan’da ise geçen yıllarda belirli bölgelerde ekim yapılırken, ileriki dönemlerde neredeyse bütün ülkeye yayılmıştır. Ancak bu ekim alanlarında, 2000 yılında az da olsa kırılma görülmüştür. 1999 yılındaki 90.983 hektarlık ekili alan %10 azalarak 82.172 hektara inmiştir.

Altın Üçgen (Laos-Tayland-Birmanya), Altın Hilal (Afganistan-Pakistan-İran), Lübnan, Fas, Filipinler, Jamaika, illegal esrar imalatı ayrıca Afrika kıtasındaki birçok ülkede (özellikle Nijerya ve Fas) ciddi oranda kenevir yetiştiriciliği gerçekleştirildiği de bilinmektedir.

Avustralya ve Okyanusya’da yasadışı hintkeneviri ve haşhaş ekimi yapılmakta olup bunun sonucunda yüksek oranda amfetamin üretilmektedir. Hollanda’da kapalı alanlarda hintkeneviri ve illegal amfetamin imalatı, diğer Avrupa ülkelerinde küçük oranlarda amfetamin imalatı yapıldığına yönelik dair izler bulunmaktadır. Bunun yanında Avrupa’da el konulan LSD’nin ciddi bir kısmının ABD menşeli olduğu bilinmektedir. Çin, Hindistan, Güney Kore ve ABD’de eroin üretiminde katkı sağlayan

asetik anhidrit maddesinin illegal üretimi gerçekleştirilmektedir¹³⁹. Fransa, İspanya, Macaristan ve Türkiye’de ise kanun çerçevesinde haşhaş yetiştiriciliği yapılmaktadır.

2.1.5.3. Türkiye’de Ekim

Türkiye’deki haşhaş ekimi, eski bir faaliyet olup asırlar boyunca sürdürülmektedir. Yetiştirilen bu bitkiden üretilen yağ, küspe, yaprak ve tohumlar rutin hayatımızda kullanılmaktadır.

1960’lı yılların bitiminde, Avrupa’da ele geçirilen eroinin Türk Afyonundan imal edildiğine dair duyurular üzerine, 1971 yılında haşhaş ekimi yasaklanmıştır. 1974 yılı itibariyle gerekli kontrol mekanizmasının tesisinden sonra, Bakanlar Kurulu’nun belirlemiş olduğu alanlarda kapsüllerin çizimi yapılmadan lisanlı olarak ekimine izin verilmiştir. Böylelikle haşhaş kaçakçılığının önüne geçilmiştir¹⁴⁰.

Türkiye’nin 13 ilinde çizimsiz ve kontrollü haşhaş ekimi yapılmaya devam etmektedir ve üretimi yapılan ürün Afyon ilinde yer alan alkaloit fabrikasında işlenerek tıbbi amaçlarda istifade edilmektedir. Haşhaş ekimine ruhsat verilen iller Afyon, Amasya, Burdur, Çorum, Denizli, Isparta, Karaman, Kütahya, Tokat ve Uşak illerini de kapsamaktadır. ayrıca Eskişehir ilinin Çifteler, Mahmudiye, Seyitgazi ilçeleri; Manisa ilinin Kula, Selendi ilçeleri; Konya İlinin Akşehir, Beyşehir, Derbent, Doğanhisar, Hüyük, Ilgın, Kadıhanı, Karatay, Meram, Selçuklu, Seydişehir ve Tuzlukçu ilçelerinde bu faaliyetlere yer verilmektedir.

---

¹³⁹ Ankara Narkotik Şube Müdürlüğü, (1995), **Uyuşturucu Madde Olayları Genel Değerlendirmesi**, Ankara, EGM Basımevi, s. 4.

¹⁴⁰ EGM-KOMDB, (2000/2), s. 10.

1990 yılında çıkarılan bir yönetmelikle kontrollü kenevir ekimine Amasya, Antalya, Burdur, Çorum, İzmir, Kastamonu, Zonguldak illeri ile bunların bütün ilçelerinde olmak üzere izin verilmiştir. Haşhaşa olduğu gibi kenevir ekimi de daimi şekilde denetime tabi tutulmaktadır.

2.1.5.4. Irak'ta Ekim

Uyuşturucu piyasası, kullanımı ve kaçakçılık faaliyetlerinde bir ivme kazanıldığına tanık olunması ve bazı insanların hızlı bir şekilde kar elde etme ve zenginleşme arzusu Bazı tarafların Irak'ta uyuşturucu ekimi faaliyetlerinde girişmesini beraberinde getirmiştir. Diyala polislinin (Kara Tepe) şehrinde narkotik bitki yetiştiriciliği girişimini engellediğini belirtmek gerekmektedir. Maysan vilayetindeki polisler, haşhaş ekili küçük bir arazi keşfetmiştir. Ayrıca Irak Kürt Bölgesindeki sınır muhafızları, her gün birkaç tane haşhaş tohumu ve kenevir bitkisi kaçakçılık vukuatı ortaya çıkarmaktadır¹⁴¹.

2.2. Uyuşturucu Kaçakçılığı Yapan Büyük Sınıraşan Organize Suç

Örgütlerinden Örnekler

2.2.1. Amerikan Mafyası

2.2.1.1. Amerikan Mafyasının Tarihi

Amerika'da etkin olan Mafya ve diğer İtalyan organize suç gruplarının hemen hemen hepsinin Sicilya adası ve güney İtalya kökenli olduğu bilinmektedir. Asırlardır

---

¹⁴¹ Huseyin, U., 2017, "Irak'ta Uyuşturucu ve Çeşitleri-Kaynağı- Ulaşma Yolları" **Al-Meda Gazetesi**, S. 3860.

Sicilya bir dizi “dışarlıklı” tarafından işgal edilip hâkimiyeti altında kalmıştır. Sicilyanın kaotik ortamında türeyen ve toprak sahiplerini korumak üzere organize olmuş bir örgüt olarak Sicilya Mafyası İtalya’daki otorite boşluklarından etkilenecek güçlenmiş ardından farklı siyasal koşullar altında Sicilya’dan göç ederek farklı ülkelerde düzenlerini sürdürmüştür¹⁴².

Sicilya’da kurulu olan mafyatik örgütlerin güçlü politik bir nüfus haline gelerek tüm İtalya’ya yayıldığı toprak sahipleri ve köylüler arasında bir köprü görevini üstlendikleri ardından İtalyan şehirlerinde sermayeyi korumak üzere teşkilatlandığı bilinmektedir. Zaman içerisinde koruma sağladıkları kişilere karşı patron müşteri ilişkileri gelişmiştir. Bu durumun ortaya çıkmasında ise siyasal zeminin etkisi bulunmaktadır. Kolluk güçlerinin geri planda bırakıldığı bir dönemde iyice palazlanan bu örgütler zaman içerisinde İtalya’da önemli bir güç haline gelmiş ve dış ülkelere de ihraç edilen bu yapılanma dünyada söz sahibi olmuştur¹⁴³. Günümüz Amerikan Mafya’sı Sicilya geleneğinin izlerini taşımakla birlikte iş adamları, siyasetçiler ve diğer suç grupları ile ortaklık kurma yolu ile suç olanaklarını arttırarak gelişmişlerdir.

Lyman ve Potter’ın söylediği gibi Sicilya’daki koruma gruplarından ilham alarak Mafya olarak bilinen İtalyan suç grupları 1850’lerde büyük Amerikan şehirlerinde ortaya çıkmıştır. O dönemlerde İtalya’dan yola çıkan büyük bir göç dalgası patlak vermişti. ABD’nin New Orleans kenti Sicilya’dan gelen Mafya’nın ilk doğduğu şehirdir. İtalyan devletinin başlatmış olduğu anti-mafya hareketi birçok Sicilyalı Mafya

---

¹⁴² Smith, D.C. Jr., (1974), **The Mafia Mystique**. New York: Basic Books, s.31.

¹⁴³ Block, A. A., 1979, “The snowman cometh” **Coke in progressive New York. Criminology**, C. 17, S. 1, s. 75-99.

unsurlarını Amerika'ya göç etmeye zorlamıştır. New York'ta örgütlenen suç örgütü zamanla Şikago gibi büyük şehirlere doğru genişleyerek büyümüştür¹⁴⁴.

1829'da Five Points, Plug Uglies, Forty Thieves gibi iyi organize edilmiş çeteler türemiş ve 1800'lerin sonuna doğru siyaset ve iş dünyasına entegre biçimde varlıklarını sürdürmüştür¹⁴⁵. New York'ta William "Boss" Tweed ve Chicago'da etkin olan Michael McDonald gibi herkesin tanıdığı ünlü yeni suç liderleri türemiş Prohibition'dan çok önce Philadelphia gibi şehirlerde oluşan uyuşturucu kartellerinin İtalyan Amerikalı suç grupları ile işbirliğine girdiği bilinmektedir.

Block'un kitabında söylediği üzere New York'ta örgütlenen Kara El lakaplı Sicilyalı suç örgütü 1890'da Polis Şefi David Hennessey'in katledilmesi ile ününü arttırmıştır¹⁴⁶. Zamanla New York dışında da gelişme gösteren farklı suç çeteleri İtalyan Mafyası ile birlikte hareket ederek bariz bir şekilde suç işlenmesi, refahın adil bir şekilde dağıtılmaması, çete faaliyetleri, kamu görevlilerinin yozlaşması ve fuhuş ve kumarın çok yaygınlaşması gibi hususlar suçun gelişmesi için ideal ortamlar haline gelmişlerdir. Aynı zamanda politikacılar, kumarbazlar, gangsterler ve işadamları arasında da müttefiklik ilişkileri de geliştirmişlerdir. İtalya'dan gelen göçmenlerinde zımnen bu ilişkileri bilmesi ve dillerini bilmedikleri Amerika'da daha kolay yaşam sürmeleri için yakın yerlere yerleşmeleri sonucu Amerika'da İtalyan komünleri gelişmiştir¹⁴⁷.

---

¹⁴⁴ Lyman, M. & Potter, G., (2009), **Organized Crime**, New Jersey: Prentice Hall, s. 15.

¹⁴⁵ Asbury, 1928: Jankowski. 1991: Moore, 1985: New York City Criminal Justice Agency.

¹⁴⁶ Block, A., (2017), **East side-West side: Organizing Crime in New York, 1930-50**. Routledge, s. 99.

¹⁴⁷ BLOCK, A. A., 1979, a.g.e., 75-99.

1920-1930 arasında alkol ürünlerinin tüketimini kısıtlamaya yönelik politikalar sebebiyle karaborsada bu ürünleri tedarik eden suç örgütleri daha çok kar elde etmeye başlamıştır. Kazançları artan çetelerin etkinliği de giderek artmıştır. 1950-51 arası Senator Carey Estes Kefauver, Organize Suç Özel Komisyonu'nun kurulmasında öncülük etmiş ve bu konuda farkındalık oluşturmuştur. 1957'de Apalachin olayı olarak da bilinen İtalyan-Amerikalı suç örgütü liderlerinin yapmış olduğu toplantının deşifre edilmesi ile birçok mafya lideri tutuklanmıştır. 1963'te Mafya liderlerinden biri itirafçı olmuş ve örgüt üyelerini deşifre etmiştir. Amerikan Senatosu altkomitesi huzurunda verilen ifade sonrası kanıt sunulamadığından herhangi bir işlem yapılmamıştır. 1980'de Jimmy Fratianno, Cosa Nostra veya Mafya olarak nam salan bir Amerikan-İtalyalı suç örgütünün var olduğunu vurgulayan ifade vermiştir¹⁴⁸. Yine 1992 yılında Mafya işbirlikçisi olan Salvatore "Boğa" Gravano 1992 John Gotti davasında mafyayı deşifre eden ifade vermiştir.

1980 ve 1990 davaları Mafya ve aileler arasındaki ihtilafları ortadan kaldıran bir Komisyonun mevcudiyeti ile ilgili bütün kuşkuları yok ederek varlığını kati bir biçimde bir biçimde ispatlamıştır. 1986 "Komisyon davası"nda yapılan müdafaa hem Mafya'yı hem de komisyonun varlığını teyit etmiştir. Bu dava neticesinde New York'taki beş ailenin liderleri bir asırlık hapis cezasına çarptırılmıştır. (John Gotti Jr. tarafından dava sırasında öldürülen Paul Castellano hariç).

Amerikan Mafyasının kurucusu kabul edilen Arnold Rothsteindir. Yine Amerikan Mafyasının liderlerinden en önemlisi Charles "Şanslı" Luciano olarak bilinmektedir. Arnold Rothstein Amerikada 1920'lerin ortalarında gayri kanuni emtia ve hizmetleri

---

¹⁴⁸ Albanese, J. S., (2004), **Organized Crime in Our Times Exit Notice**, Cincinnati, OH, LexisNexis, s. 88.

tedarik eden bir suç organizasyonu kurmuştur¹⁴⁹. Böylece dağınık halde bulunan sokak çetelerini organize etmiştir. Böylece Rothstein gelecek jenerasyon organize suçu teşkil edecek itici bir güç olarak görülmüştür. Kendisine destek olan Amerikalı subayların birçoğu 1930-1960 yılları arasında dönemin en meşhur haydutları olarak görülmüştür. Rothstein'in organize ettiği örgüt içerisinde en etkili isimlerden biri de yine İtalyan asıllı Frank Costello'dur. Charles “Şanslı” Luciano 1935 yılında cezaevine girdiğinde örgütün üst aklı konumuna gelmiştir. Rothstein zamanda kumar ve fuhuşa ek olarak uyuşturucu ticaretine de el atarak genişlemesini sürdürmüştür¹⁵⁰.

Her ne kadar Rothstein Amerikan organize suç örgütlerinin mimarı olarak tanınsa da kendisini destekleyen kişilerden, Charles “Şanslı” Luciano günümüzün Amerikan mafyasının kurucusu olarak görülmektedir. Ailesi Batı Sicilya'dan 1907 tarihinde, New York'taki Yahudi gettosuna yerleşmiştir. Liseden kovulan Luciano'nun ilk vukuatı eroin taşıdığı için tutuklanmasıdır. İlk tutuklamasında 1 yıl ceza alan ve 6 ay tutuklu kalan Luciano cezaevinden çıktıktan sonra “Beş Noktalar” çetesine üye olmuştur. Rothstein'dan organizasyon yapısını ve işleyişini öğrenen Luciano bu sayede Amerikan Mafya Tarihine geçen kritik bir isimdir. Rakiplerini kısa sürede alt eden Luciano New York ve ABD'deki en kudretli İtalyan suç lideri olmuştur. Çete savaşlarının yaptıkları işe zarar verdiğini görerek 1931 yılında suç liderlerini bir araya getiren bir komisyon kurdurmuş. Günümüzde de sürdürülen Amerikan Mafya sistemi bu oluşuma dayanmaktadır¹⁵¹.

---

¹⁴⁹ Lyman, M., 2009. a.g.e., s.16.

¹⁵⁰ Fried, A., (1993), **The Rise And Fall of The Jewish Gangster in America**. Columbia University Press, s.698.

¹⁵¹ Feder, S.; Joesten, J. (1994), **The Luciano Story**, Cambridge, Da Capo Press, s. 99.

Luciano'ya yönelik 30'lu yıllarda açılan birçok soruşturma sonunda New York Savcısı tarafından 30-50 yıl arasında çeşitli suçlardan cezalandırmıştır. Ancak cezaevinden çete liderliğini sürdürmüştür. 1942'de ABD Deniz Kuvvetleri İstihbarat Teşkilatının dış ülke operasyonlarına dahil etmek istedikleri çete üyelerini cezaevinden çıkarma teklifi götürmüş; Luciano bu teklifi kabul edince “Otel” olarak da bilinen Great Meadow hapishanesine nakli yapılmıştır ve burada mafya ağları ile örgütünü kontrol etmeyi sürdürmüştür. 1943 İtalya işgali hususunda destek talebine olumlu cevap veren Luciano 1946'da salıverilmiştir. Ancak ülkesine sınırışı edilince Küba'da teşkilatlanmasını sürdürmüştür¹⁵². 1962'de 64 yaşında ölmüş ve New York, Queens'te gömülmüştür.

2.2.1.2. Amerikan Mafyasının Yapılanması

İtalyan mafyası üyeleri Amerika Birleşik Devletleri'ne mülteci olarak gelmiş ve çeşitli göçmen sorunlarıyla mücadele ettiklerinden Sicilya ve İtalyan kökenlilerle kendi emniyetlerini sağlamak üzere bir araya gelmişlerdir. Sicilya'da geliştirdikleri Mafyatik ağı ABD sürdürme konusunda sıkıntı yaşamamışlardır. Bu organize suç örgütü standart bir piramit yapılanmaya sahiptir. Emirler Mafya'nın başındaki Baba'dan alt tabakaya doğru iletilir ve hiyerarşiktir. Alt tabakadaki üyeler, üst tabakadaki amirlerinin emirlerini yerine getirmekle yükümlüdürler. Gruba dahil olma konusunda etnik aidiyet önemli şartlardan biridir. Grup içerisinde referansı bulunmayan bir yabancı gruba dahil edilmemektedir.

2.2.2. Uzak Doğu Mafyası/Yakuza

2.2.2.1. Uzak Doğu Mafyası/Yakuza Tarihi

---

¹⁵² Smith, D. C., Jr.,1980, “Paragons, pariahs, and pirates: A spectrum-based theory of enterprise”, *Crime & Delinquency*, C. 26, S. 3, s. 358-386.

Uzakdoğu'nun mafya ağı Yakuza adıyla anılmaktadır. Tipik mafya özelliklerine sahip olan Uzakdoğu mafyasının tarihinin 15.yy sonlarına uzandığı Dubro ve Kaplan tarafından dile getirilmektedir. Japon iç savaşının yaşandığı Tokugawa dönemi (1604) sonunda barış sağlanmış olmakla birlikte 500.000 kadar samurayın efendisiz kalmasına sebep olmuştur. Bu samurayların çoğu kendilerine Osaka gibi büyük tüccar köylerinde veya Tokyo ve Nagoya gibi kale kasabalarında geçimini sağlayacak iş fırsatları bulmuşlardır¹⁵³. Bir çoğu ise eşkıyalık yaparak yağma ve talan ile geçimini sürdürmüştür. Günümüzde Yakuza adını taşıyan oluşumun bu tarihsel geçmişi kabul etmediği o dönemde şehrin hizmetkarı konumunda olan Machi-yakko ile ilişkilendirildiği bilinmektedir. Bu gruplar Hatamoto-yakko'nun (Efendisiz samuraylar) gerçekleştirdiği saldırıları püskürtmek için şehrin yeni nesillerinden toplanıp oluşturduğu gruplardır. Günümüz çeteleri gibi bu grup da kumardan haz almaktadır ve liderleri ile aralarında kurdukları bağ sayesinde göz açtırmayacak şekilde yönetilen Yakuza'ya örnek gösterilebilir¹⁵⁴.

Kendi şehirlerini talan etmeye gelen ronin samuraylara karşı mücadele veren bu grubu, elbette şehir halkı yardımını esirgememiştir¹⁵⁵. Bazı alan uzmanları ise Yakuza'nın Japon federal toplumunda kumarbaz ve sokak satıcısı olarak görülen fakir

---

¹⁵³ Kaplan, D. E.; Dubro, A., (2003), **Yakuza: Japan's Criminal Underworld**. California, University of California Press.

¹⁵⁴ Kaplan, D. E.; Dubro, A., (2012), **Yakuza: Japan's Criminal Underworld**, Univ of California Press, s. 8.; <https://www.thedailybeast.com/japans-justice-minister-to-resign-over-yakuza-ties> (Erişim Tarihi: 03.03.2023).

¹⁵⁵ Darcan, E.; Irmak, F., (2014), **Şiddet Suçlarında Yaklaşımlar ve Trendler** (Vol. 1457), Adalet Yayınevi, s. 31.

isyankar genç alt tabaka olarak nitelendirilmiştir¹⁵⁶. Bakuto ve Tekiya olarak iki farklı sınıf Yakuza toplulukları bulunmakta ve her biri kendi bölgesinde hüküm sürmektedir. Bakutolar işlek karayollarında ve eski Japonya'nın kasabalarında iken Tekiyalar ülkenin gelişen piyasaları ve fuarlarında hizmet vermektedirler¹⁵⁷.

İtalyan mafyası ile benzerlik gösteren Yakuza örgütlenmesinde Sicilya mafyasındaki baba rolü Oyabun ona bağlı örgüt üyeleri ise Kobun adı ile anılmaktadır. Daha çok kan bağı ile ilişkili olarak genişleyen örgütte itaat ve sadakat son derece önemlidir.

Bakuto dönemin Japonya'sında gezgin tüccarlara verilen bir isim iken Tekiyalar daha çok fuar vb yerleşik alanlarda dükkân sahibi tüccarlardır¹⁵⁸. Ancak kötü ürün satma ve dolandırıcılık işlerinde ünlenmişlerdir. Tekiya'lar derebeylik rejimindeki konumlarına göre beş grupta kategorize edilmişlerdir: Şef veya oyabun; alt şef, subaylar; işe alınan adamlar ve adaylar. Oyabun'un evi hem bir ana merkez hem de yeni adayların eğitildiği bir eğitim merkezi konumundaydı. Bütün üyeler ciddi bir şekilde işleyen bir organizasyona tabilerdi. Sert bir oyabun'a hizmet ederler ve hepsinin uymakla yükümlü olduğu "Tekiya'nın üç emri" bulunmaktadır¹⁵⁹: Bunlar; örgüt üyelerinin eşlerine tacizde bulunmamak, organizasyon sırlarını dışarıya çıkarmamak ve oyabun-kobun hiyerarşisine uymaktır. Oyabun kobunları yönetmekten ziyade bütün

---

¹⁵⁶ Lyman, M.; Potter, G., 2009, a.g.e., s. 180.

¹⁵⁷ Argun, U., 2014, "Mafya ve şiddet: Japon Mafya Örgütü Yakuza'da Şiddetin Değişen Boyutları", **Themis: Research Journal of Justice Studies and Forensic Science**, s. 148- 170.

¹⁵⁸ Kaplan, D. E.; Dubro, A., (1986), **Yakuza: The Explosive Account Of Japan's Criminal Underworld**. Reading, MA, Addison-Wesley, s. 37.

¹⁵⁹ Kaplan, D. E.; Dubro, A., 1986, a.g.e, s. 46.

pazarın işleyişini kontrol etmekte satılacak ürünlerin pazarlara dağılımını belirlemekte ve kiralama ve himaye hizmetleri sunmaktadır. Bu sisteme riayet etmeyenlere ise fiziksel taciz ve tehditlerde bulunmaktadırlar. Tekiyalar genel anlamda yasal faaliyet yürütmüşlerdir. Zamanla devlet güdümüne girerek şehirlerin gelişimini de üstlenmişlerdir.

Bakutolar kumarbaz adıyla anılan ve devlet memuru ve yerel liderlerden oluşmaktadır. Köylü ve işçilerin kumar oynamasını sağlayan bu gezgin çete üyeleri zamanla Japon ticaret yollarını ele geçirmişlerdir¹⁶⁰. Yakuza sözcüğünü ilk ifade eden bu gruptur. Bazı insanlar bu terimin hanafuda adlı kart oyunu ile bir alakasının olduğuna kanaatindedirler. Bu oyunda kazanabilecek en kötü el 20 puandır ve 8-9-3 de bu mağlup olan kombinasyonlar içindedir, yani Japonca okunuşları ile ya-ku-sa. Bu sözcük ileri zamanlarda kumarbazlar çeteleri arasında önemsiz veya işe yaramayan şeyleri belirtmek için de kullanılacaktır.

Tekiya gibi bakutolar da gizliliği, Oyabun-kobun ilişkisine riayet etmeyi ve kişinin gruptaki konumunu birtakım kuralların belirlediği bir sistem kurmuştur. Kumarbazlar çetenin prensiplerini ihlal eden üyeleri hakkında katı şekilde cezalandırmaktadır. Korkaklık itaatsizlik ve çetenin özel bilgilerini ifşa etmek yalnızca ihanet olarak değil çetenin şeref ve ismini lekeleyen fiiller olarak addedilir. Tecavüz ve kapkaççılık da menedilmiştir. Ölüm cezasından daha ağır ceza üyenin gruptan çıkarılmasıdır. Suçluyu cezalandırdıktan sonra Oyabun diğer bakuto çetelerini de o üyenin kendi grubunda istenmeyen kişi olduğunu ulaştırır ve böylelikle suçlu başka hiçbir çetenin üyesi olarak faaliyetlerini sürdürememektedir. Bu gelenek hâlâ devam etmektedir, bir üyenin atılması sonrasında çete bir dizi açık posta kartını çeşitli suçlu

---

¹⁶⁰ Kaplan, D. E.; Dubro, A., 1986, a.g.e, s. 30.

ailelerine göndermektedir. Bu kartlar resmi bir biçimde adı zikredilen üyenin bir şekilde kendilerine katılmamasını rica eder¹⁶¹.

Ölümü veya gruptan çıkarılmaya neden olmayan suçlar için Bakuto üyeleri parmak kesme cezası ile cezalandırılmaktadır¹⁶².

Yakuza'nın bir diğer eşsiz yanlarından biri de dövmelelerdir. Dövmeler hem bir cezalandırma hem de bu cezalandırmalara dayanma anlamında güç gösterisi olarak görülmektedir. Dövmeler işlemi uzun saatler süren ve işkence olarak görülen iğneleme yöntemi ile gerçekleştirilmektedir. Japonya'nın endüstrileşmesi sonrası suç örgütleri giderek kapitalist düzene ayak uydurmuşlardır. Ucuz maliyetli iş gücünü sağlamak için Yakuza örgütü çeşitli şantaj ve şiddet araçlarına başvurmuştur.

Politik olarak sağ fraksiyonda konumlanan Yakuza örgütü grev kırıcı işlevler üstlenmiştir. Yakuza grupları “üyelerini savaş, dil, katillik, şantaj vb. gibi konularda eğiten” değişik gizli organizasyonlar oluşturmaya giriştiler. (Skold, 2006). Irkçı olarak tanınan bu grupların başvurduğu şiddet kamunun da ilgisini çekip yaşanan olayları kamuya paylaşacak kadar körüklendi ve hatta “İki başbakan, iki maliye bakanını öldürüp birçok politikacı ve fabrikatöre saldırı düzenlemişlerdir.”¹⁶³.

Japonya'nın 19 ve 20. yy'ında endüstriyel ve toplumsal dönüşümlerden etkilenecek dönüşen Yakuza örgütü adamlarını gemi ve inşaat sektöründen almışlar ve

---

¹⁶¹ Darcan, E.; Irmak, F., a.g.e, s. 39.

¹⁶² Kaplan, D. E.; Dubro, A., 1986, a.g.e s. 43.

¹⁶³ Argun, U., a.g.e., s. 148- 170.

polisle ve bürokratlarla uyum içinde çalışmaya başlamışlardır¹⁶⁴. II. Dünya savaşı sonrası yaşanan olumsuz iklimden yararlanan Yakuza çeteleri giderek güç kazanmış ve İtalyan Mafyasını örnek olarak geliştirmiştir¹⁶⁵.

II. Dünya Savaşından sonra Gayrı ihtiyari bir şekilde bir süre sonra Bakuto, Teriya, Uyoku ve Gurentai bir araya gelerek daha suç faaliyetlerinin oranını ve yankılarını da artırdılar. 1958 ve 1963 arasında Yakuzaların adedi 184.000 civarındaydı yani bu rakam Japon ordusu bünyesindeki asker sayısından daha fazladır. 5.000'i aşan çete Japonya topraklarında birbiri ile sıkışmış haldeydi ve bu sıkışıklığın yüzünden çıkan şiddet ve savaşlar Mafya çatışmaları neden olmuştur¹⁶⁶.

Yakuza suç grubu 1960'ların başında Yoshio Kodama sayesinde formalize oldu. Kodama savaş sırasında kuzey Çin'de bir ajan şebekesi kurması için vazifelendirilen ve harpteki mücadeleleri nedeniyle Amiral rütbesine terfi ettirilen bir suçluydu. Yakuza'nın başına geçtiği Kodama yılları olarak tanınan bu dönemde nikel, kobalt, bakır ve eroin kaçakçılığı eylemlerinde bulunarak kendi şirketini (Kodama-Kikan) 175 milyon dolarlık bir sermayeye dönüştürdü. Kodama bir savaş suçlusunu kabul ediyor ve Müttefik işgali altındaki Japonya'da bir risk şeklinde algılanıyordu ve hapsedilmesine rağmen bir müddet sonra kısa bir sürede salıverilmiştir. En güçlü ve en büyük Yakuza grubu Yamaguchi-Gumi'dir ve bu grup 1902'de yaklaşık 23.000 üyeye

---

¹⁶⁴ Murphy, K.; Ryan, M. D., (2016), **Undead Yakuza: The Japanese zombie movie, cultural resonance and generic conventions. The Supernatural Revamped: From Timeworn Legends to Twenty-first-century Chic**, Lanham, MD., Rowman and Littlefield, 191-206.

¹⁶⁵ Huang, F.Y.; Vaughn, M. S., (1992), "A descriptive analysis of Japanese organized crime: The Boryokudan from 1945 to 1988", **International Criminal Justice Review**, C. 2, S. 1, s. 19-57.

¹⁶⁶ Kaplan, D. E.; Dubro, A., 1986, a.g.e, s. 47.

sahiptir. Bu grubun üçüncü oyabun'u olan Kazuo Taoka grubun büyümesini ve kuvvetli ve nüfuzlu bir hale gelmesini destekleyen liderdir. Bu grup resmi olarak 1915'te Kobe bölgesinde kurulmuştur. Taoka kanlı bir diktatör olarak grubu idare etmiş, siyasetçiler ile güçlü bağlar kurmuş ve bu sayede grubun etkinlik düzeyini yukarı yönde artırmıştır. Taoka emek güçleri Kobe Limanı'nı işletmeye başlamış ve bu diğer limanların idaresinin bu grubun tekeline geçmesini katkıda bulunmuştur¹⁶⁷. Yamaguchi-gumi klanının lideri olan Yoshinori Watanabe II. Dünya Savaşı sonrasında organizasyon bünyesinde ivedilikle terfi etmeye başladı. 1980'lerde ise klan şeflerinin yaşanan çatışmalar sonrası ölümü yargı mensuplarını sevindirmişti ¹⁶⁸. Watanabe 1988'de Yamaguchi-gumi'nin beşinci oyabun'u olmuştur¹⁶⁹. 1990'larda Yamaguchi-Gumi'nin yapılanması ciddi bir biçimde değişmiştir. Bölgesel gruplara ayrılan çete içine polisin sızmasını engelenmiştir¹⁷⁰. Watanabe, 1999 gibi Yamaguchi-gumiyi genişleterek 165.000 aktif üye ile örgütü devam ettirmiştir. Bunu yaparken Japonya'daki hükümet tarafından organize suça yönelik engellemeleri de bertaraf etmiştir¹⁷¹. Zamanla kapitalist sistemde güçlenerek varlığını sürdürmüş ve politikacıları fonlayarak polis tehdidini bertaraf etmiştir¹⁷².

---

¹⁶⁷ Huang, F.Y.; Vaughn, M. S., a.g.e., 19-57.

¹⁶⁸ Amarus, D., (2003), **Gangsters Incorporated**. Glencoe: Free Press, s.3.

¹⁶⁹ <https://news.ycombinator.com/item?id=19746424> (Erişim Tarihi: 26.01.2023).

¹⁷⁰ Amarus, D., a.g.e., s. 7.

¹⁷¹ Amarus, D., a.g.e., 9.

¹⁷² Amarus, D., a.g.e.,18.

Modern yakuza üyeleri önceki yakuzalara kıyasla gruba ekonomik ve materyalist faydaları yüzünden katılmaktadır. Üyeler üstünde yapılan araştırmalar, çoğu Yakuza'nın eğitim seviyesinin lise terk olduğunu göstermiştir ve bu üyelerin birçoğunun katılma sebebi Yakuza organizasyonlarının sahip olduğu şan ve parasal başarıdır. Aynı zamanda bu üyelerin çoğu uyuşturucu kullanmakta ve daha önceden sabıkası olan insanlardır.

Koiki-Boryokudan diğer global organize suç grupları ile, Çin Yılan Kafası Triad'ı, Güney Amerika Uyuşturucu Kartelleri ve Rus organize suç üyeleri ile, iş ortaklıkları inşa etmiş ve Asya'nın büyük bir kısmında, Amerika'da ve Avustralya'da etkin bir şekilde faaliyet göstermişlerdir. Amerika'daki Yakuza etkinliği silah ticareti potansiyeli ve emlak gibi kazançlı ekonomik sektörlerle yatırım yapmaları nedeniyle 1990'lardan bu yana içinde bulunduğumuz döneme kadar genişlemiştir. Bir yakuza grubu olan Rondlan Doyuki'nin Chase Manhattan, Citicorp, IBM, Dow Chemical, Bank of America, General Motors, Atlantic Richfield ve Sperry gibi birçok Amerikan şirketinde payı olduğunu iddia edilmektedir. Birçok kişi Amerika'daki Yakuza'nın ana faaliyetinin para aklama olduğu kanaatindedir. Bu gruplar özellikle Kaliforniya, Hawaii, New York ve Nevada'da eylemlerde bulunmaktadır.

2.2.2.2. Uzak Doğu Mafyası/Yakuza Yapılanması

Yakuza, İtalyan Mafyası ile hiyerarşik yapılanması sebebiyle paralellik göstermektedir. Ancak İtalyan Mafyası'ndan farklı olarak Yakuza'da olmayan Oyabun ve kobun (Baba ve oğul) mekanizma düzeni bulunmaktadır. Üyelerin itaatsizliği parmak kesme ile cezalandırılarak çete üyeliğinden atıldığı gibi diğer çetelere de girişi yasaklanmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri dâhilinde organize suç varlığı kompleks bir haldedir ve triadlar, tonglar, gizli örgütlenmeler ve çetelerden oluşur.

2.2.3. Tariad ve Tonglar

Triadlar Yakuza gibi 17. Yüzyıla kadar uzanan bir tarihe sahiptir. Günümüzde Hong Kong içinde çalışan 57 triad örgütünden bahsedilebilir ki bu örgütlenmeler dünyadaki bütün triadların temelini oluşturmaktadır. Bunların sadece 20 tanesi suç aktivitelerine bulaşmıştır. Üyelik 20-50 kişilik küçük çaplı topluluklardan, 30.000 üyeye kadar çıkabilmektedir. Çin organize suç grupları konusunda tanınmış bir uzman olan Ko-lin Chin bu grupların mafya gibi bir yapısının olmadığını ve tek bir Çin mafyasının olmadığını söylemektedir¹⁷³. Ancak eldeki veri birçok Çin sokak çetelerinin ve triad ve tonglar gibi teşkilatlanmaların birbiriyle müttefik olduğunu göstermektedir.

Her ne kadar triadların çoğu Hong Kong ve Tayvan temelli olsa da tong'lar kanundışı motorsiklet çeteleri gibi Amerika'ya has bir fenomen olduğu bilinmektedir. 1850'lerde San Fransisko dolaylarında gelişen bu aile birliktelikleri ortak soyadlarına sahip insanlardan oluşmaktadır. Tonglar az rastlanan soy isimleri olan insanların kendi toplulukları içerisinde yapılan işlerde tanınmak için kurulmuşlardır. Altı şirketin bir araya gelmesinden oluşan Çin Birleşmiş İyilik Topluluğu, Çin topluluğunun siyasi bir söylemle ifade etmek için kurulmuştur.

Çin organize suç aktiviteleri bütün büyük Amerikan kentlerinde önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. 1950'lerde Taipei'de bir sokak çetesi olarak başlayan Birleşmiş Bambu Suç grubu gibi gruplar günümüzde 40.000'in üstünde üyeye sahip uluslararası bir grup haline gelmiştir. Bu grup sadece Çin mahalleleri olarak bilinen bölgelerde değil dünyanın her yerinde uyuşturucu kaçakçılığı ve insan ticareti suçlarını işlemektedir. Çin grupları Amerika'ya getirilen eroin'in büyük kısmını sağlamaktadır.

Çin kültürü aileye olan nesillerarası sadakati önemsemektedir. ABD'deki birçok Çinli kendi ülkelerindeki polisten ve devletten kötü muamele görmemek için Amerikan

---

¹⁷³ Chin, K. L., a.g.e., s. 76.

polisine bilgi vermekten kaçınmaktadır. Dünya üstünde 100.000’den daha fazla üyeye sahip olan bu Çinli organize suç gruplarının oldukça tehlikeli olduğu bir gerçektir. Çin suçluları diğer organize suç gruplarının katılımıyla daha aktif bir hale gelmekte ve Amerikan mafyası gibi yasal iş alanlarına girmektedirler. Triadlar, tonglar, Çin çeteleri ve yeni gruplar başına buyruk bağımsız eylemler gerçekleştiren ancak sıklıkla bir suç aktivitesi öncesi birbiriyle ortaklıklar kuran gruplardır. Bir suç analisti olan Steve Macko (1997) Çin triadlarının İtalyan ve Rus organize suç örgütlerinden iki nedenden ötürü daha tehlike arz ettiği sonucuna varmaktadır. Öncelikle Çin triadları kompleks bir organizasyon değildir. Lokal olarak faaliyet göstermektedir. Bir triad, sadece bir Çin mahallesinde etkin olabilmektedir ve bir dizi legal çalışma yürütüyormuş gibi algılanabilir. İkincisi Çin grupları daha az şiddet eylemlerine karışmaları ve organizasyonlarının yaptıkları faaliyetler gizli kapaklı olması nedeniyle polisin radarına yakalanmazlar. Triadlar, düşmanlarını denetleyebilmek amacıyla daha çok siyasi irtibatlarını devreye koymaktadırlar.

2.2.3.1. Tariad ve Tonglar Tarihi

Birçok uzman triad toplumlarının başlangıcını 17. yy. başlarından almaktadır. Efsane bu topluluklarının temelini ikinci Manchu imparatoru Kiang Hsi’nin Siu Lam manastırından yardım istemesiyle başladığını söylemektedir. Bu rahipler dövüş sanatlarında eğitim almaktadır. Fukien bölgesinde bir kalkışma hareketi yüz yüze kalan imparator, bu rahiplerin yardımıyla çıkabilecek herhangi bir eylemi bastırabileceğine inanmıştır. Dövüşçü Shaolin Rahipleri imparatora takviye destek olmaya karar vermiş ve üzerine düşen görevleri tamamlamıştır. Başarılı bir biçimde isyanı sona erdirdikten sonra imparator Kiang Hsi onlara idare yetkilerini bahşetmiştir. Rahipler Shaolin Tapınaklarına yeniden geçmişler ve daha önceden de tanınan zühd hayatı çeşitlerini devam ettirmişlerdir. Ancak imparator Fukien’deki kalkışmayı etkisiz hale getiren bu

rahiplerden bir gün kendisine isyan edeceğinden endişelenmeye başlamıştır. Bu yüzden rahiplerin teşkil ettiği bu potansiyel riski bertaraf edecek bir çözüm aramıştır¹⁷⁴.

Tapınak içerisinden rütbeli bir rahip ile anlaşarak içeriye sızan ordu bütün rahipleri gafil avlamış ve hızlıca rahipleri öldürmüşlerdir. Bu katliamdan sadece on sekiz rahip kurtulabilmiştir. Ordunun takibini izleyen şiddetli çatışmalardan sonra beş rahip haricinde hepsi öldürülmüştür. Bu beş kaçak daha sonra yerleştikleri bölgelerde kendi tapınaklarını oluşturmuşlardır¹⁷⁵. İmparatorun ihaneti yüzünden öfke dolu olan bu rahipler tapınakların içerisinde gizli örgütlenmeler de oluşturmuşlardır. Bu gizli örgütlenmeler Manchu'yu (Ching hanedanını) yok etmek ve önceki hanedan olan Ming'leri iktidara getirmek amacıyla hareket etmişlerdir. Ming ailesi Çin'in barış ve kültür açısından altın çağındayken yönetici aile olduğundan rahipler imparatoru ihaneti yüzünden bu şekilde cezalandırmanın hem öç almalarını hem de ülkeye faydası olacağını düşünmüşlerdir¹⁷⁶.

Bu gizli topluluklar “Ching'i yok et, Ming'i getir” prensibini kullanmaya başlamıştır ve imparatorluk casuslarından korunmak amacıyla her topluluk gizli tokalaşma ve jestlerle tanıtmaya başlamışlardır¹⁷⁷. Bu toplulukların devam ettirdiği gizlilik, daimi şekilde yapılan dövüş sanatı eğitimleri ve ekonomik baskılar yüzünden politik organizasyonlardan suç organizasyonları haline dönüşmüştür. Suç eylemleri işlediklerine dair ün salmış olsa da kamu hala bu grupları insanları despot bir lidere

---

¹⁷⁴ Black, D., (1991), **Triad Takeover: A Terrifying Account of The Spread of Triad Crime in The West**, Sidgwick & Jackson, s. 2.

¹⁷⁵ Raamsdonk, a.g.e., s. 55.

¹⁷⁶ Black, 1991, a.g.e., s. 7.

¹⁷⁷ Black, 1997, a.g.e., s. 76

karşı koruyan hamiler olarak saymaktadır ki bu İtalyan mafyası ve Yakuza'nın da ilk yıllarındaki ünlerine benzemektedir. Üyeleri de kendilerini birer suçludan ziyade toplumun koruyucusu olarak görürler.

Bu organizasyonlar Çin içinde olan bir dizi kalkışmada kritik görevler üstlenmişlerdir. Özellikle Boksör İsyanı (1896–1900) sırasında orijinal beşliden olan Beyaz Lotus topluluğunun etkisi net bir biçimde görülmüştür. 1910'dan 1918'e kadar olan dönemde Çin savaş lordları yabancı efendilerinin çıkarlarını Çin sahilleri boyunca korumuş, Çin entelektüelleri de yabancı emperyalist güçlere karşı savaşmıştır ve dolayısıyla Çin iç savaşa sürüklenmiştir. Tuhaf olan şey 1911'de Ulusalçı parti, Ching hanedanını koltuğundan indirmiş ama onların yerine geçecek Ming hanedanından kimse o döneme kadar yaşamını idame ettirememiştir¹⁷⁸.

Üzücü olan şey bu topluluklar kendi aralarında imparatorlarını düşürmek için çalışır ve savaşırken batılı devletler – özellikle Japonya – Çinlilerin bu zor döneminden faydalanmıştır. Bu ülkeler Çin vatandaşlarını ucuz iş gücü olarak “ithal” etmiş, savaş sayesinde haşhaş satmış ve Çin'in altından yapılma tarihi eserlerini çalmışlardır.

Tarihler 1927'yi gösterdiğinde Ulusalçı bir devlet kurulmuştur ve lideri olan Chiang Kai Shek ünlü bir cani olmasının yanında ve Shang Hai Yeşil Çetesinin bir üyesidir. Yeni Çin hükümeti ve diğer batı ülkeleri bu çeteyi kullanarak komünistleri denetim altına almış ve işçilerin bir araya gelerek haklarını müdafaa etmesine müsaade etmemiştir.

2. Dünya savaşı sırasında 1947'de olan Japon saldırısından sonra Çin triadları Japonların menfaatlerini korumaya yönelik hizmetlerde bulunmuş ve onların suç faaliyetlerini Hong Kong'dan yönetmeye başlamışlardır. Bu zamanlarda triadların

---

¹⁷⁸ Black, D., 1991, a.g.e. s. 9.

bütününü birleşmesi meydana gelmiştir. Japonlar bütün triadları Hing Ah Kee Kwan(Asya Çiçekçiler Birliği) adı altında birleştirmiştir. Triadlar polislik ve Japonya aleyhindeki kalkışmaları bastırmakla görevlendirilmiştir. Savaştan sonra bu gruplar yine etkisini genişleten Komünist güçleri engellemeye yoğunlaşmıştır. 1947 itibariyle Triadların 300.000 üyeye sahip olduğu tahmin edilmektedir. Komünistler yönetime geçtikten sonra Triad liderleri dünyada muhtelif bölgelere kaçmışlardır ve Hong Kong, Tayland, San Fransisko, Kanada ve Avusturalya’da görülmüştür¹⁷⁹ .

Komünistler iktidara geçirmesinin ardından ABD Çin’den göç eden çok sayıda mülteci ile karşılaşmıştır. 1990larda triadlar legal birbirinden farklı iş alanlarına yaptıkları sermayelerle kendilerini tanıtmışlardır. Büyük Daire Triadı ve Fukching çetesi 1980ler ve 90larda ABD içerisinde oldukça etkin bir şekilde faaliyet yürütmüşlerdir. Uyuşturucu kaçakçılığı, yüksek teknoloji suçları ve sahtecilik eylemlerine ağırlık vermişlerdir. Büyük Daire Triadı, Sakin Mutluluk Triadı çetesinin bir parçası haline gelmiş ve Fukching çetesi de Fukien Amerikan Ortaklık Tongunun bir parçası haline gelmiştir.

2.2.3.2. Tariat ve Tonglar Yapılanması

Üyelik:

I.Ching’e dayanan bir sistem olan nümeroloji triadlar içerisindeki seviyeleri belirtmekte kullanılmıştır. Çin suç toplumlarında hizmet eden her birimin bir numarası vardır ve bu numaralar 36’nın katıdır. 36 gökleri, 108 insanı ve 72’de toprağı simgelemektedir. Aynı zamanda nümeroloji, triad’a dahil olmak isteyen yeni bir üyenin ne kadar miktar meblağ ödeyeceğini belirlemekte kullanılır. Bir diğer öneme sahip olan rakam yedi’dir. Manchu’lar Shaolin aşamalı sisteminde yedinci seviyedeki rahip

---

¹⁷⁹ Black, D., 1991, a.g.e., s 29.

tarafından desteklenmelerinden dolayı inisiyasyon töreninde yedi rakamı kullanılmaz. Bu kurallara riayet etmemek ölümle cezalandırılabilen müeyyideleri bulunmaktadır¹⁸⁰.

Amerikan Mafyası gibi üye olmak isteyenlere üst tabakadan bir Triad üyesinin finansman olması gerekmektedir. İnisiyasyon sırasında, yeni üyeler tabi olmak istedikleri triadın liderleri önünde and içerler. Beş orjinal triadı oluşturan beş rahibe saygı göstermek için yeni üyelere alınan kanla doldurulan bir bardak bütün üyeler tarafından içilir. Eskiden bu seremoniler saatlerden üç güne kadar değişen bir süreye sahipken günümüzde triad, tong ve sokak çetelerinin inisiyasyon ritleri değişiklik göstermektedir.

Triadların idare mekanizmasının tabiri caizse diğer organize suç gruplarından farklılık gösterdiğini belirtmek gerekmektedir. Her ne kadar her triadın karargâhı Hong Kong'da olsa da bu karargâh alt gruplarının eylemlerini denetleme ve tanzim etmeye gereksinim duymamaktadır. Karargâh ayinleri düzenlemek ve triad'ı bir arada tutmaktan mükelleftir. Triadlar içindeki büyük liderlik görevlerinin tümünün bir alfabetik adı veya rütbesi ve bu pozisyona karşılık gelen bir rakamı bulunmaktadır.

Her triad içerisinde lider olan bir baş figür vardır. Bu birey, Shan Chu olarak adlandırılır (Ejder başı veya Tepe şefi anlamına gelir) ve numarası 489'dur. Bu rütbe bütün başlar için geçerlidir ve karargâhtaki lider ile dünya üstündeki liderlerin hepsinin numarası ve rütbesi aynıdır. Shan Chu'nun hemen altında asistanı olan Fu Shan Chu bulunmaktadır ve numarası 438'dir. İlginç olan şey lider ve yardımcısı Tai-Lo (Büyük kardeş) ve I-Lo (İkinci büyük kardeş) olarak adlandırılabilir. Hangi sıfatın kullanıldığından bağımsız olarak bunlar grubun başında olan iki adamdır ve büyük

---

¹⁸⁰ Raamsdonk, a.g.e., s. 58.

kararları bunlar verirler. Bu ikilinin verebileceği kararlar arasında grup içindeki ve dışındaki üyelerin ölüm kararı da vardır.

Eşit tabakalarda olsalar da karar verme mekanizmasında yer almayan iki unvan daha yer almaktadır. Heung Chu(Tütsü ustası) ve Sing fung(Korumalar). Bu iki sıfatın numarası 438'dir. Heung Chu, triad'ın manevi yönden mesuliyetini üzerine almamaktadır, ayrıca buna ilaveten yeni üyelerle ilişkin ayin ve yeminlerden de sorumludur. Sing Fung, Heung Chu'ya vazifesine katkıda bulunabilmektedir ancak onun esas görevi Triad içerisindeki alt grupları oluşturmaktır. Bunun yanı sıra 432 numaraya sahip çimen kayıcısı sıfatıyla adlandırılan şahıs grubun iletişimini ve birimler arası etkileşimi sağlar. Yönetimsel hiyerarşide sıradaki rütbe Hung Kwan (Komutan)'dır ve 426 numarası ile isimlendirilmektedir. Aynı zamanda kırmızı sopa olarak çağrılan bu bireyin sorumluluğu triad'ın hükmettiği alana sahip çıkmak ve rakip çetelerin alanlarına saldırmak ve askerlerin yönetimidir. Sıradaki seviye Pak Tsz Sin'dir ve numarası 415'tir. Bu birey Beyaz Kâğıt Yelpazesi olarak da tanınmaktadır ve Triad'ın mali ve iş kollarındaki kararlarında salık verirler.

Triad üyeliğinin en aşağısında da Sze Kau bulunmaktadır ve numarası 49'dur. Bunlar normal çete üyeleri ve askerlerdir.

Bütün üyeler gizli el hareketleri ile anlaşılır ancak çay seremonisi ve çay bardakları ve tabaklarının tanzim edilmesiyle ilişkili yeni bir tür iletişim sistemi de kullanılmaya başlanmıştır. Bu çay tabaklarının nerede olmasının ne anlama geldiği konusunda herhangi bir çalışma yoktur.

2.2.4. Rus Mafyası (Vor V Zakone)

2.2.4.1. Rus Mafyası (Vor V Zakone) Tarihi

Eski Sovyetler Birliği'nde 1980'lere kadar Komünist parti ülke üstündeki mutlak güçtü. Parti üyelerinin birçoğunun yasadışı pazar ile bağlantıları vardı, 1991'de Sovyetler Birliği'nin dağıldığı zaman Sovyet Bloğu ülkelerde aktif 700 suç grubu bulunmaktadır. Etnik ve ailesel kökenler dahilinde şekillenen bu gruplar çokça Vory Y Zakone'dan adında bir lider tarafından kontrol ediliyordu¹⁸¹. Fakir ve köylünün koruyucusu olarak görülen bu şahıslar ve emrindeki çeteler devlet görevlilerini veya binaları soyup çaldıklarını halka dağıtıyorlardı¹⁸². Her ne kadar Lenin ve Stalin bunları yok etmeye çalışsa ve birçoğunu gulaglara yollamış olsa da bu suçlu kültür yaşamaya devam etmiştir. Hapisteyken kendilerini dövme yaptıran bu şahıslar için bu dövmeler hapisten çıktıktan sonra bir kimlik kartı görevi üstlenmiştir. Dövmeler suçlunun, suç tarihinin resmini çizmekte ve ne kadar dövme varsa kişinin o kadar fazla suça karıştığı anlaşılmaktaydı.

İkinci Dünya Savaşı sırasında bu hırsızlardan Hitler'e karşı Sovyet ordusuyla beraber savaştı. Savaş bittikten sonra devlet bu yardımlarına karşılık onların hepsini gulag'lara geri yolladı ve çoğu orada ya öldürüldü ya da hapishanedekiler tarafından "muhibir" olarak görülüp dışlanmıştır. Hayatta kalan azı da hapishaneden salıverildikten sonra yeni bir suçlu türünün çekirdeğini attılar ve yoz devlet görevlileri ile anlaşmalar yaptılar. Suç ve yozlaşmada hızlı bir genişleme vardı ve karaborsa mal ve hizmetler ile dolup taşı. Bir ütopya kurmayı hedefleyerek perestroyka ile beraber yapılan olumsuz ve

---

¹⁸¹ Handleman, a.g.e., s. 40.

¹⁸² Yılmaz, H. M., **Organize Suç ve Rus Mafyası** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale 2016.

insan haklarına aykırı değişimler mafya tipi organizasyonların bu şiddet dolu ülkede daha derin bir biçimde köklenmesini sağlamıştır¹⁸³

Eski Sovyetler Birliği'ndeki modern organize suç dört merkezden evrilmişti: Rus Suç eliti olan Vor Y Zakone, nomenklatura (iktidar sahibi kişiler), etnik gruplar ve bölgesel suç gruplarıdır. Vor Y Zakone, Amerika'daki Meksika Mafyası, Kara Gerilla Ailesi, La Nuestra Ailesi gibi hapisane içerisinde doğan bir gruptur. Rus suçlular hapisanede hayatta kalmak ve güç kazanmak için çeteleştiler. Vor'lar ise karmaşık bir yapılanmaya ve kurallara sahiptiler. "Hırsızların yasası" olarak bilinen kurallar geliştirdiler. Üyelerin evlenmesi ve akraba edinmesi yasaklanmış, kanuni işlere girmemişler, üyeler birbirine yardım etmek zorundadırlar. İfşa etmek suçtur ve kumar oynamak yasaktır. Otoriteye itaat etmek ve grubu ifşa etmek yasaktır. Üyeler devlet görevlisi olamazlar. Uyuşturucu ve alkol kullanamazlar¹⁸⁴.

Voroskoy Zakon olarak da bilinen bu kurallar çetelerin davranışını kontrol etmek için konulmuştur. Handelman'ın da belirttiği üzere, hapisaneden salıverilen Vor'un çete liderleri ve üyeleri vakit kaybetmeden devlet görevlileri ile anlaşmalar yapmaya başlamış ve bu müttefiklikler Rusya'daki organize suçun bir parçası haline gelmiştir. Nomenklatura olarak bilinen, Yoz Komünist görevlilerinden ve iş adamlarından oluşan iktidar elitinden müteşekkil bir suçlu grubu da ortaya çıktı. Yozlaşmanın ortaya çıktığı her yerde "gri" veya kanunsuz ekonomi hâkim oldu. Karaborsanın hep olması yüzünden Rusya'daki organize suç örgütleri çok kuvvetli oldular. Birçok Uzman Rusya'daki

---

¹⁸³ Abramkin, V., (1996), **In Search of a Solution: Crime. Criminal Policy and Prison Facilities in the Former Soviet Union**, Human Right Publishers, Moscow, s.73.

¹⁸⁴ Yılmaz, H. M., a.g.e., s. 27.

ekonominin üçte ikisinin hâlâ organize suç tarafından kontrol edildiğine inanmaktadır¹⁸⁵

Handelman'ın (1993) belirttiği üzere eğitimli ve yaratıcı olan Rus mafyası uluslararası iş çevirmeye oldukça yatkındır. Her ne kadar eski Sovyetler Birliği merkez olarak kalsa da ABD 1970 ve 80lerde Rus organize suçunun etkisini hissetmeye başladı. ABD'nin mülteci politikası sayesinde 200.000 Rus mülteci ülkeye giriş yaptı. Jackson-Vanik anlaşması sayesinde Sovyet Yahudileri ticaret vizesi ile ABD'ye giriş yapabiliyordu. Eğitimli olan bu suçlular ABD kanun kuvvetlerinin daha önce görmediği bir organizasyon ve şiddet seviyesi ile izlerini bıraktılar.

Rusların çoğu güney New York Brooklyn'de Brighton Sahili bölgesine yerleşti. İnanılan şey Sovyet yönetiminin suçluları özellikle serbest bırakarak ABD'ye yolladığıdır, diğerleri ise Odessa'dan kendilerini İsrail'e ve başka ülkelere kaçırarak oralardan giriş yapmışlardır¹⁸⁶.

2.2.4.2. Yapılanması

200'ün üstünde Rus çetesi küresel olarak varlık göstermektedir. Bu gruplar bu derece dağınık olduğundan ötürü onların organizasyonel yapısı konusunda kesin birşeyler söylemek zordur. Finckenauer ve Waring (1998) bu yapının La Cosa Nostra gibi gruplara benzemeyen bir yapısı olduğunu söylemektedir.

Bu ağlar yüksek bir merkeziyet içermemekte ve az sayıda lider tarafından yönetilmemektedir ki bu Yakuza LCN ve uyuşturucu kartelleri ile benzemeyen bir

---

¹⁸⁵ Abramkin, V., a.g.e, s. 82.

¹⁸⁶ Kelly, R.J.; Chin, K.; Schatzberg, R., (1994), **Handbook of Organized Crime in The United States**, London, Greenwood Press, s. 87.

yapılanmadır. Bir şef dört özel hücreyi, bir yardımcı ve iki altşef veya ajan ile yönetilir, en altta da kas gücü vardır¹⁸⁷.

Rus suç örgütünün dört bölümü vardır, elit kısım yönetici, işletmeci ve ideologlardan oluşur ve planlar geliştirip strateji üretirler. İkinci bölüm destek kısmıdır ve belli bir grup için suç aktivitesi planlar veya planlanan bir suç aktivitesine adam bulurlar. Üçüncü kısım güvenlik ve entelijans ile uğraşmaktadır. Son grup ise suçu işleyen bireylerin olduğu bireylerden müteşekkildir¹⁸⁸.

Nomenklatura bir zamanların en değerli komünist parti üyeleri iken günümüzdeki üyeleri iyi eğitilmiş ve teknolojiyi operasyonlarında kullanmayı bilen insanlar haline gelmiştir. Birçoğu üniversitelerin, mühendislik, fizik veya ekonomi bölümlerinden mezundur ve sık olarak eski KGB ajanları da bulunmaktadır. Ki bu ajanlar Rusya ve dışındaki finansal kurumları kendi çıkarlarına kullanmak üstüne özel eğitimlidir. Rusya'nın doğal kaynaklarının illegal biçimde satılması da bu grubun sayesinde.

ABD içerisindeki Rus grupları belli bir suç için bir araya gelen suç takımlarından oluşmaktadır. Bu takımlar esnektir ve projeye yöneliktir. Yapıları birçok yatay yapılandırılmış modern organizasyona benzemektedir. Bu gruplar güçlü bir lidere sahiptir ama bu lider, liderliği tekeli altına almaz¹⁸⁹.

---

¹⁸⁷ Financial Crimes Enforcement Network, (1996), **Russian Organized Crime**, Washington, U.S. Government Printing Office.

¹⁸⁸ Kelly, R.J.; Chin, K.; Schatzberg, R., (1994), a.g.e., s. 76.

¹⁸⁹ Finckenauer, J. O., 2005, "Problems Of Definition: What is Organized Crime?", **Trends in Organized Crime**, Vol. 8, No. 3, Spring, s. 63-83.

Abadinsky 2003 ABD’de çalışan birçok Rus grubunun 5 ile 20 üye arasında değişen akışkan bir yapıya sahip olduğu sonucuna varmıştır. Gruplar sık olarak bölgesel ortak arka plan sahip insanların belli bir suçu gerçekleştirmesi için oluşturulmaktadır ve bu grupların üyeleri Rusların yanı sıra Ermeni, Çeçen ve Çerkez olabilmektedir. Operasyonun tamamlanmasından sonra gruplar dağılabilir ve başka bir operasyon için başka bir grup toplanabilir¹⁹⁰.

2.2.5. Kolombiya Uyuşturucu Kartelleri

2.2.5.1. Kolombiya Uyuşturucu Kartelleri Tarihi

Kolombiya’nın uluslararası uyuşturucu dağıtımındaki uluslararası rolü ve suç örgütlerinin bu bölgede ünlenmesi siyasal çatışma ortamından kaynaklanmaktadır¹⁹¹. La Violencia adı ile adlandırılan 1947-1953 arası yaşanan iç savaş, günümüze kadar gelen bölünmeleri yaratmıştır. ABD Başkanları Kennedy ve Johnson bu grubun Küba’daki gibi komünist bir ülkeye dönüşmesinden korktukları için Kolombiya’ya karşı 1960’lardaki ABD politikası askeri ve paramiliter güçlere destek verme şeklinde olmuştur. Sol gerillalar daha sonraki ABD yönetimlerinin sürekli bir sorunu olmuştur. Gerillaların kokain üretimini elinde bulundurması sebebiyle ABD’nin uyuşturucu ile mücadele ve terörle mücadelesinde elini kuvvetlendirmiştir. 1970’ler başladığında Kolombiya uyuşturucu üreticileri marihuanayı esas uyuşturucu olarak seçmişlerdir. Başka yerlerde eroin, kanun kuvvetlerinin aktivitelerinde üst yerlerdedir. 2003’te Ron Chepesiuk’un yazdığına göre bu eğilim DEA’nın zengin yaşamla beraber anılmaya başlanan kokainin artan popülaritesini önemsememesine yol açmıştır. Kolombiyalılar

---

¹⁹⁰ Abadinsky, H, (2007), **Organized Crime**, 8. Baskı, Belmont, Thomson Press, s. 76.

¹⁹¹ Finckenauer James O., a.g.e., s. 63-83.

kokainin geri dönüşüne para yatırabilmesi Kübalılardan kokain üretim sürecini öğrenmeleri sayesinde olmuştur¹⁹².

1970'lerden 80'lere gelindiğinde Kolombiya, Chepesiuk'un deyişiyle "Latin Amerika uyuşturucu ticaretinin odak noktası" olmuştur¹⁹³. Koka yapraklarına erişim Kolombiya'nın komşuları olan Peru ve Bolivya üzerinden sağlanırken 1990'larda Kolombiya "dünyadaki temel koka üretimi sağlayan ülke haline gelmiştir. Üretimi Peru ve Bolivya'daki üretimin toplamından fazladır." ¹⁹⁴ 90'ların son on yılı koka yaprağına ayrılan ekili toprak artmıştır. Koka yaprakları çok fazla olduğunda Kolombiya kokain hidroklorid üretimi ve sağlayıcısı olarak dünya liderliğini sağlamlaştırmıştır. Peru, Bolivya ve Kolombiya'daki gizli laboratuvarlar yüzlerce ton saf kokain üretmeye başlamıştır.

Amerika Birleşik Devletleri'ne bu ürünün sokulması Kolombiya'nın ABD sınırına yakınlığı ve hem Karayip hem de Pasifiğe kıyısı olmasıyla kolaylaşmaktadır. Kolombiya'nın kaçakçılığa yönelik tarihsel yakınlığı da uyuşturucu kaçakçılığını ulusal geleneğin başka bir türü olarak görülmesine yol açmıştır ¹⁹⁵ . Buna ek olarak uyuşturucu kaçakçılığı sayesinde kazanılan para miktarı yüksek fakirlik seviyesi ve dengesiz

---

¹⁹² Chepesiuk, R., (2005), **Drug Lords Rise and fall of Cali Cartel. Los Angeles**, Milo Books, s. 19.

¹⁹³ Taşçı, G., **Abd Hegemonyasını Dış Müdahalecilik Üzerinden İncelemek; Kolombiya, Farc, Narko Terör** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi 2021, s. 21.

¹⁹⁴ Bagley, B. M.; ROSEN, J. D. (ed.), (2015), **Drug Trafficking, Organized Crime, And Violence in The Americas Today. Gainesville**: University Press of Florida, s. 1.

¹⁹⁵ Chepesiuk, R., a.g.e., s. 22.

ekonomiye sahip bir ülkede yaşayan insanlara çok çekici gelmiştir. Bununla birlikte ABD devletinin yaptığı yasa ve güvenlik değişimleri, kaçakçılık örüntülerinde de değişime neden olmuştur¹⁹⁶ . Merkezi Amerika ve Meksika, ABD'deki uyuşturucu kullanıcılarına gidecek olan uyuşturucuların son durakları haline gelmiştir. Kuzey Meksika'ya taşınan mallar buradan ABD'nin güneybatı sınırına uçakla taşınmaktadır. Meksikalı kaçakçılar bu işle daha net bir biçimde ilgilenmektedirler ve bu yüzden 1990'ların başlarında oyunun büyük oyuncularına haline gelmişlerdir denilebilir. Kokain de Meksika uyuşturucu karayolu adı verilen rotada taşınan bir uyuşturucu olmuştur. ABD sınırına giriş araçlar ve “katır” adı verilen kuryelerle sağlanmaktadır. NAFTA ile artan sınır trafiği uyuşturucunun tespitini zorlaştırmakta ve bu sayede her türden ticari araç, tırlar gibi, büyük miktarlarda uyuşturucu taşınmasında kullanılmaktadır¹⁹⁷ .

1990'larda Meksika uyuşturucu grupları kokain ticaretinde hakim olmuştur. Kolombiyalılar ise odaklarını kokainden eroine çevirmişlerdir. Evde büyütülen haşhaşlar yerel olarak işlenmekte ve haşhaş sakızından morfine ve oradan da eroine çevrilmektedir. ABD'ye taşınımı ise küçük kartel ve sendikalar ile yapılmakta ve bu gruplar Kolombiya uyuşturucu ticaretiyle beraber anılan daha namı grupların yerini almıştır. Medellin karteli Lyman & Potter'in belirttiği üzere ortaya çıkan ilk Kolombiya uyuşturucu gruplarından¹⁹⁸ . Bu organizasyon 12 yıldan uzun bir süre en güçlü kartel olmuş ve uluslararası olarak iş yapmıştır. Örgüt, uyuşturucu üreticilerini, katilleri, kimyacıları, avukatları, devlet görevlilerini, muhasebecileri, taşıma uzmanlarını ve dünya üstündeki bir dizi dağıtımcıyı işe almış ve kartel liderleri güçlü politik

---

¹⁹⁶ Taşçı, G., a.g.e., 23.

¹⁹⁷ Kruger, H., (1980), **The Great Heroin Coup**, Boston, South End Press, s. 31.

¹⁹⁸ Lyman, M.; Potter, G., a.g.e. s.171.

bağlantıları olan büyük toprak sahipleri haline gelmiştir. Medellin karteli Amerikan Mafyası gibi gruplardan oluşan müttefiklerle etkisini arttırmıştır. Pablo Escobar, Carlos Lehder, Ochoa Kardeşler ve Jose Gacha işbirliği yaparak güçlerini arttırmıştır.

Medellin kartelinin başı olan Pablo Escobar birçok insan tarafından “Kokainin Babası” olarak adlandırılmaktadır. Kokain imparatorluğunu kurarken sadece kendi ülkesindeki insanlarla değil ABD ve Kolombiya hükümetlerinin görevlileri ile beraber çalışmıştır. Bir taraftan okullar, kiliseler ve evler yaptırırken diğer taraftan devlet görevlilerini rüşvet ve şiddet tehditleri ile yozlaştırmıştır¹⁹⁹.

Escobar suç hayatına küçük bir hırsız olarak başlamış ve daha sonra bir çete üyesi olmuştur. Bu dönemlerde kiralık katil olarak ün salmış ve kısa bir zaman zarfında büyük bir organizasyonun şefi olarak iki ile dört milyar dolarlık bir servet elde etmiştir. İmparatorluğunu kurarken pek çok Kolombiyalı da onunla aynı yolu izlemiştir. Bunu nedeni ise Kolombiya futbolunu desteklemiştir. Escobar’ın siyasi nüfuzu Kolombiya hükümetinin, ABD’nin zorlaması ile onunla mutabakata varmasına ve kendisinin hapisane şartlarını empoze ettirmesini sağlamıştır, dolayısıyla alıkonulduktan sonra bile faaliyetlerini yürütmeyi sürdürmüştür.

Lehder, Medellin Karteli’nin zaferinde temel rol oynayan kişidir. Lehder Kolombiya’dan Amerika’ya giden uçakların Bahamalar’da benzin alırken kokain sevkiyatlarını gerçekleştirmesini sağlayan bir uçuş planı organize etmiştir bu olay 1970 ve 1980lerde benzeri operasyonlara bir örnek teşkil etmiştir.

Küresel uyuşturucu piyasasında aktif olan ikinci kartel Kali kartelidir. Kurucuları Gilberto ve Miguel Rodriguez kardeşler ve Jose Santacruz’dır. Ron Chepesiuk’un,

---

¹⁹⁹ Kruger, H., a.g.e., s. 43.

“Uyuşturucu Lordları: Kali Kartelinin Yükselişi ve Düşüşü” adlı kitabında bu kurucuların geçmişlerinin muamma olduğunu belirtmektedir²⁰⁰. Bu üç kişinin organize bir suç örgütü kurma amacıyla birleştiği ve ABD piyasasında ise Pacho Herrera ile işbirliği kurulduğu bilinmektedir. Herrera Meksikalı kaçakçılarla işbirliğinde kilit role sahiptir. Kali karteli daha çok ketum bir yaşam sürmekte ve gerekmediğinde şiddete başvurmamaktadır. Medellini karteli ile 1980 ortalarına kadar birbirlerinin eylemlerini sekteye uğratmadan faaliyetlerini yürütmüşlerdir. Kali karteli operasyonlarının yasal engellemelere takılmadan sürdürülmesine yönelik birçok strateji geliştirmiştir²⁰¹. Cali kenti ivedilikle kartelin ana karargahına dönüşmüştür. Chepesiuk liderlerin hakimiyetinin orta çağlardaki feodal beyleri ile benzerlik gösterdiğini ifade etmektedir²⁰². Bölgenin ekonomik gelişmesine de katkıda bulunan örgüt para aklama faaliyetlerini bölgenin gelişiminde de kullanarak halkın gözünde olumlu bir imaj bırakmıştır. Basınla da önemli ilişkiler geliştirmişlerdir. Chepesiuk kesin bir biçimde²⁰³ Kali kartelinin 1980 ortalarında sıkı bir biçimde sağlam bir temel üzerine inşa edildiğini anlatmaktadır. Kali karteli 1990’ların başlarında çokuluslu bir şirket yapısı ve aynı şekilde çokuluslu suç için bir modele dönüşmüştür. Böylece istihdamı arttırmışlardır. Kali kartelinin 1990 başlarında yaptığı en kayda değer eylemlerden biri de muhtemelen Latin Amerika ve Karayip’teki birçok ülkede yürüttüğü operasyonlardır. Meksikalı kaçakçılar ile irtibat kurarak muazzam karlar sağlamışlardır. Kolombiya’dan Meksikaya uyuşturucu sevkiyatını yaparken jet kullanan Amando Carrillo Fuentes ile ortaklık kurmuşlardır²⁰⁴.

---

²⁰⁰ Chepesiuk, R., a.g.e., s.44.

²⁰¹ Chepesiuk, R., a.g.e., s. 50.

²⁰² Chepesiuk, R., a.g.e., s.80.

²⁰³ Taşçı, G., a.g.e., s.86.

²⁰⁴ Chepesiuk, R. a.g.e., 37.

Sovyetler Birliği'nin dağılışı ve Avrupa ticaret engellerinin de kalkmasıyla Avrupa'ya yayılma göstermiştir.

1990'da Kali karteli ABD kokain piyasasında egemen güce dönüştü bu gelinen nokta Medellin kartelinin başındaki Pablo Escobar'ı rahatsız etti. Escobar, 1986'dan bu yana Kolombiya hükümeti ile mücadele etmekteydi. Kali karteli ile devletin müşterek faaliyette bulunduğu kanaat getirdi. Escobar ile birlikte çalışan kişiler kendisinin konumunu korumaya yönelik bir dizi terörist eylemde bulundu. Kan davası Escobarın teslim olması ile son buldu ancak cezaevinden yürüttüğü suç örgütü zaman içerisinde çok darbe aldı ve sonunda 1993'te Escobar öldürüldü ve kokain ticareti yalnızca Kali kartelinin eline geçmiş oldu. Böylece Escobarın yürüttüğü para aklama organizasyonlarında sıkıntılar ortaya çıkmaya başladı. Ana karargâh Kali'de yer aldığından elektronik iletişim yöntemlerini kullanmak zorunluluğu bulunmaktaydı. DEA'nın ve diğer kanun kuvvetlerinin elektronik iletişimi dinleme yöntemlerinin gelişmesi para havaleleri ve yapılan konuşmaları kaydetmesi kolaylaştırmıştır²⁰⁵.

Kali kartelinin açgözlülüğü Kolombiya'nın "Narkodemokrasi"ye eğilim göstermesi sonunu hazırlayacaktı. Kali'nin mezarını kazan şey Dış Mallar Kontrol Ofisinin (OFAC) koymuş olduğu sınırlamalar oldu. Bu ofis DEA, FBI ve diğer kanun koruma birimlerinden aldığı bilgilerle kartelin ekonomik boğazını sıkmaya başladı. 1995 – 1996 sırasında bir dizi tutuklama ve muhakemeler gerçekleşti. Gilberto ve Miguel Rodriguez ABD'ye verilerek orada uyuşturucu kaçakçılığı ve para aklama suçlarından yargılandılar. 26 Eylül 2006'da kardeşlerin davası sona erdi ve hapse

---

²⁰⁵ Chepesiuk, a.g.e., s. 43.

atıldılar. Bu sırada aldıkları cezalarla milyarlarca dolardan, iş merkezlerinden ve gayrimenkullerinden yitirdiler²⁰⁶.

2.2.5.2. Yapılanması

Meksika’da kendi devletlerini kuracak kadar güçlü bir nüfuza ulaşan Kolombiya Uyuşturucu Kartelleri yapılanma bakımından belirtildiği üzere standart aşamalı sıra düzenini tabi olmaktadır. Kartel patronları emir-komuta zincirinin pik noktasındadır ve emirler gayet açık bir biçimde belirlenmiş iletişim hatları ile alt sıradakilere ulaştırılır ve bu emirler uygulanır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

UYUŞTURUCU SUÇLARI HAKKINDA ULUSAL HUKUK DÜZENLEMELERİ VE ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER

3.1. Uyuşturucu Madde Suçları Hakkında Ulusal Hukuk Düzenlemeleri

3.1.1. Genel Olarak

Küresel sistemdeki tüm ülkelerin hukukunda uyuşturucu madde alım satımını meneden hükümler yer almaktadır. Bu maddelerin ticaretini yapanlarla ilgili hapis ve para cezaları ile menkul ve gayri menkullerine el koyma gibi cezalar öngörülmüştür. Ancak, öngörülen cezaların dağılımlarına bakılacak olunursa, devletlerin yönetim şekillerine, kültürüne ve dini inançlarına göre farklılıklar görülmektedir.

---

²⁰⁶ Eggen, D., (2006), **Cali Cartel Finished U.S. Says**, Washington, Washington Post, s. 3.

Uyuşturucu kullananlara ilişkin, tatbik edilen müeyyideler kendi içinde değişiklikler göstermektedir. Birtakım ülkelerin hukukunda uyuşturucu tüketimi suç olarak dzenmekte ve tüketiciler hakkında cezai işlemler uygulanmaktadır. Diğer bazı devletler, bu durumu hastalık şeklinde addetmekte ve bunun iyileştirilmesini zorunlu kılmaktadır²⁰⁷. Suudi Arabistan ve İran benzeri İslami şer'i hükümlere göre idare edilen İslam lkelerinde uyuşturucu tedarik etmek veya kullanmak suç türlerinden biri olarak sayılmaktadır ve idam edilerek cezalandırılmaktadır²⁰⁸. Bunun yanında; Almanya, Avusturya, Fransa gibi bazı Avrupa lkelerinde uyuşturucu madde tüketiminin, suç niteliği sonlandırılmış ancak rehabilitasyon şartı kořulmuřtur²⁰⁹. Zira, tüketicinin tedavisi sürecini reddeder veya srdrmezse, bu kişi hakkında cezai işlemlerin uygulanma zorunluğu bulunmaktadır. Başka milletten olan ve bu ülkelere göç eden kişilerin bu ülkelerde uyuşturucu kullanmaları durumunda sınır dışı işlemi gerçekleştirilmektedir.

Geçmişte devletlerin iç hukuklarında uyuşturucu maddelerin sınıflandırılması, alımı ve satımına ilişkin yapılan düzenlemeler kapsamında değişikliklerin yer alması nedeni ile uluslararası hukukta karmaşalar meydana gelmiş ve müşkül durumlarla karşı karşıya kalınmıştır. Ortaya çıkan bu karmaşanın giderilebilmesi amacıyla uluslararası düzenlemelerin yapılması yönünde gereklilik görülmüş ve tüm ülkeler arasında uyuşturucu olgusuna ilişkin birbirinden farklı sözleşmelerle müşterek bir tatbikin

---

²⁰⁷ Demir, Erhan, **Avrupa Birliğinin Uyuşturucu ile Mücadele Politikalarının Türk Kamu Politikaları ile Etkileşimi** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2019, s. 27.

²⁰⁸ Suudi Arabistan'da uyuşturucu bulundurmanın cezası ile ilgili daha ayrıntılı bilgi için bkz., <https://www.ohchr.org/ar/press-briefing-notes/2022/11/saudi-arabia-resumption-executions-drug-related-offences> (Erişim Tarihi: 13.03.2023)

²⁰⁹ DEMİR, Erhan, s. 27- 57.

gerçekleştirilmesine ilişkin mutabakat yapılmıştır. 1961 tarihli BM TEK Sözleşmesi²¹⁰ ve 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi'nde²¹¹ ticareti ve tıbbi nedenler haricinde kullanımı yasaklanmış olan maddeler listeler şeklinde sıralanmış ve hatta kimyasal isimleri de yazılmıştır. Bunun yanında, tıbbi açıdan fayda sağlayan uyuşturucu çeşitleri ve dozlarına limit koyulmuştur. Denetleme sağlamak için bu çeşit ilaçların reçetesiz satışı yasaklanmıştır.

Günümüzde uyuşturucu madde ticaretine ilişkin cezalar gittikçe ağırlaşmaktadır. 1920 ve 1930'larda Fransa ve Belçika'da hapis cezasının azami haddi 2 yıl, Hollanda'da en çok 4, Almanya'da 3 iken, günümüzde cezalar daha da artmış, Norveç, İsveç ve Almanya'da en çok 10 yıl, İngiltere'de 14, Fransa'da 20, İspanya'da 30 yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür²¹². Sovyet Rusya'da ise kokain, morfin, afyon ve eter gibi maddelerin üretimi, satışı ve tedarikine 1 yıla kadar hapis veya zorunlu hizmet, el koyma cezası verilmektedir. Yugoslavya'da bu türden maddelerin kanunsuz ticaretinin yapılması halinde 2,5 yıl hapis cezası öngörülmüştür²¹³.

Uyuşturucu madde kaçakçılığı ile mücadele hususunda Alman Ceza Yasası 1982 yılında yeni düzenlemeler getirmiş ve örnek uygulamalar başlatmıştır. Bu bakımdan, Alman Ceza Kanunu'nun uyuşturucu ile ilgili kanun maddelerinin ele alınmasının faydalı olacağı kanaatiyle, bu bölümde kısaca değerlendirilecektir. Ayrıca

---

²¹⁰ 1961 tarihli BM TEK Sözleşme hakkında ayrıntılı bilgi için resmi metnine bkz., https://www.unodc.org/pdf/convention_1961_en.pdf (Erişim Tarihi: 13.03.2023).

²¹¹ 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi hakkında ayrıntılı bilgi için resmi metnine bkz., https://www.unodc.org/pdf/convention_1971_en.pdf (Erişim Tarihi: 13.03.2023).

²¹² Erman, S., 1981, "Uyuşturucu maddelere ilişkin ceza hükümleri" **Journal of Istanbul University Law Faculty**, C. 45, S. 1-4, s. 1061-1080, s. 167.

²¹³ Özden, S. Y. (1992), **Uyuşturucu Madde Bağımlılığı: Teşhis-Tedavi-Tedbir**. İstanbul, Nobel Tıp Kitabevleri, s. 404.

karşılaştırabilmek için İtalya ve Fransa'daki hukuki düzenlemelere de özet şeklinde yer verilecektir.

3.1.2. Almanya Hukukunun Uyuşturucu Maddeler ile Mücadeleye Yönelik Hükümleri

01 Ocak 1982 yılında Alman Ceza Kanunu'nda gerçekleştirilen yeni düzenlemelerde uyuşturucu madde suçlarına ilişkin uygulanan ceza artırımları ile maksimum ceza 10 yıl hapis cezasından 15 yıla yükseltilmiştir²¹⁴. Ayrıca, verdikleri ifadeler ile soruşturmayı yürütenlere ışık tutan suçlular hakkında, arka plandakileri deşifre etmek amacıyla, ceza indirimi getirilmiştir. 22 Eylül 1992 tarihinde yapılan bir değişiklikle de uyuşturucu ticaretini yapanlara tatbik edilen en hafif ceza, bir yıldan beş yıla çıkarılmıştır. 7 Mart 1992 tarihinde tatbik edilen uygulamayla da uyuşturucu alım satımı sonrasında elde edilen gelirler müsadereye tabi olmuştur. Bu tarihe kadar yürürlükteki “*Nettoprinzip*” (Net Prensibi) sebebiyle mahkeme sadece olay vesilesiyle toplanan “net kazançları” ele geçirilmiş olarak bildirmektedir. Yani mahkeme bütün harcadığı meblağı tüm matrahtan düşürmeli ve bunu özellikle “*in dubio pro reo*” ana ilkesini (tereddüt anında sanığa faydalı olacak şekilde karar vermek) gözeterek müsamahakâr bir biçimde değerlendirmeliydi. Öne sürülen fakat kanıtlanamayan, yurt dışındaki yabancı ülkelerdeki rüşvet ödemeleri nedeniyle suç neticesiyle elde edilen “kar” kanıtlanamamakta, yani bu hadise akabinde bu paralara erişilememektedir. Şimdi ise, ekinliğini koruyan “*Bruttoprinzip*” (brüt prensibi) nedeniyle mahkeme yalnızca suçluya

---

²¹⁴ Berkün, Başak, **Uyuşturucu madde kullanımını yasallaştırma eğilimi: Türkiye–Almanya–Hollanda hukuk sistemlerinin karşılaştırılması** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Türk-Alman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2021, s. 45.; ERMAN, Sahir, s. 167.

suçtan ne kadar para geldiğini tespit etmekte ve bunu yaparken, satın alma karşılığında verilmiş olan para, kurye maliyeti gibi kullanım alanlarını göz önüne almamaktadır²¹⁵.

Bu kanun değişikliğinden tekrar hapis cezaları ile birlikte karın azaltılabildiği mahkûmiyet kararları verilebilmiştir²¹⁶.

Alman Ceza Kanunu'nun 261. maddesinde para aklamanın suç filleri standardize edilerek belirtilmiştir. Paranın kaynağını saklayan veya gizleyen, kaynağın bulunması veya ele geçirmeyi tehlikeye sokan kişiler için cezai işlem yapılır; ancak ceza miktarı düşüktür. Burada önemli olan paranın objektif kaynağını kanıtlamadaki güçlülüdür. Kanun koyucu kanıtlama konusunda kolaylıklar getirmemiştir. Uyuşturucu ticaretinden veya diğer standardize edilen ağır suçlardan kaynaklandığı düşünülen meblağ için mahkemeyi ikna edebilecek kesin deliller bulunmalıdır²¹⁷.

29 Ocak 1993 tarihinde uygulamaya konulan para aklama mevzusuna ilişkin yasa bankalar, döviz büroları ve diğer mali mercilerin kayda değer şekilde mesul olmasına yol açmıştır. Bu kurumlar müşterilerinin kimliklerini güvenilir şekilde ortaya çıkarmakta ve bu suçla ilgili kayıtları adli kontrol tedbirleri için ihtiyati olarak saklamakla mükelleftir. Ayrıca bu kurumlar para aklamayla mücadele etmeye yönelik iç

---

²¹⁵ Wolfgang Pfister, “Drogenkonsum und Strafrecht”, FPPK, 2009, s. 254, <https://link.springer.com/article/10.1007/s11757-009-0020-4>, (Erişim Tarihi: 13.03.2023)

²¹⁶ Dietma, B., 1998, “Uluslararası Uyuşturucu-Uyarıcı Madde Ticareti ve Karpara Aklanması ile Mücadelede Cezai Takibat ve Kazanç Yollarının Kapatılması”, **Türkiye’de Uyuşturucu Madde Sorunları, Türkiye’deki Humboldt Bursiverleri Derneği**. İstanbul, Rem Matbaacılık, s. 20.

²¹⁷ Alman Ceza Kanunu'nun 261. Maddesi ile ilgili daha ayrıntılı bakmak için bkz., [https://dejure.org/gesetze/StGB/261.html#:~:text=\(4\)%20Wer%20eine%20Tat%20nach,Monaten%20bis%20zu%20zehn%20Jahren](https://dejure.org/gesetze/StGB/261.html#:~:text=(4)%20Wer%20eine%20Tat%20nach,Monaten%20bis%20zu%20zehn%20Jahren). (Erişim Tarihi: 13.03.2023).

güvenlik önlemlerini, takiplerini ve eğitimlerini gerçekleştirmek, müşterilerinin dikkat çeken eylemlerini davranışlarını ortaya çıkartmaları halinde ilgili kurum ve kuruluşlara bildirmekle zorunlu kılınmışlardır²¹⁸.

3.1.3.Meksika Hukukunun Uyuşturucu Maddeler ile Mücadeleye Yönelik Hükümleri

Bu ülkede uyuşturucu maddelerin yetiştirilmesi, imali, kullanılması, toptan ticareti, ithali, ihracı, sevkiyatı, satın alınması, satılması ve temin edilmesi Sağlık Bakanlığı tarafından denetlenmektedir. Meksika’da uyuşturucu ve uyarıcı maddeler ile ilgili hükümler 1984 yılında yürürlüğe giren “*Genel Sağlık Kanunu*”²¹⁹ ve 1931 yılında yürürlüğe giren “*Federal Ceza Kanunu*”²²⁰ nda yer almaktadır. Genel Sağlık Kanunu’nda uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin hangileri olduğu sayma yöntemiyle belirtilmiştir. Sayılan maddelere yeni maddelerin eklenmesi de Sağlık Sekreterliği’nin inisiyatifine verilmiştir. Sağlık Sekreterliği’nin listeye eklenmesine karar verdiği madde Resmî Gazete’de yayınlanarak Kanun kapsamına dahil olmaktadır²²¹.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları hem Genel Sağlık Kanunu hem de Federal Ceza Kanunu’nda düzenlenmektedir. Genel Sağlık Kanunu ve Federal Ceza

---

²¹⁸ Bentele, F.; Schirmer, M., 2012, “Im Geldwäscherecht viel Neues... Das Gesetz zur Optimierung der Geldwäscheprävention”, *Zeitschrift für Bankrecht und Bankwirtschaft*, C. 24, S. 4, s. 303-313.; <https://www.degruyter.com/document/doi/10.15375/zbb-2012-0406/html> (Erişim Tarihi: 14.03.2023).

²¹⁹ <https://www.global-regulation.com/translation/mexico/560288/law-general-of-health.html> (Erişim Tarihi: 14.03.2023).

²²⁰ <https://mexico.justia.com/federales/codigos/codigo-penal-federal/> (Erişim Tarihi: 14.03.2023).

²²¹ <https://www.tni.org/es/node/22195> (Erişim Tarihi: 14.03.2023).

Kanunu’nda düzenlenen suçların cezaları, 2009 yılında yapılan değişiklikle reforme edilmiştir. Buna göre şahıstan yakalanan maddenin türüne göre kişisel ve anlık kullanım miktarı Genel Sağlık Kanunu 479. maddede belirlenmiştir. Bu sınırın içerisinde kalan madde kullanımları hakkında şahıslara ceza verilmemektedir²²².

Bunun haricinde yine aynı değişiklikle büyük kapsamlı satıcılar ve küçük kapsamlı satıcılar arasında da ayırım yapılarak cezalar belirlenmiştir. Ele geçirilen maddenin; türe göre belirlenen kişisel kullanım miktarlarının 1.000 ile çarpılmasıyla elde edilen miktardan fazla olduğu ihtimalde büyük kapsamlı, az olduğu ihtimalde küçük kapsamlı satıcı olduğu Genel Sağlık Kanunu 474. maddede belirtilerek suçların cezaları öngörülmüştür²²³.

2021 yılı Haziran ayından itibaren Meksika’da yetişkinlerin, çocukların yanında veya kamuya açık yerlerde olmamak şartıyla eğlence amaçlı kenevir kullanımı yasaldır²²⁴.

İnceleme konusu suçlardan biri olan “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu” Federal Ceza Kanunu 194. maddede düzenlenmektedir.

---

²²² https://www.wola.org/sites/default/files/downloadable/Drug%20Policy/2011/WOLATNI-Systems_Overload-mexico-def.pdf (Erişim Tarihi: 14.03.2023); https://en.wikipedia.org/wiki/Drug_liberalization#Mexico (Erişim Tarihi: 14.03.2023).

²²³ https://www.wola.org/sites/default/files/downloadable/Drug%20Policy/2011/WOLATNI-Systems_Overload-mexico-def.pdf (Erişim Tarihi: 14.03.2023); <https://www.global-regulation.com/translation/mexico/560288/law-general-of-health.html> (Erişim Tarihi: 14.03.2023).

²²⁴ <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-57645016> (Erişim Tarihi: 14.03.2023); <https://www.reuters.com/world/americas/mexican-supreme-court-rules-government-should-legalize-recreational-pot-2021-06-29/> (Erişim Tarihi: 14.03.2023).

Bu maddeye göre, Genel Sağlık Kanunu’nda uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak sayılan maddelerden birinin kullanımı için tanıtım veya propaganda yapmak on yıldan yirmi beş yıla kadar hapis ve yüz günden beş yüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacaktır. Görevi esnasında veya görevinin verdiği avantajı kullanarak bu suçun işlenmesine izin veya yetki veren ya da tolere eden kamu görevlisinin, verilen cezanın yanında görevinden yoksun bırakılacağı ve beş yıl süreyle başka bir görevde bulunmaktan da yoksun bırakılacağı aynı maddede belirtilmektedir²²⁵.

3.1.4. Fransız Yasalarının Uyuşturucu Maddeler ile Mücadeleye Yönelik

Hükümleri

Fransa’da uyuşturucu ve uyarıcı maddelere dair hükümler “*Fransız Kamu Sağlığı Kanunu*” ile “*Fransız Ceza Kanunu*” içerisinde yer almaktadır²²⁶. “Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma ve özendirme suçu”nun Fransız kanunlarındaki yerini tespit etmek için Fransız Ceza Kanunu içerisine bakılması gerekmektedir.

Fransız Ceza Kanunu’nda uyuşturucu ve uyarıcı madde suçları; ikinci kitap “Kişilere Karşı Suçlar ve Kabahatler” içerisindeki, “Kişilere Karşı Suçlar” ikinci başlığı

---

²²⁵ <https://mexico.justia.com/federales/codigos/codigo-penal-federal/libro-segundo/titulo-septimo/capitulo-i/> (Erişim Tarihi: 15.03.2023).

²²⁶ Doğan, F. K., (2015), **Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları**. Legal Yayıncılık, s. 92-93.; Sevim, A. E., (2014), **Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde İmal ve Ticaret Suçu**, Ankara Seçkin Yayınları, s. 86.

altında, “Kişinin Fiziksel veya Zihinsel Bütünlüğüne Karşı Suçlar” ikinci bölümü içerisindeki, “Uyuşturucu Kaçakçılığı” kısmında yer almaktadır²²⁷.

İnceleme konusu suçlardan biri olan “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu”, “Uyuşturucu Kaçakçılığı” kısmında 222-37 maddesinde yer almaktadır. Madde ikinci fıkrasında, herhangi bir yolla yasadışı uyuşturucu madde kullanımını kolaylaştırma halinde fail hakkında birinci fıkra da yer alan cezanın hükmedileceği yer almaktadır. Atıf yapılan birinci fıkradaki ceza ise 10 yıl hapis cezası ve 7.500.000 € adli para cezasıdır²²⁸.

Fransız Ceza Kanunu 222-38’de, uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun failinin malvarlığı veya gelirinin kaynağını yanlış olarak göstermesini ve bu suçtan elde edilen, bu suça yatırılan gelirleri gizlemesini veya dönüştürmesini kolaylaştırarak yardım eden kimseye 10 yıl hapis cezası ve 750.000 € adli para cezası verileceği düzenlenmektedir. Ayrıca, verilecek adli para cezasının kara para aklama

---

²²⁷ <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEXT000006070719/> (Erişim Tarihi: 14.03.2023).; Gökçe, E. D., (2017), **Fransız Ceza Kanunu**, Kayıhan İçel (Proje Yöneticisi) ve Yener Ünver (Ed.), Uyuşturucu Madde Suçları (Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 18) içinde, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 383-387; Doğan, F. K., (2015), **Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları**. Legal Yayıncılık, s. 93.

228

https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070719/LEGISCTA000006165284/#LEGISCTA000006165284 (Erişim Tarihi: 14.03.2023).; Karakaş Doğan, a.g.e., s. 94; Sevdin, A. E., a.g.e., s. 88.

işlemine tabi tutulan varlık veya fonların değerinin yarısına kadar artırılabilceği de maddenin ikinci cümlesinde yer almaktadır²²⁹.

Fransız Ceza Kanunu 222-40 maddesinde, uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma suçuna teşebbüsün de tamamlanmış suçun cezasıyla cezalandırılacağı düzenlemesi yer almaktadır²³⁰.

Kanunun devam maddelerinde; 222-41’de bu kısımdaki suçlarda bahsi geçen “uyuşturucu madde” tanım ve kapsamı için Fransız Kamu Sağlığı Kanunu L. 5132-7 maddesine bakılması gerektiği, 222-42’de uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun tüzel kişilikler tarafından işlenmesi halinde yaptırımları, 222-43 ve 222-43-1’de aynı suça dair etkin pişmanlık hükümleri yer almaktadır²³¹.

3.1.5. Türk Yasalarının Uyuşturucu Maddeler ile Mücadeleye Yönelik Hükümleri

Türkiye 1961 tarihli Uyuşturucu Maddeler Tek Sözleşmesi ve bunu değiştiren 1972 tarihli Protokol, 1971 tarihli Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı BM

---

²²⁹ Gökçe, a.g.e., s. 385; Balcı, M., (2009), **Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları**, Marmara Üniversitesi, s. 85.

²³⁰ Gökçe, a.g.e., s. 385; Balcı, a.g.e., s. 85; https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070719/LEGISCTA000006165284/#LEGISCTA000006165284 (Erişim Tarihi: 14.03.2023).

²³¹ Gökçe, a.g.e., s. 385-386; Balcı, a.g.e., s. 84; https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070719/LEGISCTA000006165284/#LEGISCTA000006165284 (Erişim Tarihi: 14.03.2023).

Sözleşmesine taraftır²³². Bu sözleşmelere iç hukukta da yer verilmiş ve kanun hükmüne kavuşturulmuşlardır. Ayrıca bu sözleşmeler ile alınan sorumluluklar yerine getirilmektedir. Hazırlanan bu sözleşme, Türkiye tarafından 27.12.1966 tarih ve 812 sayılı Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesine Katılmamızın Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun²³³ ile birlikte uygun bulunmuştur. Bunun yanında uyuşturucu madde kaçakçılığı ile mücadele alanında Türkiye’de yürürlükte bulunan en önemli kanunlar ise şunlardır:

3.1.5.1. Anayasal Düzenleme ve Anayasa Mahkemesi Kararları

²³² Resmî Gazete: 05.01.1967 – Sayı 12496, https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc050/kanuntbmmc050/kanuntbmmc05000812.pdf (Erişim Tarihi: 14.03.2023).

²³³ 1961 Anayasası’nın Milletlerarası antlaşmaları uygun bulma” başlıklı 65. maddesi şöyleydi: *“Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kurullarla yapılacak antlaşmaların onaylanması, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır. İktisadî, ticarî veya teknik münasebetleri düzenleyen ve süresi bir yılı aşmayan antlaşmalar, Devlet maliyesi bakımından bir yüklenme gerektirmemek, kişi hallerine ve Türklerin yabancı memleketlerdeki mülkiyet haklarına dokunmamak şartıyla, yayınlanma ile yürürlüğe konabilir. Bu takdirde, bu antlaşmalar, yayımlarından başlayarak iki ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin bilgisine sunulur. Milletlerarası bir andlaşmaya dayanan uygulama antlaşmaları ile kanunun verdiği yetkiye dayanılarak yapılan iktisadî, ticarî, teknik ve idari antlaşmaların Türkiye Büyük Millet Meclisi’nce uygun bulunması zorunluğu yoktur; ancak, bu fıkra göre yapılan iktisadî, ticarî veya özel kişilerin haklarını ilgilendiren antlaşmalar, yayınlanmadan yürürlüğe konulmaz. Türk kanunlarına değişiklik getiren her türlü antlaşmaların yapılmasında 1. fıkra hükmü uygulanır. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında 149. (iptal davası) ve 151. (itiraz yolu) maddeler gereğince Anayasa Mahkemesi’ne başvurulamaz.”*

1982 Türkiye Anayasası²³⁴ **m.41/2** “ailenin ve çocukların korunması” ve **m.56/3**; “herkesin yaşamını beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak” devletin görevlerindendir²³⁵.

Türkiye Anayasasındaki maddelere devam edildiğinde; **m.58/2**; “Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır” şeklindedir. Devletin yükümlülüğünü gençlerle sınırlı tutmamak gerekir, toplumda yaşayan herkesin sağlığını korumakla yükümlü tutulması gerekir. Zira söz konusu olan herkesin sağlığı, toplum sağlığı söz konusudur²³⁶. (Uyuşturucu suçlarında da korunan hukuki yarar kamu sağlığıdır).

Yine **m.19/2**; “...*uyuşturucu madde veya alkol tutkunu, bir serseri veya hastalık yayabilecek bir kişinin bir müessesede tedavi, eğitim veya ıslahı için kanunda belirtilen esaslara uygun olarak alınan tedbirin yerine getirilmesi...*” düzenlemesiyle, kurumda tedavisi eğitim ve ıslahının sağlanması içinde tedbir alınır. Bu hüküm bir nevi de tedaviye ihtiyacı olan kullanıcıların rızaları hilafına özgürlükten yoksun bulundurmanın gerekçesidir²³⁷.

---

²³⁴ 1982 Anayasası, RG;09.11.1982 Tarih, 17863 (Mükerrer) Sayı, https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17863_1.pdf (Erişim Tarihi: 04.02.2023)

²³⁵ Fatma Karakaş DOĞAN (2015), Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, 1.Baskı, Legal Yayıncılık, İstanbul, s. 70.

²³⁶ Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.71.

²³⁷ Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.71-72.

3.1.5.2. 3298 Sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun

Türkiye’de, mücadele kapsamında oluşturulmuş, iki kanundan birisini oluşturmaktadır. 3298 sayılı Kanun, 03.06.1986 Tarihli olup, RG;19.06.1986 Tarih 19136 Sayı ile yayımlanmıştır.

Bu Kanunla birlikte; 03.07.1932 Tarihli, 2061 Sayılı Türkiye Afyon Yetiştiricileri Satış Birliği Hakkındaki Kanun²³⁸ yürürlükten kaldırılmıştır²³⁹.

3298 sayılı Kanunda, bakılması gereken, önemli bazı maddeler bulunmaktadır²⁴⁰. Kanunda izinsiz veya izinde belirtilen yerler dışında ya da izinde

---

²³⁸ Mülga 2061 sayılı Türkiye Afyon Yetiştiricileri Satış Birliği Hakkındaki Kanun, RG; 10.07.1932 Tarih, 2146 Sayı, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2146.pdf>, (Erişim Tarihi: 04.02.2023).

²³⁹ Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.72.

²⁴⁰ Afyon ve uyuşturucu maddelerle ilgili genel esaslar, 3298 sayılı Kanun **m.1/1**; ”Çizilmiş veya çizilmemiş haşhaş kapsülleri ile, ham afyon, tıbbi afyon ve morfin evsafını haiz afyon alkaloidleri, tuzları, esterleri ve eterleri; koka yaprağı ve bunun alkaloidleri, tuzları, esterleri ve eterleri ile Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca tayin olunacak diğer uyuşturucu maddelerin alımı, satımı, imali, ithali ve ihracı ile ilgili hususlar Cumhurbaşkanının tespit edeceği esaslara göre yürütülür,” şeklinde düzenlenmiştir, Haşhaş ekilecek yerlerin tespiti, izin belgesi alma zorunluğu başlığıyla, **m.2/1** ; ”Haşhaş ekilecek, afyon ve kapsül üretilecek yerler memleketin tarımsal ve ekonomik durumu, yurt içi ihtiyacı, ihraç imkanları ve mevcut stok durumuna göre her yıl Cumhurbaşkanınca tespit edilir ve karar en geç 1 Temmuz’a kadar yayımlanır,” biçimindedir, İzin verilen yerlerden haşhaş ekimi için belge alınmalıdır, geçerliliği 1 yıldır, devri yasaktır. İzin belgesi iptal edilenlerle, haklarında kaçakçılık suçu işleyenler ve TCK nedeniyle kesinleşmiş mahkûmiyet kararı olanlara tekrardan izin belgesi verilmez, **m.3/1’e** göre de; ”Haşhaş ekimi, kontrolü, toplanması, değerlendirilmesi, imhası, satın alınması veya satılması ve bu Kanunun uygulanması ile ilgili diğer hususlar bir yönetmelikle düzenlenir,” **m.4/1**; ”Ham afyon, hazırlanmış afyon, tıbbi afyon ve bunların müstahzarları Türk Ceza Kanununun uygulanmasında uyuşturucu

gösterilen miktarların üzerinde haşhaş dikmek, suçtur. İzin belgesinde, tespit edilen miktardan az, ham afyon veya kapsül teslim eden üreticilere, fiil suç oluşturmadığı takdirde, mahallî mülkî amir tarafından idari para cezası uygulanmaktadır²⁴¹.

Ekim bölgesi içinde ya da dışında izinsiz ekim yapmak suçken ekim bölgesi olmayan yerlerde haşhaş üretmek daha ağır cezalandırılmaktadır²⁴².

Aynı zamanda, Haşhaşın Ekimi, Kontrolü, Toplanması, Değerlendirilmesi, İmhası, Satın Alınması, Satılması, İhracı ve İthali Hakkında Yönetmelik²⁴³te, haşhaş ekimi yapılacak yerler izin belgesi için başvurma, izin belgesinin veriliş usulü, yapılacak denetimler düzenlenmiştir. Haşhaş **Yön. m.19/1** alım fiyatı Cumhurbaşkanınca belirler, Haşhaş **Yön.m.19/2** gereği eylül ayına kadar üretilenin ofise devri gerekir, Haşhaş Yön. m.20 noksan teslimatta mazeret kabul edilmezse Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunulur²⁴⁴. (Bilgiler güncellenmiştir).

Haşhaş ekme;

3298 sayılı Kanunun, konusu olan haşhaşın da incelenmesi ayrı bir önem taşımaktadır, zira düzenlenen bu Kanunun mevzusunu, afyon ve türevlerinin

---

maddelerden sayılır,” (Kanun metinleri günceldir), bakınız, Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.73-74

²⁴¹ Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.73.

²⁴² Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.73

²⁴³ Haşhaşın Ekimi, Kontrolü, Toplanması, Değerlendirilmesi, İmhası, Satın Alınması, Satılması, İhracı ve İthali Hakkında Yönetmelik, RG;04.05.1988 Tarih, 19804 Sayı, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/3.5.8812850.pdf> (Erişim Tarihi: 01.03.2023).

²⁴⁴ Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.74

hammaddesi olan haşhaş yerine getirmektedir. Mücadelede; ekimlerin önlenmesi ya da devlet denetimi altına alınması çok önemli bir özellik arz etmektedir.

Mülga 3491 sayılı Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO) Kanunun²⁴⁵ 18.maddesi haşhaş ekilecek yerleri belirlerken²⁴⁶ bugün Haşhaş Yön. m.3/1'e bakılır. Yine, 3298 sayılı Kanunda, ceza ile ilgili hükümlerde bulunmaktadır²⁴⁷.

Bu suçlar kasten işlenmektedir. Bu maksatla da ister kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde elde etmek için haşhaş eksin, isterse de başka maksatla fail, 3298 Sayılı Kanun hükmü gereği, cezalandırılmaktadır²⁴⁸.

---

²⁴⁵ mülga 3491 sayılı Toprak Mahsulleri Ofisi Kanunu, RG; 13.07.1938 Tarih, 3958 Sayı, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/3958.pdf> (Erişim Tarihi: 05.03.2023).

²⁴⁶ Haşhaş Yön.m.3/1; " Haşhaş ekilecek ve kapsül üretilecek yerler memleketin tarımsal ve ekonomik durumu, yurt içi ihtiyacı, ihraç imkânları ve mevcut stok durumuna göre her yıl Cumhurbaşkanı Kararı ile tespit edilir ve karar en geç 1 Temmuz'a kadar yayımlanır," şeklindedir, AKTARAN Erdinç Hakan ÖZDABAKOĞLU (2007), 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları", 1.Baskı, Adalet Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic.Ltd.Şti., Ankara, s. 9.

²⁴⁷ 3298 sayılı Kanun m.4/2; "İzinsiz olarak haşhaş ekimi yapan kişi bir yıldan beş yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır. Bu madde kapsamında ekim yapma ibaresinden, tohumun toprağa ekilmesinden ürünün hasadına kadarki süreç anlaşılır," m.4/3; "İzin almış olmakla birlikte, bilerek belgesinde belirtilen alandan fazla yerde veya izin belgesinde kayıtlı yerden başka yerde haşhaş ekimi yapan kişi altı aydan üç yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır," şeklinde düzenlenmiştir, (Kanun metinleri günceldir), bkz., Handan Yokuş SEVÜK (2007), Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, 1.Baskı, Seçkin Yayıncılık San.ve Tic.A.Ş., Ankara., s.175.

²⁴⁸ Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.175

İzinsiz afyon üretenlerse, m.4/4; ”İzinsiz ham afyon üretenler, Türk Ceza Kanunu hükümlerine göre cezalandırılır,” gereği, izinsiz ham afyon üretenler hakkında, 5237 sayılı TCK m.188 ve devamındaki maddeler uygulanarak, bir örgütün faaliyeti çerçevesinde izinsiz hem afyon üretimi söz konusu olduğunda ise 5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu²⁴⁹ (CMK) m.250 gereğince özel yetkili ağır ceza mahkemeleri görevli sayılacaktır²⁵⁰.

3.1.5.3. 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun

Mücadele de ulusal oluşturulan iki önemli kanundan biridir (diğeri de yukarda görülen 3298 sayılı Kanun). 2313 Sayılı Kanun; 12.06.1933 Kabul Tarihli, olup, Resmî Gazetede ise; 24.06.1933 Tarih, 2435 Sayı ile yayımlanmıştır.

Tıp alanında kullanılan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle, içinde uyuşturucu madde bulunan öteki maddelerin de ihzar (hazır hale getirme), ithal edilmesi, ihracatı ve satışı Sağlık Bakanlığı iznine bağlı bulunmaktadır. Hazırlanmış; afyon, ya da esrar üretimi, satımı, ithali ve hint keneviri ekimi, 2313 sayılı Kanunla yasaklanmıştır²⁵¹. 2313 sayılı Kanunda; afyon ve kenevir ekmek yasaklanmıştır²⁵².

---

²⁴⁹ 5271 Sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu, RG;17.12.2004 Tarih, 25673 Sayı, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5271.pdf> (Erişim Tarihi: 07.03.2023).

²⁵⁰ Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.176.

²⁵¹ Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.74.

²⁵² 2313 sayılı Kanun **m.2**; ”2108 numaralı kanuna merbut afyon mukavelenamesinde tarif edilen ve müstahzar afyon namı verilen maddenin ihzar, ithal, ihraç ve satışı memnudur,” hükmüne göre, uluslararası sözleşmelerde tanımlanan ve hazırlanmış afyon denilen madde ticaret, ithal ve ihracı yasaklanmıştır, 2313 sayılı Kanun **m.3’e** istinaden, münhasıran esrar yapmak için kenevir ekme ve her ne şekilde olursa olsun esrar hazırlama, ithal, ihraç ya da satışı yasaktır. **m.3’de**,” Münhasıran

Fenetyline, adlı kimyasal madde, tuzları, bu maddelerin bileşiminde bulunan maddeler; RG; 12.04.1988 Tarih, 19783 Sayı ile 88/12773 kararname gereği 2313 sayılı Kanun içine alınmıştır. Kanunun uygulanması gösteren, Kenevir Yetiştiriciliği ve Kontrolü Hakkında Yönetmelik²⁵³,de; Dayanak m. 3/1; ”Bu Yönetmelik; 3/6/2011 tarihli ve 639 sayılı Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 28 inci maddesi ile 12/6/1933 tarihli ve 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunun 23 üncü maddesine dayanılarak hazırlanmıştır,” hükmüne dayalı yürürlüğe konmuştur²⁵⁴.

2313 Sayılı Kanun’la aynı zamanda, kenevir bitkisinin izin belgesi alınmadan, belge alınsa bile belgede gösterilen alandan fazla yerde veya izin belgesinden gösterilen yerlerden farklı yerlerde ekimini de yasaklamıştır²⁵⁵. Bu konuda belirtilmesi gereken bir konu da özel kast yönünden, yapılacak karşılaştırmalar olacaktır²⁵⁶.

---

esrar yapmak için kenevir ekilmesi ve her ne şekilde olursa olsun esrarın ihzar, ithal, ihraç ve satışı yasaktır,” demekle kenevir ve esrarı yasaklamıştır, bakınız, Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.75.

²⁵³ Kenevir Yetiştiriciliği ve Kontrolü Hakkında Yönetmelik, RG;29.09.2016 Tarih, 29842 Sayı, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/09/20160929-3.htm> (Erişim Tarihi: 08.03.2023).

²⁵⁴ Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., ss.74-75.

²⁵⁵ Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.75.

²⁵⁶ Bu konuda belirtilmesi gereken bir konu da, özel kast yönünden; 1-2313 sayılı Kanun Ek m.1/4; Birinci fıkrada belirtilen maddelerden herhangi birini, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imalatında kullanılmak amacıyla imal, ithal veya ihraç edenler, nakledenler veya bulunduranlar, satın alan veya satanlar, (özel kast var), 2-5237 Sayılı TCK m.188/7; Uyuşturucu veya uyarıcı etki doğurmamakla birlikte, uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan ve ithal veya imali resmi makamların iznine bağlı olan maddeyi ülkeye ithal eden, imal eden, satan, satın alan, sevk

Kenevir ekme;

Yukarıda bahsettiğimiz gibi nasıl 3298 sayılı Kanun, afyon ve türevlerin hammaddesi haşhaş ekiminin kontrolüne ilişkinse, 2313 sayılı Kanunun düzenleniş amacı olan kenevir ekiminin de, devlet kontrolü altında tutulmasını zorunlu tutmaktadır.

Hint kenevirin bilimsel adı ‘Indica’ olup, 1961 Tek Sözleşmesinde, kenevir; “kullanışı ne olursa olsun, reçinesi çıkarılmamış, olan kenevir bitkisinin çiçekli ve meyveli dal uçlarını ifade eder,” şeklinde, kenevir bitkisi de; ‘kenevir türünden herhangi bir bitkiyi ifade eder’ olarak düzenlenmiştir²⁵⁷.

Kenevir ekim izni, Kenevir Yön. m.7/1; ”Lif, tohum, sap ve benzeri amaçlara yönelik izinli kenevir yetiştiriciliği yapmak isteyen çiftçiler, 1 Ocak-1 Nisan tarihleri arasında yetiştiricilik yapacakları yerin en büyük mülki idare amirliğine,” şeklindedir.

2313 Sayılı Kanun m.3;” Münhasıran esrar yapmak için kenevir ekilmesi ve her ne şekilde olursa olsun esrarın ihzar, ithal, ihraç ve satışı yasaktır,” hükmüne yer vermiştir²⁵⁸. 2313 sayılı Kanunundaki, m.23/4-5, ceza hükümleri de önemlidir²⁵⁹. 2313 sayılı Kanunda iki tip; m.23/5-I.cümle ve II. cümle, suç olarak düzenlenmiştir²⁶⁰.

---

eden, nakleden, depolayan veya ihraç eden kişi, (özel kast yok, bu eksiklik), bakınız, Fahrettin KIDIL (2020), Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticaret Suçları, 1.Baskı, Adalet Basım Yayım Dağıtım San. Ve Tic.Ltd.Şti., Ankara, s.339.

²⁵⁷ Erdinç Hakan ÖZDABAKOĞLU (2007), a.g.e., s.14-15.

²⁵⁸ Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.172.

²⁵⁹ 313 sayılı Kanunundaki, m.23/4-5, ceza hükümleri; 1-m.23/4; ”İzin belgesi almadan ya da izin belgesi almasına rağmen bilerek belgesinde belirtilen alandan fazla yerde veya izin belgesinde kayıtlı yerden başka yerde kenevir ekimi yapan kişi, elli günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılır,” 2-m.23/5; ”Esrar elde etmek amacıyla kenevir ekimi yapan kişi dört yıldan on iki

Esrar elde etmek için kenevir ekme, ekim bölgesi içinde ya da dışında yer alabilir, her iki suçta da hapis cezası tatbik edilir, kenevir ekili durumda ise sadece esrar elde etmek amacıyla kenevir ekme suçu ortaya çıkar, sonucunda, 5237 sayılı TCK'daki suçlara uygulanmaz²⁶¹.

2313 sayılı Kanunda, değişiklik öngören kanun tasarısında, ekim yapma; tohumun toprağa ekilmesinden hasadına kadarki süreci içerir, şeklindedir. Kenevir bitkisi, esrar elde etmek amacıyla bütünüyle veya kısmen söküldüğü ya da koparıldığı andan itibaren de uyuşturucu madde bulundurma suçuna girer. Çünkü, kenevir, herhangi bir işleme tabi tutulmasa da, THC içermektedir²⁶².

Fail, sadece kendi kullanmak için kenevir ekerse; kullanmak için uyuşturucu madde bulundurmak, bunun dışındaki amaçlarda; 5237 sayılı TCK m.188/3 suçu, oluşur. Bunun yanında, esrar elde etmek dışında, bir amaçla kenevir ekme suçunun cezası; sadece adli para cezasını, gerektirmektedir²⁶³.

---

yıla kadar hapis ve beşyüz günden onbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Münhasıran kendi kullanımı için ihtiyaç duyduğu esrarı elde etmek amacıyla kenevir ekimi yapan kişi bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu madde kapsamında ekim yapma ibaresinden, tohumun toprağa ekilmesinden ürünün hasadına kadarki süreç anlaşılır,” biçimindedir, bakınız, Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.172

²⁶⁰ 13 sayılı Kanunda iki tip; m.23/5-I.cümle ve II. Cümle, suçları; 1-Esrar elde etmek amacıyla kenevir ekme, (2313 m.23/5-I.cümle), 2-Esrar elde etmek dışında amaçla kenevir ekmedir (2313 m.23/5-II.cümle), bakınız, Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.172.

²⁶¹ Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., ss.172-173.

²⁶² Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.173.

²⁶³ Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., ss.173-174.

3.1.5.4. Mülga 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu²⁶⁴

Mülga 765 Sayılı TCK, 01.06.2005 Tarihinde, yürürlüğe giren 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu ile yürürlükten kaldırılmıştır. Mülga 765 Sayılı TCK, m.403- 409'da uyuşturucu ve uyarıcı madde suçları yer almıştır²⁶⁵.

mülga 765 sayılı TCK m.403/1 gereği; “Uyuşturucu maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imal veya ithal edenlere, burada yazılı maddeleri ihraç edenlere, Uyuşturucu maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak satanlara veya satışa arz edenlere veya satın alanlara veya yanında yahut başka bir yerde bulunduranlara veya bu maddeleri parasız devredenlere yahut bu suretle devralanlara veya sevk veya nakledenlere veya bunların alınıp satılmasına veya devrine veya ne suretle olursa olsun tedarik edilmesine aracı olanlara, çeşitli cezalar uygulanmıştır, aynı zamanda gösterilen uyuşturucu madde eroin, kokain, baz morfin, morfin ise, fail hakkında verilecek ceza bir katı oranında artırılır,” denilmek suretiyle, ağırlaştırıcı hükümde düzenlenmiştir²⁶⁶.

Mülga 765 sayılı TCK'nın, konuyla ilgili maddelerinden olan; m.404/2, m.404/3, m.404/4, m.405, m.406-407, m.408 önem taşımaktadır²⁶⁷.

---

²⁶⁴ mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu, RG;13.03.1926 Tarih, 320 Sayı, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/5.3.765.pdf> (Erişim Tarihi: 08.03.2023).

²⁶⁵ Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.76.

²⁶⁶ Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., ss.76-77.

²⁶⁷ mülga 765 sayılı TCK'nın konuyla ilgili maddeleri; m.404/2; “Uyuşturucu maddeleri kullananlar ile bu maksatla yanında bulunduranlara, bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası verilir,” şeklindeydi. Görüldüğü gibi kullanmayı cezaya bağlamıştır. 391Bunun yanında m.404/3; “Uyuşturucu madde kullanan kimse, hakkında herhangi bir tahkikata girişilmeden resmi makamlara başvurarak tedavi ettirilmesini isteyecek olursa, kullanma fiilinden dolayı hakkında kovuşturma yapılmaz,” denilerek

3.1.5.5. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu

5237 sayılı TCK m.188-191 kapsamında uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu, kullanılmasını kolaylaştırma ve özendirme suçu, kullanmak amacıyla satın alma, kabul etme veya bulundurma ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçları düzenlenmiş, aynı zamanda m.192’de cezayı kaldıran ya da azaltan etkin pişmanlık kurumu yer almıştır²⁶⁸.

3.1.6. Irak Hukukunun Uyuşturucu Maddeler ile Mücadeleye Yönelik

Hükümleri

Irak 1961 tarihli Uyuşturucu Maddeler Tek Sözleşmesi ve bunu değiştiren 1972 tarihli Protokol, 1971 tarihli Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı BM

---

de bir nevi etkin pişmanlık sağlanmıştır. m.404/4; ”Uyuşturucu maddeleri kullanan kimselerin alışkanlığı iptila derecesinde ise, salahı tıbben anlaşılınca kadar bir hastanede muhafaza ve tedavisine hükmolunur. Bu kimselerin hastanede muhafaza ve tedavilerine, yetkili mahkemece tahkikatın her safhasında da karar verilebilir,” hükmüne de yer vermiştir. m.405 etkin pişmanlığa yer vermiş olup; ”(1)403 ve 404 üncü maddelerde yazılı suçlara iştirak etmiş olan kimse, resmi makamlar tarafından haber alınmadan önce durumu ve suç ortaklarını ve uyuşturucu maddelerin saklandığı veya imal edildiği yerleri merciine haber vererek bunların yakalanmalarını veya elde edilmelerini kolaylaştırırsa ceza verilmez. (2)Bu cürümler haber alındıktan sonra, cürümün meydana çıkmasına veya suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım eden kimseler hakkında verilecek ceza yarısı oranında indirilir,” şeklindedir. m.406-407 nitelikli hallerini oluşturmuş olup, fiil ölüme neden olursa ağırlaştırılmış müebbet cezasının da verilebileceği belirtilmiştir. m.408 müsadereye yer vermiştir, aynı zamanda bu eşya bedelinin yarısı da bu cürmün ortaya çıkarmasında hizmet edenlere vereceği de belirtilmiştir, bakınız, Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., ss.77-78.

²⁶⁸ Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.78.

Sözleşmesine taraftır²⁶⁹. Bu sözleşmelere iç hukukta da yer verilmiş ve kanun hükmüne kavuşturulmuşlardır. Ayrıca, bu sözleşmeler ile üstlenilen yükümlükler de yerine getirilmektedir. Bunun yanında uyuşturucu madde kaçakçılığı ile mücadele alanında Irak'ta yürürlükte bulunan diğer kanunlar ise şunlardır:

1. 1965 seneli 68 nolu Irak uyuşturucu yasası
2. 11/04/1994 tarihinde Al-Waqaai' Al-Iraqiyya adlı resmî gazetede 3505 numaraya yayınlanan 1994 seneli 39 numaralı karar bu karar 02/11/1996 tarihinde 135 nolu karar ile değiştirilmiştir. Bu kararda suç işleyen ya da suça iştirak eden kişilerin idam cezası, müebbet hapis, geçici süreli hapis, beş yıllık hapis ya da en 10.000 Dinar en fazla 100.000 Dinar değerinde para cezası ile cezalandırıldığı eylemler olarak kabul edilmektedir. Ya da mahkeme verdiği zarara uygun olarak sanığın mallarına el koymaktadır. Zarardan kastedilmek istenen eylemler ilaç, malzeme, tıbbi cihaz, diğer yedek malzeme ve aletlerin resmi sağlık kurum ve kuruluşları ya da kamuya yararlı olan derneklerden hukuka aykırı bir şekilde çıkarılması. İlaç, malzeme ve tıbbi cihazlarla ilgili resmî belge ve kayıtlarda ya da bu malzemelerin yasa dışı kullanımını gizlemek amacıyla diğer yedek malzemeler ve araçlarda sahtecilik yapma. Usul listelerine göre resmi olarak onaylanmış bir kaynak tarafından hazırlanmayan ticari amaçlı ilaç, tıbbi malzeme, tıbbi cihaz ve yedek araç bulundurmaktır.’’
3. 2017 Tarihli 50 Sayılı Narkotik ve Psikotrop Maddeler Kanunu, Anayasanın 61 inci maddesinin birinci fıkrası ve 73'üncü maddesinin üçüncü fıkrası

---

²⁶⁹ 17 Mayıs 1976 1998 tarihinde Irak tarafından onaylanmıştır; daha ayrıntılı bilgi için bkz.; https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtmsg_no=VI-16&chapter=6&clang=_en (Erişim Tarihi: 16.03.2023).

hükümlerine göre Temsilciler Meclisi tarafından onaylanmasına istinaden çıkarılmış ve 14.02.2017 tarihinde karar çıkarılmıştır.

4. Aynı kanunun 27. maddesi müebbet hapis cezasını hatta idam cezasını öngörmektedir.
5. Tıbbi sebepler dışında uluslararası izin olmaksızın ticari amaçla uyuşturucu üretiminde kullanılabilecek Uyuşturucu maddelerin imalatında kullanılabilecek uyuşturan veya halüsinasyon yapan madde veyahut kimyasalları ithal eden herkes²⁷⁰.
6. Irak'ta ilk kez bir uyuşturucu taciri davasında Irak Uyuşturucu Yasası'nın 28. Maddesi
7. Irak hukukunda uyuşturucu kullanmanın cezası ise müebbet hapis ve on milyon dinardan otuz milyon Irak dinarına kadar değişen para cezasını öngörmektedir.
²⁷¹
8. Uyuşturucu kullanımı, çok sayıda boşanma davasına yol açan sebeplerden biridir.
9. Irak kanun koyucusu, 1959 tarihli ve 188 sayılı medeni Kanunda bağımlılığı yasal ayrılığa yol açan nedenlerden biri olarak görmüştür. Uyuşturucu kullanımı veya kaçakçılığın evlilik hayatını yıkmakla tehdit etmekte ve eşlerden birine zarar vermektedir.²⁷²
10. Irak merkezi hükümetinin uyuşturucuyla mücadele yasalarının Irak'ın kuzeyinde yer alan özerk bölgesindeki uyuşturucu yasalarından değişiklik gösterdiğini belirtmekte fayda var. Aşağıdaki suçlara karşılık müebbet hapis ve 5 milyon Irak dinarı ila 10 milyon Irak dinarına kadar varan para cezası verilmektedir:

---

²⁷⁰ 2017 seneli 50 numaralı Narkotik ve Psikotrop Maddeler Kanununun 27. Maddesi

²⁷¹ 2017 seneli 50 numaralı Narkotik ve Psikotrop Maddeler Kanununun 28. Maddesi

²⁷² 1959 seneli medeni kanunun 188. Maddesi

- 10.1.Narkotik Listesinde yer alıp almadığına bakılmaksızın, uyuşturucu veya benzeri etkileri olan maddeleri bulundurmak veya bu maddelere sahip olmak.
- 10.2.Teslimat, dağıtım veya ticaretine katkıda bulunan ayrıca satış veya yoldan çıkarmaya aracılık yapan kişi ²⁷³.

3.2. Uyuşturucu Maddelerle İlgili Uluslararası Sözleşmeler

Uyuşturucu maddelerin kişi ve sosyolojik yansımalarının bilimsel olarak tespit edilmesinin akabinde, devletler bu maddelerin vatandaşları tarafından kullanmalarını yasakladıkları gibi, küresel düzeyde tedavülüne de hâkim olmak amacıyla çaba sarfetmişlerdir.

Uyuşturucu ticaretine limit koymayı hedefleyen ilk faaliyet, afyon kullanımındaki ulusal artış nedeniyle Birleşik Krallık tarafından uygulanan Kasım 1868’de Britanya Parlamentosu Kararı ile kabul edilen “Eczacılık Yasası’dır. İngiliz yasasını kırk dört yıl

---

²⁷³ Irak yasalarında uyuşturucu kullanımının cezasına ilişkin daha ayrıntılı bilgi için bkz.,<https://www.legal-advice.online/%D8%AA%D8%B9%D8%A7%D8%B7%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%AE%D8%AF%D8%B1%D8%A7%D8%AA-%D9%81%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D9%82%D8%A7%D9%86%D9%88%D9%86-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82%D9%8A/#:~:text=%D8%A5%D8%B0%20%D9%8A%D9%86%D8%B5%20%D8%A7%D9%84%D9%82%D8%A7%D9%86%D9%88%D9%86%20%D8%B9%D9%84%D9%89%20%D8%A3%D9%86,%D9%85%D9%86%20%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%AE%D8%AF%D8%B1%D8%A7%D8%AA%20%D9%84%D8%AA%D8%B5%D9%84%20%D8%A5%D9%84%D9%89%20%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B9%D8%AF%D8%A7%D9%85>. Erişim Tarihi: 11.01.2023

sonra ilk uluslararası uyuşturucu kontrol anlaşması olan "Uluslararası Afyon Sözleşmesi"²⁷⁴ izlemiştir

Uyuşturucu maddelerle ilgili olarak yapılan uluslararası antlaşmalar sırası ile şunlardır:

1. 1909 şangay Afyon Antlaşması
2. 1912 Lahey Afyon Mukavelenamesi
3. 1914 Lahey Afyon Konferansı
4. 1925 Cenevre Afyon Mukavelenamesi
5. 1931 Cenevre Afyon Mukavelenamesi
6. Zararlı ilaçların Meşru Olmayan Ticaretinin Yasaklanması Hakkında 1936 Cenevre Mukavelenamesi
7. Sentetik Uyuşturucu Maddeler Hakkında 1948 Paris Protokolü
8. 1953 Newyork Afyon Protokolü
9. 1961 Tarihli Uyuşturucu Maddeler TEK Sözleşmesi
10. 1961 TEK Sözleşmesini Değiştiren 1972 Tarihli Protokol
11. 1971 Tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi

---

²⁷⁴ 23 Ocak 1912'de Uluslararası Afyon Sözleşmesi Çin, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Hollanda, İran (İran), Portekiz, Rusya, Siam (Tayland), Birleşik Krallık'tan temsilciler tarafından Lahey'de imzalandı. Bu sözleşme uyarınca İngilizler bölgeleri denetleme yetkisine sahiptir. (İngiliz Hindistan dahil). Üç yıl sonra beş ülkede yürürlüğe girdi. Ancak Sözleşme, 1919'dan sonra Versailles, St. Germain-en-Laye vb. Barış Antlaşmalarını imzalayan tüm ülkelerin Uluslararası Afyon Sözleşmesine taraf olmasıyla neredeyse evrensel bir yükümlölük kazandı. Böylece 1920'lerin ortalarında 60'a yakın ülke -de jure- Lahey Antlaşmasını imzalayıp onaylaması ile birlikte bu sayı 1949'da 67'ye yükselmiştir; Daha ayrıntılı bilgi için bkz., <https://www.unodc.org/unodc/en/frontpage/the-1912-hague-international-opium-convention.html> (Erişim Tarihi: 16.03.2023).

12. 1988 Tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi

3.2.1. 1909 Şangay Afyon Antlaşması

Şangay Konferansı, küresel uyuşturucu sorunu ile mücadelede çareler bulmaya yönelik bir araya gelinen ilk konferanstır. İlk kez evrensel boyutta uyuşturucu kullanımına ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır. 1906/1907 yıllarında total afyon imalatının 41,600 ton olduğu, bu değerin %85'ini Çin'in, %12'sini Hindistan'ın ve %1,5'ini ise İran'ın imal ettiği düşünülmektedir. İçinde bulunduğumuz dönemde küresel düzeyde en büyük afyon üreticisi olan Afganistan ise bahsedilen dönemde yapılan afyon imalatında bu konferansta değinmeye gerek duyulmayacak kadar küçük bir pay sahibidir. Konferans akabinde ayrıca ana afyon ticaret noktalarının konumu saptanmıştır. Yapılan değerlendirilmeler ve veri paylaşımı sonucunda uymakla yükümlü olunmayan kararlar alınmıştır. Şangay'da düzenlenen bu konferansta 1912 tarihli Lahey Afyon Sözleşmesi'nin zemini hazırlanmıştır²⁷⁵.

İşpanyol-Amerikan savaşının sonunda 1898'de Filipin Adalarının ABD yönetimine tabi olması ile ABD geçmişten bu yana süregelen ciddi bir afyon problemini devraldığının farkına varmıştı²⁷⁶. Filipinler'deki Çin asıllı kişilerin bağımlılığı ileri

---

²⁷⁵UNODC, <https://www.unodc.org/unodc/en/frontpage/this-day-in-history-the-shanghai-opium-commission-1909.html> (Erişim Tarihi: 06.01.2023); Sinha, J., (2001), **The history and development of the leading international drug control conventions**, Library of Parliament, Canada, s. 5.

²⁷⁶ Chekhadine, Brahim Mahamat Saleh, **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Bursa 2016, s. 19.

boyutlardaydı. Bunun üzerine Amerikalılar 1903'te soruna çözüm bulmak amacıyla Uzakdoğu afyon ticaretini araştırmaya yönelik bir heyet oluşturdular. Komisyon üyelerinden Psikopos Henry Brent, 1906'da Başkan Roosevelt'e bir mektup yazarak afyon kaçakçılığıyla mücadele kapsamında küresel ölçekte eş güdümlü çalışmanın ve Çin'e bu maddeyi başından defedebilmesi için kendisine destek sağlanmasının tam vakti olduğunu belirtmişti. Roosevelt de bu konuda hemfikirdi ancak endişeleri yalnızca insani nedenlerle sınırlı değildi. Ayrıca 1878'deki yasakla akamete uğrayan Çin-Amerika ilişkilerini yoluna koyma olanağını elde etmeyi hedeflemişti²⁷⁷.

Aynı yıllarda Çin Hükümeti afyon üretimini bir yandan yasaklamaya çalışırken, diğer taraftan İngiliz tüccarları Hindistan'dan bu memlekete afyon ihraç etmeye çalışıyorlardı. Bu sırada Çin'deki afyon alışkanlığı, diğer memleketlere sirayet etmeye ve Birleşik Amerika'yı da tehdit etmeye başlamıştı ²⁷⁸.

Çin hükümetinin teklifi ile 1 Şubat 1909 yılında Şangay toplantısına iştirak eden Amerika Birleşik Devletleri, Çin, Almanya, İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, Hollanda, Avusturya-Macaristan, İran, Portekiz, Rusya ve Siyam temsilcileri²⁷⁹, Çin

---

²⁷⁷ Booth, M., (1997), **Haşhaştan Eroine Uyuşturucunun 6000 Yıllık Öyküsü**, İstanbul, Sabah Kitapçılık, s. 153-154.

²⁷⁸ Kurt, Ş., (1992), **En Son Değişiklikleri ile Uygulamada Uyuşturucu Madde Suçları ve İlgili Mevzuat**, İstanbul, s. 8.; Çıtır, B., 2015, "Uluslararası Afyon Anlaşmalarında Osmanlı İmparatorluğu", **Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi (SKAD)**, C.1, S. 1, s. 17-47, s.23.

²⁷⁹ https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/bulletin/bulletin_1959-01-01_1_page006.html (Erişim Tarihi: 11.03.2023); Özden, S. Y., (2004), **Uyuşturucu Madde Bağımlılığı**, 2. Baskı, İstanbul, Nobel Tıp Kitabevleri, s. 326.

Hükümeti'nin afyon üretimi ve tüketimini yasak etmek hususunda sarf ettiği çabaları takdir ettiklerini kararlaştırdıktan sonra²⁸⁰:

1. Kendi ülkelerinde ve yönetimlerine tabi olan memleketlerde afyon tüketim alışkanlığının yok edilmesi konusunda önlemler alınmasını,
2. Afyon'un ticari amaçla kendi ülkelerine sevkini yasaklayan ülkelere bil mukabil sevkiyat yapılmasını yasaklaması
3. Morfinin üretim, satış ve stoklarını denetlemesini sağlayan önlemlerin ivedilikle alınmasını,
4. Avrupalıların Çin'deki afyon kullanma mekanlarının işletimine son verilmesini, içeriğinde afyon bulunan ilaçların üretim ve ticaretinin yasaklanmasını ve bu yerlerde ilgili devletlerin, uyuşturucu maddelere ilişkin milli yasaların tatbikini dilemiş ve telkin etmişlerdir²⁸¹.

Danışma bakımından bir önemi bulunan bu anlaşmanın hükümleri, küresel girişimlere bir ön ayak olması hasebiyle kayda değerdir. Nitekim bu hükümler, gelecek senelerde düzenlenen uluslararası konferanslarda müzakere edilen konulara zemin hazırlamıştır.

3.2.2. 1912 Lahey Afyon Mukavelenamesi

1909 Şangay Afyon Sözleşmesinde alınan öneri mahiyetindeki kararların afyonun neden olduğu problemlerin halledilmesinde beklenen faydayı göstermemesi sonucunda 1 Aralık -23 Ocak tarihleri arasında ABD, Çin, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya,

---

²⁸⁰ Kurulu, D. D., (2014), **Madde ve Diğer Bağımlılıklar ile Mücadele Kapasitesinin ve Bu Bağlamda Türkiye Yeşilay Cemiyetinin Değerlendirilmesi**, Araştırma ve İnceleme Raporu, Ankara, s. 265.

²⁸¹ https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/bulletin/bulletin_1959-01-01_1_page006.html (Erişim Tarihi: 11.03.2023)

Hollanda, İran, Portekiz, Rusya, Siam (Tayland), Birleşik Krallık ve Britanya Hint Okyanusu topraklarından temsilcilerinin iştirakiyle Lahey'de bir konferans düzenlenmiştir²⁸². Daha önce Şangay'da toplanan konferansta tartışılan afyon ve morfine ek olarak bu konferansta kokain ve eroin de ele kullanımı da ele alınmış, konferansın akabinde 6 bölüm ve 25 maddeden oluşan ilk afyon sözleşmesi imzalanmıştır²⁸³.

Afyon Mukavelenamesi ile ham afyon, işlenmiş afyon, tıbbi afyon, morfin, eroin ve kokaini betimleyip kategorize ederek, anlaşmalarda bu maddelerin tıbbi ve teknik amaçlar haricinde kullanılmasını yasak edecek adımlar atılmaya ve taraflar bu konuda diğer taraflarla koordinasyon gerçekleştirmek zorunda kalmışlardır.

Bundan başka ham afyonun imalatı ve satışının kontrol edilmesi, ithal ve ihracının gerçekleştirilmesi için izin şartının konulması ve bu maddenin ticaretine geçit teşkil eden şehir ve limanlarda diğer bölgelerin sınırlandırılması²⁸⁴, işlenmiş afyonun üretim,

---

²⁸² <https://www.unodc.org/unodc/en/frontpage/the-1912-hague-international-opium-convention.html> (Erişim Tarihi: 11.03.2023); Türkiye, 1912 tarihli Lahey Sözleşmesi'ni 14.11.1933 tarihinde imzalamıştır.

²⁸³ UNODC, (2008b), **World Drug Report**. United Nations Publication Sales No. E.08.XI.1 978-92-1-148229-4, s. 188.

²⁸⁴ Özden, a.g.e., s. 326.; KURT, a.g.e., s. 8.; ÜNAL, Y., (1976), **Uyuşturucu Madde Suçları**, Ankara, İş Matbaacılık ve Ticaret, s. 34.; Anlaşma metninde ticareti serbest olanları şu şekilde sınırlamıştır: müstahzar (hazırlanmış) afyon “*bir sıra ameliyatı mahsusa ile ve hassaten hal, kaynatma, teshin ve tahammür tariki ile istihlake yarayacak hülasa haline koymak maksadıyla, elde edilen ham afyon mahsulü*”, tıbbi afyon ise, “*toz ve granüle halinde yahut tesirsiz maddeler ile mahlut olsun % 10'dan az morfini havi olmayan ve 60 santigrat derecesine kadar ısıtılmış olan ham afyon*” şeklinde tarif edilmiştir, daha ayrıntılı bilgi için bkz.,

satış ve kullanılmasının kaldırılması, ithal ve ihracının yasak edilmesi, ihraç edilen morfin ve kokain ile bunların türevlerinin, ithal eden memleketin kanun ve nizamlarına göre müsaade edilen şahısların eline geçmesini sağlayacak tedbirlerin alınması hususlarına dair hükümler yer almıştır.

Mukavelenamede dikkati çeken diğer bir husus da, kapsadığı hükümlerin tatbikini sağlayacak tedbirlerin alınmasını, taraf devletlere bırakmış olması ve uluslararası herhangi bir müeyyidenin yer almamasıdır.

Bu arada anlaşmanın önemli bir yararı olmuştur: Gelecekte oluşturulacak sözleşmeler için bir tür şablon oluşturduğu gibi gerek opiyatların²⁸⁵ gerekse kokainin kimyasal tarifini yaparak; kaçakçıların, hali hazırdaki yasalardaki boşlukları fırsat bilip, birçok uyuşturucuyu sadece türev ya da yerine geçen bileşik diye gümrükten geçirmesine engel oluyordu. Ancak kapanış toplantısından üç gün sonra Arşidük Ferdinand'ın bir cinayet sonrası öldürülmesi ile başlayan Birinci Dünya Savaşı, gelişmeleri kesintiye uğrattı; denetleyici önlemler yürürlüğe geçememesi, orduların taleplerine cevap vermek amacıyla üretime hız verilmesiyle, uyuşturucu kullanımı oranı da yükseldi. Tüm bu gelişmeler Uzakdoğu'da afyon kullanımının azaltılması yönünde hiçbir katkı sağlamadı²⁸⁶.

---

https://treaties.un.org/doc/Treaties/1922/01/19220123%2006-31%20AM/Ch_VI_2p.pdf. (Erişim Tarihi: 11.03.2023).

²⁸⁵ Opioidler, morfin benzeri etkiler üretmek için opioid reseptörleri üzerinde etkili olan maddelerdir. Afyon türevidir. Kullananlarda mutluluk hissi uyandırır.

²⁸⁶ Booth, Martin, (1997), a.g.e., s. 155-156; Saka, R., (1948), **Uyuşturucu Maddeler (Afyon-Morfin-Eroin-Esrar-Kokain) Hakkında Milli ve Milletler Arası Hukukî ve Sosyal Durum**, İstanbul, Cumhuriyet Matbaası, s. 111.;

3.2.3. 1914 Lahey Afyon Konferansı

İlk konferans olan 1909 Şangay Konferansından beri devletlerin ekonomik çıkarları yüzünden afyon kontrolünde yeterince başarı sağlanamaması, konferanslara yeteri kadar devletin katılım göstermemesi ve 1912 Lahey Afyon Sözleşmesinde alınan bazı kararlara çekince koyan devletler olması dolayısıyla, 15 Haziran 1914'te Lahey'de bu konferans düzenlenmiştir. Daha önceki konferanslarda çekince koyan devletlerden önemli bir kokain üreticisi olan Peru da dâhil İngiltere, İsviçre, İsveç, Norveç ve Bolivya Afyon Sözleşmesini imzalamıştır. 31 Aralık 1914'ten sonra uygulanacak olan kararlar Birinci Dünya Savaşı'nın çıkması yüzünden uygulanamamış, aksine afyon türevi maddelerin ağır kesici özelliği sebebiyle bolca üretilmesi beklenen sonucun tam tersi bir sonuç doğurmuştur²⁸⁷.

3.2.4. 1925 Cenevre Afyon Mukavelenamesi

Birinci Dünya Savaşı'nın bitmesinden sonra, gelecekteki savaşların önüne geçebilmek için tüm dünya ülkelerinin birlik içinde hareket etmeleri uyuşturucu kontrolünü ele geçirmeye yönelik adımların atılmasına da olanak sağladı. Versay Antlaşması'nda afyonun yaygınlaşmasını engel olan tedbirler ele alındı ve 1921'de Milletler Cemiyeti, uyuşturucu maddeler hususunda küresel bilgi alışverişinde eş güdüm gerçekleştirerek meydana gelen kaçakçılık hadiselerine ilişkin arşivi oluşturmak üzere "Afyon ve Diğer Tehlikeli İlaçlarla Yürütülen Kaçakçılığa İlişkin Danışma

---

<https://sencanada.ca/en/content/sen/committee/371/ille/library/history-e>

(Erişim Tarihi:

11.03.2023).

²⁸⁷ Çıtır, a.g.e., s. 40-41.; Kurt, Ş.; Kurt, E., (2007), **Uygulamada Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat**, Ankara, Adalet, s.21.

Komitesi'ni oluşturdu. Komitenin faaliyetleri sonucunda 1924 Kasımında bir gece arayla Cenevre'de iki konferans düzenlendi²⁸⁸.

Üçüncü girişim olan Cenevre Konferansı'nda onaylanan 19 Şubat 1925 tarihli Cenevre Mukavelenamesi, Lahey Mukavelenamesinin ana hatları ve tariflerini tamamen onaylamaktadır, uyuşturucu maddelerin küresel arenadaki ticaretine hakim olacak etkili bir sistemin devreye konulmasını sağlayacak, başka ülkelere gerçekleştirilecek ihracatın bir hükümet tekelinde nakli ve tertibin yapılması hususlarının olabildiğince yakın bir tarihte uygulanmasına, ithalat ve ihracat hükümetlerin vereceğİ onaya tabi tutularak yapılmasına ilişkin hükümlere yer verilmiřtir²⁸⁹.

Mukavelenamenin uygulanmasını izlemek, istatistikleri talep etmek ve düzenlemek ve gerektiğİ takdirde taraflardan açıklama istemek yetkilerine sahip olmak üzere Daima Merkez Komitesi adı altında kurulması bu anlaşmanın özelliğini teşkil eder²⁹⁰.

3.2.5. 1931 Cenevre Afyon Mukavelenamesi

27 Mayıs-13 Temmuz 1931 tarihleri arasında Cenevre'de düzenlenen *Uyuşturucu Maddelerin Üretimini Sınırlandırılması Konferansı*na 57 devlet katılmıştır. 1933'te yürürlüğe girmiştir. Sözleşme, uyuşturucu maddelerin zirai imalatını sınırlandırmaya çalışmak yerine, tıbbi ve bilimsel ihtiyaçları karşılamaya yönelik imalat seviyesindeki kontrol sisteminin takviyesine dikkat çekmiştir. 1931 Sözleşmesi, farklı uyuşturuculara

---

²⁸⁸ Booth, M., a.g.e., s. 156.; Chekhadine, a.g.e., s. 23.; Özden, a.g.e., s.327.

²⁸⁹ Günel, a.g.e., s. 36.

²⁹⁰ Chekhadine, a.g.e., s. 23.

çeşitli kontrol mekanizması sistemleri tatbikinin yapıldığı, bugün “Drug scheduling” olarak duyulan sistemi geliştirmiştir²⁹¹ .

“Drug scheduling” uyuşturucu imalatında kullanılan muhtelif maddeler ve kimyasalların tıbbi kullanılabilirliği, suistimali ve oluşturduğu bağımlılık risk oranına göre kategorize edilmesini sağlayan bir sistemdir. Son zamanlarda daha ayrıntılı ve aktif bir biçimde hizmet vermektedir²⁹².

1931 Cenevre Afyon Mukavelesi, uyuşturucu madde üretiminin sınırlandırılması hususunda 1912 ve 1925 mukavelelerinin eksikliklerini gidermek üzere, uyuşturucu maddelerin üretimini dünyanın yalnız tıbbi ve fenni ihtiyaçlarını yetiştirecek miktara indirmek esasına göre hazırlanmıştır. Ham afyon, tıbbi afyon ve koka yaprağı söz konusu olduğu zaman bu maddeler ecza tabir edilen uyuşturucu maddelerin üretiminde kullanıldığı takdirde, mukavele hükümlerine girmektedir.

3.2.6. 1931 Bangkok Mukavenamesi

1931’de Bangkok’ta yapılan bu sözleşmede Uzak Doğu devletlerindeki afyon sorunu yeniden tartışılmıştır. Sözleşme, Siyam Devletleri ve Batı Avrupa Devletleri arasında imzalanmıştır. Afyon kullanımına ilişkin konulan yasak uyarınca 21 yaşın altındakilerin afyon kullanımı tamamen yasaklanmış ve afyon kaçakçılığı faaliyetinde bulunanların hapis cezasına çarptırılmasına karar verilmiştir²⁹³.

---

²⁹¹ UNODC, 2008b, s.194-195

²⁹² <https://www.dea.gov/drug-information/drug-scheduling> Erişim Tarihi: 06.01.2023.

²⁹³ Özmen, Özkan, **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Bahçeşehir Üniversitesi 2009, s. 25.

3.2.7. Zararlı İlaçların Meşru Olmayan Ticaretinin Yasaklanması Hakkında

1936 Cenevre Mukavelenamesi

26 Haziran 1936'da imzalanan Zararlı İlaçların Gayrı Meşru Ticaretinin Önlenmesine Dair Sözleşme 1939'dan itibaren aktif olmuştur. Geçmişte imzalanan sözleşmeler sonucunda uyuşturucu maddelerin legal bir biçimde imalatı ve ticaretinde düşüş yaşanmış, ancak artan illegal eylemler yeni tedbirlerin uygulanması gerektiğini göstermiştir. 1935 Cenevre Sözleşmesi önceki sözleşmelerin aksine illegal uyuşturucu piyasasına yönelik faaliyete geçirilen bir eylem planıdır. Uyuşturucu maddelerin kaçakçılığı suçlarına hapis cezasının öngörülmesine yönelik taraf devletleri harekete geçirmiştir. Ayrıca taraf devletlerin birbirleriyle eş güdüm halinde çalışması için uyuşturucu kaçakçılığını takip altına alma, istihbarat faaliyetleri ve bilgi alışverişinden mesul özel birimler oluşturması kararı alınmıştır²⁹⁴.

Afyon ve diğer zararlı ilaçlar hakkında tanzim edilen uluslararası sözleşmelerin hükümlerinin daha aktif bir hale gelmesi ve bu maddelerin kaçakçılığıyla yapılacak mücadeleyi kolaylaştırmak amacıyla Cenevre'de 40 hükümet temsilcisinin iştirakiyle düzenlenen konferans sonucunda onaylanan bu yasa, Türkiye'de de 26 Haziran 1937 tarihli ve 3189 sayılı Kanun ile onaylanarak yasalaşmıştır.

Mukavelenin başlıca hükümleri şunlardır²⁹⁵:

1. Daha önce mukavelelerde söz konusu olan uyuşturucu maddeleri illegal bir şekilde imal edenlerin, bu eylemlere taammüden iştirak edenlerin, bu hususta

---

²⁹⁴ Buxton, J., (2018), **The Historical Foundations Of The Narcotic Drug Control Regime**, World Bank Publications, s. 77.

²⁹⁵ https://treaties.un.org/doc/Treaties/1936/06/19360626%2006-49%20AM/Ch_VI_12_ap.pdf

(Erişim Tarihi: 17.03.2023)

- örgüt kuranların veya anlaşılanların ve bu suçlara ait fiillere teşebbüs edenlere hapis veya özgürlüğünden alıkonulması gibi cezai işlemlerin uygulanması için gereken yasal önlemlerin alınması²⁹⁶,
2. Uyuşturucu maddelerin zirai üretimini kontrol etmek maksadıyla uygulanacak yasal adımların, illegal ticaretine engel olmaya yöneltilmiş bulunan diğer tedbirlerle bir bütünlük oluşturması²⁹⁷,
3. Sözleşmede uyuşturucu madde suçu olarak kategorize edilen eylemlerin²⁹⁸:
- a) Farklı bölgelerde işlenmesi durumunda her birinin diğerinden bağımsız bir suç olarak değerlendirilmesi,
- b) Yabancı memleketlerde işlenmiş olması ve şahısların cezalandırılmaları hallerinde, buna ilişkin mahkûmiyet kararlarının ulusal yasalarda zikredilen şartlar kapsamında tekrarına esas tutulması,
- c) Yabancı bir memlekette işlenmeleri ve suçlarının mukaveleyi imza eden memleketlerden birine sığınmaları durumunda oluşacak iade talepleri, fiille bağlantısının olmadığı bir nedenden ötürü reddedilmiş ve o memleket kanunu bu gibi fiiller hakkında kovuşturma yapılmasını genel bir kural olarak kabul etmiş ise kendi arazilerinde işlenmiş gibi takip edilmesi ve cezalandırılması,
- d) Sözleşmeyi imzalayan memleketler tarafından bu suçlar için suçluların iadesinin kabul edilmesi²⁹⁹.

3.2.8.Sentetik Uyuşturucu Maddeler Hakkında 1948 Paris Protokolü

---

²⁹⁶ Madde 2.

²⁹⁷ Madde 3.

²⁹⁸ Madde 4- 12.

²⁹⁹ II. Tavsiyeler.

1931 Cenevre Afyon Mukavelesi hazırlanıp görüşülürken, o zamana kadar tanınan, bilinen ve zararlı etkileri ortaya konan uyuşturucu madde sınıfına giren zararlı ilaç ve maddeler üzerinde çalışmalar yapılmıştır³⁰⁰.

Ancak sözleşme, o zamana kadar bilinen uyuşturucu madde ve ilaçları sınırlamamış, bunun yanında sonradan ortaya çıkabilecek, imal veya üretimi yapılabilecek maddelerin de (m. 11 gereğince³⁰¹) sözleşme hükümlerine tabi olacağını belirtmiştir. Fakat sözleşmenin 11'inci maddesi ile yapılan düzenleme afyon ve koka yapraklarından elde edilecek alkaloidler ve bunlardan imal edilecek uyuşturucu madde ve ilaçları ile sınırlı tutulmuştur³⁰².

Afyon ve Koka yaprakları dışında sentetik yollarla elde edilen uyuşturucu maddeler sözleşmenin kapsamı dışında tutulmuştur³⁰³.

Bu eksikliğin giderilmesi amacıyla “Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyin” girişimleri ile 29 Kasım 1948 tarihinde, mevcut veya sonradan ortaya çıkabilecek sentetik uyuşturucu madde ve ilaçların da denetimine olanak veren bir

---

³⁰⁰ Rexed, B.; Edmondson, K.; Khan, I.; Samsom, R. J. (1984). **Guidelines For The Control of Narcotic and Psychotropic Substances: in The Context of The International Treaties**, World health organization, s. 16.; Malkoç, İ.; Güler, M., (1998), **Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler**, Ankara, Adil Yayınevi, Ankara, s. 3085.

³⁰¹ https://treaties.un.org/doc/Treaties/1949/12/19491201%2011-57%20PM/Ch_VI_13p.pdf
(Erişim Tarihi: 17.03.2023)

³⁰² KURT, Şahin, 1992, a.g.e., s. 12.

³⁰³ Sözer, S., (1956), **Uyuşturucu Maddeler ve Problemleri**, Güzel İstanbul Matbaası, s.170.

Protokol katılımcı devletler tarafından imzalanmış ve bu Protokol 1 Aralık 1949 tarihinde yürürlüğe girmiştir³⁰⁴.

Paris Protokolü'ne göre katılımcı devletler, 1931 Cenevre Afyon Mukavelesinde belirtilmeyen herhangi bir uyuşturucu etkisi olan madde veya ilacı tespit ettiklerinde, “Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği ”ne ihbar ve bildirim yükümlülüğü altına girmişlerdir.

Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği katılımcı devletler aracılığıyla haberdar olduğu madde veya ilacı, bünyesinde teşkilatlanmış, Narkotik İlaçlar Komitesine veya “Dünya Sağlık Teşkilatı”na iletacaktır.

Dünya sağlık teşkilatının madde veya ilaç üzerinde yapacağı inceleme ve araştırma neticesinde, bunların alışkanlık (toksikomani) yapma özelliğinde olduğunu veya bu özelliklerde başka bir maddeye dönüştürülebileceğini tespit ederlerse durumu bir rapor halinde Genel Sekreterliğe bildireceklerdir.

Genel Sekreterlik raporu diğer devletlere bildirdiğinde, katılımcı devletler zararlı ve alışkanlık yapma özelliğine sahip madde veya ilaçları kontrol altına almayı taahhüt etmişlerdir.

1948 Paris Protokolü, iş bu tarihe kadar yapılan Sözleşme, mukavele ve diğer Protokollerden farklı yenilikler getirmiştir. Protokol, kendisinden önceki düzenlemelerde belirtilen uyuşturucu madde ve ilaçları, sayma ve kimyasal formüllerine göre belirleme yönteminden vazgeçerek, “narkotik etki meydana getiren ve toksimani yaratabilecek”

---

³⁰⁴ Aykol, Mehmet Can, **Hukukumuzda Uyuşturucu Madde Suçları** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul 1994, s. 41.

ifadesini kullanarak, mevcut veya ortaya çıkması muhtemel tüm sentetik maddeleri de denetim altına almayı amalamıştır³⁰⁵.

3.2.9.1953 Newyork Afyon Protokolü

Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi'nin 27 Mayıs 1952 Tarihinde onayladığı bir karar uyarınca; 19 Mayıs ile 18 Haziran 1953 tarihleri arası New York'ta toplanan Uluslararası Afyon Konferansında hazırlanıp 28 Aralık 1953 tarihinde imza edilen ve Afyonun imalatı, ekimine bir limit koyulması ve tertibine yöneliktir³⁰⁶. Irak bu protokol 29 Aralık 1953; Türkiye ise 28 Aralık 1953 tarihinde daim delegesi hükümet adına imzalaması ile katılmıştır³⁰⁷.

Bu protokol uyarınca, sadece yedi ülkenin afyon ihraç etmesine izin veriliyordu: Bulgaristan, Yunanistan, Hindistan, İran, Türkiye, SSCB ve Yugoslavya. Bu ülkelerde de haşhaş ekiminin ruhsatla ve sıkı bir kontrol mekanizması ile yapılması zorunluydu. Diğer lkelerinse ihraç edilmeyip ancak yurt içinde kullanılmak üzere afyon imal edilmesine müsaade edilmiştir. Haşhaş ekimi ve afyon üretimi için ne kadarlık bölge

---

³⁰⁵ KURT, Şahin, 1992, a.g.e., s. 12.

³⁰⁶ Ergül, Ergin, (1997), **Hukuki, Adli Tıbbı, Kriminolojik, Aktüel Boyutları ve İlgili Mevzuatıyla Uyuşturu Maddeler ve Suçları**, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 89.; https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=VI-14&chapter=6&clang=en (Erişim Tarihi: 16.03.2023).

³⁰⁷ https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=VI-14&chapter=6&clang=en (Erişim Tarihi: 17.03.2023).

tahsis edileceği, uluslararası ecza pazarının takribi ihtiyacı doğrultusunda BM tarafından belirlenecekti.³⁰⁸.

Bu protokolün başlıca hükümleri şunlardır:

1. Afyon kullanımının sadece tıbbi ve fenni ihtiyaçlarda sınırlandırılması³⁰⁹,
2. Afyon imalatı, ticaret ve kullanımını denetime tabi tutmak amacıyla her imalatçı ülkenin devleti tarafından resmi kurum ve kuruluşların tesis edilmesi³¹⁰,
3. Üretimin, ilgili devlet kuruluşu veya gerektiğinde yetkili hükümet makamları tarafından tayin edilecek bölgelerde ruhsat esasına göre yapılması³¹¹,
4. Afyon üretiminde başka amaçlarla yapılan haşhaş ziraatı ve haşhaş sakızından imal edilen uyuşturucu maddelerin kâfi bir şekilde denetlenmesi³¹²,
5. Afyon stoklarının protokoldeki belirlenen ölçülere göre sınırlandırılması³¹³,
6. Protokole taraf olmayan devletlerden afyon ithalatının yasaklanması³¹⁴,
7. El konulan afyonlara ilişkin nasıl bir süreç işleneceđi³¹⁵,

---

³⁰⁸ Booth, M., a.g.e., s. 160-161.

³⁰⁹ Madde 2, afyon kullanımı, https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/bulletin/bulletin_1953-01-01_3_page015.html (Erişim Tarihi: 19.03.2023).

³¹⁰ Madde 3, Üretici Devletlerde Kontrol

³¹¹ Madde 3, Üretici Devletlerde Kontrol

³¹² Madde 4, Afyon üretimi dışındaki amaçlarla yetiştirilen haşhaş bitkisinin kontrolü.

³¹³ Madde 5, Stokların sınırlandırılması.

³¹⁴ Madde 5, Uluslararası afyon ticareti.

³¹⁵ Madde 7, Ele geçirilen afyonun bertaraf.

8. Bir sonraki yıl için ön görülen afyon ihtiyaçlarının Daimî Merkez Komitesine tebliğ edilmesi³¹⁶,
9. Bir evvelki yıla ait aşağıdaki istatistiklerin Daimî Merkez Komitesine gönderilmesi³¹⁷:
  - a) Afyon üretilmek üzere haşhaş ekilen sahalardan yüzölçümü ile bu sahalarda üretilen afyon miktarı,
  - b) Tüketilen afyon miktarı,
  - c) Alkaloidler veya ticari preparatların üretiminde kullanılan afyon miktarı,
  - d) İlegal ticaret sırasında el konulan afyon miktarı,
  - e) Stok miktarı gösteren rakamlar,
  - f) Üç aylık afyon ithalat ve ihracatının miktarı,
10. Genel Sekreterliğe aşağıdaki raporların gönderilmesi³¹⁸:
  - a) Afyon üretim, ticaret ve kullanımını denetleyecek devlet mercilerinin kuruluşuna ve görevlerine ilişkin bir rapor,
  - b) Protokol hükümleri uyarınca alınan yasal ve idari önlemlerle ilgili bir rapor,
  - c) Protokolün tatbik edilmesine ilişkin senelik bazda bir rapor,
11. Protokol hükümlerine gözetmek için Daimî Merkez Komitesine aşağıdaki tedbirleri almak amacıyla gereken yetkilerinin verilmesi³¹⁹:
  - a) Taraflardan protokol hükümlerinin uygulanmasına dair bilgi talep edilmesi ve gereken her türlü telkinleri yapması,
  - b) Protokolün önemli bir hükmünün uygulanması halinde açıklama istemesi,

---

³¹⁶ Madde 8, tahminler.

³¹⁷ Madde 9, İstatistik.

³¹⁸ Madde 10, Genel Sekreter Raporlar.

³¹⁹ Madde 11, İdari tedbirler.

- c) Islah niteliğindeki önlemlerin sunulması,
- d) Olay yerinde araştırma ve inceleme çalışmalarının gerçekleştirilmesinin talep edilmesi,
- e) Akitlerden birinin protokol hükümlerini tatbik etmemesi; tarafların veya diğer bir devletin, uyuşturucu maddelerinin denetlenmesine yönelik aldığı tedbirlere ciddi bir suretle zara vermesi halinde kendisine açıktan bildirimde bulunulması,
- f) Taraflardan birinin protokol hükümlerini uygulamada fark edilir ölçüde aciz davranması veya diğer bir devletin protokolün etkili bir tarzda tatbikini engellemesi, aşırı miktarda afyonun herhangi bir devlet veya arazide yığılmakta olması veya arazinin yasal olmayan bir ticaret merkezi haline gelmesi tehlikesinin mevcut bulunması hallerinde, ilgili memleket veya araziden afyon ithalatına ve bu yerlere yapılacak afyon ihracatına veyahut belirli bir süre için veya bu durumlar son buluncaya değin ithalat ve ihracatın her ikisine birden engellenmesi yönünde öneride bulunması ve bazı durumlarda direkt olarak ambargo uygulaması,

12. Protokolün tatbiki esnasında ortaya çıkacak ihtilafların Uluslararası Adalet Divanı tarafından halledileceği, karara bağlanmıştır³²⁰.

3.2.10.1961 Tarihli Uyuşturucu Maddeler TEK sözleşmesi

Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyinin çalışmaları sonucunda geçmişte icra edilen bütün çalışmaların tüm çabaların neredeyse sonuç vermediği ve uyuşturucunun verdiği zararın aynı oranda sürdüğü ortaya çıkarılmış, yeni ve daha ayrıntılı bir mukavelenin düzenlenmesinin zorunlu olduğu değerlendirilmiştir. Üye 40

---

³²⁰ Madde 15, Anlaşmazlıklar.

devlet tarafından imzalanan³²¹ Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözlęřmesi kendinden önce imzalanan bütün mukaveleleri sona erdirmiştir. Mukavelenin düzenlenme esnasında önceden alınan kararlar, yapılan kısıtlamalar ve değeriendirilmeler incelenmiş, bu sözlęřmeyle daha geniş kapsamlı bir hale getirilmiştir. Uyuşturucu maddelerin tanımı tekrardan yapılmıştır. Bu mukavele hali hazırda hala etkinliğini muhafaza etmektedir³²².

Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözlęřmesi daha önceki sözlęřme ve protokolleri sadeleştirmiş, yenilemiş ve en önemli hükümleri tek bir sözlęřmede birleştirmiştir. Ayrıca Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Kurulu’nun kurulmasına öncü olmuştur. Diğer birçok uyuşturucu maddenin hammaddesi olması hasebiyle önceki tüm sözlęřmelerde yetiştiriciliği ve imalatı sınırlanan afyon gibi, koka ağacı ve kenevir bitkisine de bu mukavele ile aynı sınırlamalar konulmuştur. Afyonu yemek veya sigara gibi tüketmek, koka yaprağı çiğnemek ve tıbbi olmayan esrar tüketmek bu sözlęřme ile yasaklanmıřtır³²³.

---

³²¹ Bu sözlęřme 40 devlet tarafından onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Moğolistan, Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 tarihli sözlęřmeye 01.06.1990 tarihinde katılarak aynı zamanda yürürlüğe girmesini sağlamıştır. Türkiye, bu sözlęřmeye 27.12.1966 tarihinde katılmıştır ve yürürlüğe girme tarihi ise 22.06.1967’dir.; Özdebakoğlu, E. H., (2007), **5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları**, Ankara, Adalet Yayınları, s.21.

³²² Tümay, M., (2018), **Uyuşturucu Bağımlılığı ile Mücadelenin Hukuki Boyutu**, Ateş, H., & Koçak, A. (Eds.), Bağımlılığla Mücadele, s. 180.

³²³ Stewart, D. P., 2020, “Internationalizing the War on Drugs: The UN Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances”, **Denver Journal of International Law & Policy**, C. 18, S.3, s. 389.

1961 Tek Sözleşmesi 13 Aralık 1964'te yürürlüğe girmiştir. Günümüzde dünyada uyuşturucu kontrolü ile ilgili uluslararası mevzuatın temel taşı olmaya devam etmektedir. 1961 Tek Sözleşmesi, uyuşturucu kaçakçılığının illegal perspektifine yoğunlaşan bir sözleşmeden ziyade, uyuşturucunun yasal ihtiyacı karşılamak amacıyla sevkiyatı ve imalatı noktasında çerçeve çizmek amacıyla düzenlenmiş bir sözleşme olarak yorumlanabilir. Sözleşme, taraf devletlerin ulusal uyuşturucuyla mücadele yasalarında uyum ve standartlaşmanın zorunlu olduğu belirten hükümlere yer vererek, global çapta uyuşturucunun denetim altına alınması gerekliliği hususunda mutabakata varılmasının şart olduğunun altını çizmektedir. Ancak, sözleşme hükümlerinin uygulanmasına ilişkin nihai kararı veren devletlerdir³²⁴.

1961 tarihli Sözleşme, uygulanmasında tespit edilen bazı eksiklikler dolayısıyla 25 Mart 1972 Cenova Protokolü ile değiştirilmiştir. Yapılan değişiklikler sentetik uyuşturucular ve haşhaşın imalatında işletilen tahmin sisteminin kapasitesinin artırılması, afyon imalatını kısıtlama ve tespit edilen illegal yetiştirilmiş afyon ve kenevirin ortadan kaldırılması gibi konuları da içine almaktadır³²⁵.

Sözleşmenin 41 inci maddesine göre³²⁶ her onaylayan devlet için onay belgesini, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine verilmesini takip eden otuzuncu günün sonunda yürürlüğe girmesi kabul edilmiş olup, Türkiye bu sözleşmeye 27 Aralık 1966

---

³²⁴ Aragno, G., (2018), **Illicit drug trafficking in international waters**, s. 2-3.

³²⁵ Ergül, Ergin, **Uyuşturucu Madde Alışkanlığının Hukuki ve Cezai Yönleri** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü 1993, s. 80.

³²⁶

https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc050/kanuntbmmc050/kanuntbmmc05000812.pdf /Erişim Tarihi: 18.03.2023).

tarih ve 812 sayılı kanunla katılmıştır; Irak ise 26 Mart 1962 tarih ve 16 sayılı kanunla katılmıştır³²⁷.

Sözleşmenin birinci maddesinde tanımlara yer verilmiş olup, doğal uyuşturucu maddeler yanında sözleşmede geçen deyimler açıklanmıştır. Sentetik uyuşturucu maddeler, sözleşmenin son kısmında dört cetvel halinde gösterilmiştir. Sözleşme uyarınca sentetik uyuşturucu maddelerin cetvellerde sayılanlarla sınırlı olmayıp, yeni sentetik uyuşturucu maddelerin ortaya çıkması durumunda, bunların da cetvellere eklenmesi öngörülmüş, daha sonraları bu cetvellere yeni ilaveler yapılmıştır.

Bu sözleşmenin yürürlüğe girmesini müteakip, evvelki milletlerarası antlaşmaların yürürlükten kalkacağı 44'üncü maddede açıklanmıştır.

3.2.11.1971 Tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi

1961 Tek Sözleşmesi, uyuşturucu maddelere ilişkin tüm sözleşmeleri bir araya toplayan nihai bir sözleşme olarak düzenlenmiştir. Fakat bu sözleşmenin kapsamının dışında kalan daha sonra kullanımı yaygınlaşan ve yeni kitlesel pazarlar oluşturan amfetaminler, barbitüratlar ve halüsinojenler, uluslararası toplumu tekrardan bir araya gelerek gereken önlemleri alması için harekete geçirmiştir³²⁸.

21 Şubat 1971'de Viyana'da imzalanan 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi ile bağımlılık oluşturabilen ve tüketildiğinde insanların psikolojisi üzerinde etkileri olan maddelerin kullanımının sadece tedavi amaçlı doktor tarafından verilen reçete ile

---

³²⁷ <http://wiki.dorar-alirag.net/iraqilaws/law/708.html> (Erişim Tarihi: 18.03.2023).

³²⁸ Buxton, a.g.e., s. 86.

kullanılmasının sağlanmasına yönelik kısıtlama getirilmiştir³²⁹. Bu doğrultuda devletlerin iç hukukunda gerekli düzenlemeleri yaparak suç oluşturan suiistimal davranışlarını belirlemeleri ve gereken işlemi yapmaları kararı alınmıştır. Sözleşmede belirtilen hükümlerin yorumlanması ve uygulanması noktasında ortaya çıkan ihtilafların çözülememesi durumunda Uluslararası Adalet Divanı'na başvurulması şartı getirilerek ilk uluslararası yaptırım sistemi ortaya çıkmıştır³³⁰.

Psikotrop maddelerin zararlarından hareketle hazırlanan bu Sözleşme ile getirilen hükümler şöyle özetlenebilir³³¹.

1. Tarafların biri veya Dünya Sağlık Örgütü, bir maddenin, Sözleşmenin ekindeki cetvellerinden birine dahil olması, birinden diğerine nakledilmesi veya birinin eksiltilmesi yönünde karara varırsa Genel Sekretere durumu izah edici bilgilerle birlikte takdim edeceklerdir³³².
2. Cetvel 1'dekiler dışındaki psikotrop maddeler ile ilgili taraflar; uluslararası yolcular tarafından kişisel kullanım için az miktarlarda müstehzarların taşınmasına delil gösterilmesi şartıyla izin verilebilir. Psikotrop maddeler

---

³²⁹ Sevik, H. Y., (2007), **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar**, Ankara, Seçkin Yayınları, s.61.

³³⁰ Meclis Araştırma Komisyonu Raporu, (2008), **Uyuşturucu başta olmak üzere madde bağımlılığı ve kaçakçılığı sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla kurulan komisyon**, Ankara, s. 58.

³³¹ Daha ayrıntılı bilgi için bkz., <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17272.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17272.pdf> (Erişim Tarihi: 16.03.2023).

³³² Madde 3, Preparasyonların Kontrolü ile İlgili Özel Hükümler.

gerçekte suistimal edilmeyecek veya tekrar elde edilemeyecek bir duruma gelinceye kadar bu sözleşmenin gerektirdiği kontrol tedbirlerinin uygulanması şartıyla bu gibi maddelerin sanayide psikotrop olmayan madde ve ürünlerin imalatına yönelik kullanımına müsaade edilebilir. Bu sözleşmenin gerektirdiği kontrol önlemlerinin tatbiki şartıyla bu gibi maddelerin, yetkili makam tarafından bu maddelerin bu amaçla kullanmaya açıkça yetkilendirilen kişiler tarafından hayvanların yakalanmasında kullanımına izin verebilirler³³³.

3. Taraflar, yukarıda yazılı olan durumlar haricinde cetvel 2, 3 ve 4'deki maddelerin yapımını ihracatını, ithalatını dağıtımını ve stoklarını, kullanımını ve tedarikini, münasip bulduğu tedbirlerle tıbbi ve bilimsel sebeplerle sınırlandıracaktır³³⁴.
4. Taraflar, yetkilendirilmiş kişilerce, kendi hükümetlerinin doğrudan kontrolü altında olan veya Hükümetin açıkça onayladığı, tıbbi veya bilimsel kuruluşlarda bilimsel ve çok sınırlı tıbbi amaçlar için kullanımı dışında Cetvel 1'deki maddelerin tüm kullanımını yasaklayacaktır³³⁵.
5. Taraflar, Cetvel II, III, ve IV'de sayılan maddelerin üretimi, alım satımı, ihracat, ithalat ve tevzisini lisansa veya diğer benzeri kontrol önlemleri olmadan gerçekleştirilemeyecek ve bu şekilde otorite verilen kişi ve kurumları denetleyebilecektir³³⁶.

---

³³³ Madde 3, Preparasyonların Kontrolü ile İlgili Özel Hükümler.

³³⁴ Madde 5, Kullanımın Tıbbi ve İlmi Amaçlara Sınırlandırılması.

³³⁵ Madde 7, Cetvel I'deki Maddeler ile İlgili Özel Hükümler

³³⁶ Madde 8, Lisanlar.

6. Taraflar, Cetvel II, III, ve IV'deki maddeleri kullanılmak üzere ancak doktor reçetesiyle kişilere verecek veya tevzi edecekler ve gerekli kontrol mekanizmasını kuracaklardır³³⁷.
7. Taraflar, Dünya Sağlık Örgütü'nün ilgili tüm kurallarını ve tavsiyelerini dikkate alarak, kullanım güvenliği için gerekli olan, ikaz ve ihtarları da kapsayan kullanım yönetmeliğin, uygulama olanağı olduğu yerde psikotrop maddelerin perakende paket etiketinde ve her türlü koşulda paket içindeki prospektüslerde belirtilmesine sağlayacak, bu gibi maddelerin kamuya reklâmının yapılmasını yasaklayacaklardır³³⁸.
8. Taraflar, cetvellerdeki maddeler ile ilgili olarak, imal edilen miktarları, stoklarda tutulan miktarları ve her alım ve dağıtım için, miktar, tarih, sağlayan ve alan kişileri gösteren ayrıntılı kayıtlar tutmalarını sağlayacaklardır³³⁹.
9. Taraflar, ihraç ya da ithalatına izin verilen psikotrop maddeler için yetki belgesi isteyeceklerdir³⁴⁰.
10. Sefer veya yolculuk sırasında, ilk yardım amaçları için veya ivedi olaylar karşısında gerekli olabilecek sınırlı miktardaki, Cetvel II, III ve IV „de bulunan maddelerin gemiler, uçaklar veya uluslararası trenler ve otobüsler

---

³³⁷ Madde 9, Reçeteler.

³³⁸ Madde 10, Paketlerdeki İhtarlar ve Reklam.

³³⁹ Madde 11, Kayıtlar.

³⁴⁰ Madde 12, Uluslararası Ticaret ile İlgili Hükümler.

gibi diğer uluslararası kamu taşıtlarıyla yapılacak uluslararası ulaşımı bu sözleşmede öngörülen anlamda suç sayılmayacaktır³⁴¹.

11. Taraflar, psikotrop maddelerin kötüye kullanılmasını önleyebilecek ve ilgili kişilerin, erken teşhis, tedavi, eğitim, tedavi sonrası bakım, readaptasyon ve toplumda yeniden kaynaşmalarını sağlayacak bütün tedbirleri alacaklar ve bu amaca yönelik çabalarında eşgüdüm sağlayacaklardır³⁴².

12. Taraflar, psikotrop maddelerin kaçakçılığına karşı mücadelede işbirliği yapacaklardır³⁴³.

13. Taraflar, bu Sözleşmede belirtilen yasal olmayan fiillerin kendi hukuklarından suç sayılmaları ve hapis ve hürriyetten mahrumiyet gibi ağır cezalar öngörülmesini temin etmek üzere gerekli tedbirleri alacaklardır. Bu suçlarda iadenin, mevcut iade anlaşmaları hükümlerine göre geri vermeyi gerektiren bir olay sayılması sağlanacaktır³⁴⁴.

14. Bu suçların işlenmesinde ele geçirilen psikotrop maddeler ile her türlü malzeme, zapt ve müsadereye tabi olacaktır³⁴⁵.

15. Bu Sözleşmenin yorumlanması ve uygulanmasından kaynaklanan anlaşmazlıklarda, görüşme, soruşturma, arabuluculuk, uzlaşma, hakemlik, bölgesel kuruluşlara başvurma, yargı yolu ile başka barışçı yollara

---

³⁴¹ Madde 14, Psikotrop Maddelerin, Gemi, Uçak ve Uluslararası Trafikte Çalışan Diğer Kamu Taşıtlarının İlk Yardım Çantalarında Taşınması ile İlgili Özel Hükümler.

³⁴² Madde 20, Psikotrop Maddelerin Kötüye Kullanılmasına Karşı Alınacak Tedbirler.

³⁴³ Madde 16, Taraflarca Verilecek Raporlar.

³⁴⁴ Madde 22, Cezai Hükümler.

³⁴⁵ Madde 22, Cezai Hükümler.

başvurulacaktır. Bu yolla çözümlenemeyen anlaşmazlıklar Uluslararası Adalet Divanına havale edecektir³⁴⁶.

3.2.12.1988 Tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi

1980'lerin sonunda evrensel uyuşturucu denetim mekanizması legal bir biçimde icra edilen afyon ve koka ağacı imalatına sınırlandırmada istenilen sonuca ulaşmıştır. Ancak illegal bir şekilde yapılan imalat bu dönemlerde daha da genişlemiştir. Amfetamin ve türevleri başta olmak üzere bazı sentetik uyarıcılar Kuzey Amerika, Avrupa ve Güney Asya gibi sanayileşmiş yerlerde illegal laboratuvarlarda imal edilmeye başlamıştır. Bunun yanı sıra bazı sınır aşan suç örgütleri devlet kurumlarını çürütüp işlevsiz bir duruma getirmiş, kuvvetli ve nüfuzlu bir yapılanmaya dönüşerek ciddi bir küresel bir risk teşkil etmiştir. Tüm bu nedenler Viyana'da 106 devletin katılım gösterdiği, 25 Kasım itibariyle başlayan ve 20 Aralıkta Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin onaylanmasıyla son bulan konferansların hayata geçmesine sebep olmuştur³⁴⁷.

1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, kapsam olarak daha geniş ve farklı konuları içermektedir. Yasadışı faaliyetlerden elde edilen kara paranın aklaması, uyuşturucu üretiminde kullanılan ara kimyasalların satın alınması ve yasal maddelerin kontrollü teslimi gibi

---

³⁴⁶ Sözleşmenin 31. Maddesi

³⁴⁷ UNODC, 2008b, s.205-206

konulara karşı hükümler getirilmiştir. Ayrıca sözleşme tarafları, suçluların iadesi gibi konularda dayanışma içinde hareket etme konusunda yönlendirmede bulunmaktadır³⁴⁸.

Sözleşmede yasadışı uyuşturucu ticareti uluslararası bir suç faaliyeti olarak açıkça tanımlanmıştır. Taraf devletler sözleşme uyarınca uyuşturucu kaçakçılığını ve ilgili faaliyetleri kendi iç hukukunda bir suç olarak belirlemek, yetkileri çerçevesinde bu suça karşı geniş çaplı önlemler almak ve işbirliği içerisinde olmakla yükümlüdürler. 1988 sözleşmesi uluslararası ceza hukuku alanında şimdiye kadar kabul edilen en ayrıntılı ve geniş kapsamlı belgelerden biridir³⁴⁹. Türkiye’de 22 Kasım 1995 tarih ve 22474 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmasından sonra devreye girmiştir.

Uyuşturucu ve psikotrop madde kaçakçılığı ile mücadelede işbirliğini arttırmayı amaçlayan Sözleşmenin getirdiği hükümler şöyle özetlenebilir³⁵⁰;

Sözleşmeye taraf ülkeler;

1. Aşağıdaki fiilleri hukuklarında suç olarak itibar edip buna uygun olarak düzenleme yapmak ve bu suçlara hapis, para veya el koyma gibi cezalar öngörmek ile tedavi ve eğitim gibi seçenekleri kapsayan önlemler uygulamaya konulacaktır:

---

³⁴⁸ Siders, A. R., 2012, “Conventions, Agreements And Regulations. In M. E. Beare (Ed.), Encyclopedia of transnational crime & justice” **SAGE Publications, Inc.**, s. 65-68., doi: 10.4135/9781452218588.n27, s. 67.

³⁴⁹ Stewart, D. P. (2020), a.g.e., s. 389.

³⁵⁰ Sözleşmeye daha ayrıntılı bakmak için bkz., https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc078/kanuntbmmc078/kanuntbmmc07804136.pdf (Erişim Tarihi: 17.03.2023).

Uyuşturucu ve psikotrop maddelerin imalatı ve kaçakçılığı (her aşamasını) ile yasal olmayan talebi,

Bu suçlardan tahsil edilen her çeşit kazancın başka bir sermayeye çevrilmesi (kara paranın aklanması),

Sözleşmenin ekindeki I ve II numaralı tablolarda yer alan maddelerin, uyuşturucu ve psikotrop maddeleri imal etmek üzere kullanılması³⁵¹.

2. Yukarıdaki suçlarda ele geçirilen her türlü uyuşturucu ve psikotrop maddeleri, ekipman, alet cihazlar ve kara paraya el konulacaktır³⁵².
3. Bu suçlara karışan kişilerin iadesi, taraflar arasında yürürlükte bulunan iade anlaşmalarına dâhil gibi kabul edilecektir³⁵³.
4. Bu suçların soruşturulmasında ve muhakemesinde karşılıklı olarak en geniş biçimde uluslararası istinabeyi gerçekleştirecek, ayrıca güvenli ve ivedilikle bilgi alışverişini yürütmek amacıyla yetkili kurumları arasında diyalog sağlayacaklardır³⁵⁴.
5. Kaçakçılıkta geçiş konumunda olan, yardım ve desteğe ihtiyacı olan ülkelere maddi ve teknik yardımda bulunacaklardır³⁵⁵.
6. Bu suçlara bulaşan kişilerin yakalanabilmesi amacıyla Kontrollü teslimat yönetiminin uygulanabilmesi için gerekli tedbirleri alacaklardır³⁵⁶.

---

³⁵¹ Madde 3, Suçlar ve Yaptırımlar.

³⁵² Madde 5, Müsadere.

³⁵³ Madde 6, Suçluların İadesi.

³⁵⁴ Madde 7, Adli Yardımlaşma.

³⁵⁵ Madde 10, Transit Ülkeler için Uluslararası İşbirliği ve Yardım.

7. Sözleşmenin ekindeki tablolarda yer alan maddelerin uyuşturucu ve psikotrop maddelerin üretiminde kullanılmasını önlemek için gerekli tedbirleri alacaklardır³⁵⁷.
8. Ticari nakliye şirketlerine ait nakliye araçlarının uyuşturucu ve psikotrop madde kaçakçılığında kullanılmaması için gerekli tedbirleri alacaklardır³⁵⁸.
9. Uyuşturucu ve psikotrop maddelerin yanlış etiketlenmemesi için gerekli tedbirleri alacaklardır³⁵⁹.
10. Deniz yolu ile yapılan kaçakçılığı önlemek için mümkün olan en ileri düzeyde işbirliği yapacaklar³⁶⁰.
11. Serbest bölge ve limanlarda, uyuşturucu ve psikotrop maddeler ile Sözleşmenin ekinde yer alan maddelerin kaçakçılığını engellemeye yönelik gereken önlemleri alacaklardır³⁶¹.
12. Posta hizmetlerinin kaçakçılığa hizmet edecek şekilde suistimal edilmesinin önüne geçmek için gerekli tedbirleri alacaklardır³⁶².

---

³⁵⁶ Madde 11, Kontrollü Teslimat.

³⁵⁷ Madde 12, Uyuşturucu veya Psikotrop Maddelerin Yasadışı İmalatında Sıkça Kullanılan Maddeler.

³⁵⁸ Madde 15, Ticari Taşımacılar.

³⁵⁹ Madde 16, Ticari Belgeler ve İhraç Mallarının Etkilenmesi.

³⁶⁰ Madde 17, Deniz Yoluyla Kaçakçılık.

³⁶¹ Madde 18, Serbest Ticaret Bölgeleri ve Serbest Limanlar.

³⁶² Madde 19, Posta Hizmetlerinin Kullanımı.

13. Sözleşmenin ülkelerinde hayat geçirilmesine ilişkin bilgileri, çıkardıkları legal metinleri, kaçakçılık olayları ile ilgili gelişmeleri bilgi alışverişi kapsamında Komisyona ileteceklerdir³⁶³.

14. Bu Sözleşmenin yorumlanması ve tatbiki esnasında meydana gelen ihtilaflarda, müzakere, soruşturma, arabuluculuk, uzlaşma, hakemlik, bölgesel mercilere başvurma, yargı yolu ile başka barışçı yollara başvurulacaktır. Bu yolla giderilemeyen anlaşmazlıklar Uluslararası Adalet Divanına taşınacaktır³⁶⁴.

Yukarıda yer alan antlaşma, sözleşme ve protokolleri özetlemek gerekirse günümüzde Afganistan'da önemli bir üretim üssü olan afyon vb. uyuşturucu madde üretiminin Çin'de önemli bir sorun olduğu ve dünya küreselleştikçe Çin'deki üretim ve tüketim alışkanlıklarının tüm dünyayı etkisi altına alacağı öngörüsünden hareketle geliştirildiği görülmektedir. 1909 Şangay Afyon Antlaşması ile başlayan süreçte afyon üretimini yasaklama yolundaki adımları desteklenen Çin üzerinden geliştirilen ilk anlaşma 1912 Lahey Afyon Mukavelenamesi ile sürdürülmüştür. Lahey'de, Şangay'da alınan kararların etkinliği tartışmaya açılmakla birlikte afyon yanında kokain ve eroinin de yasaklı uyuşturucu maddeler olarak belirlendiği görülmektedir. 1914 Lahey Konferansında ise mukavelenamesinde çekince koyan devletlerden önemli bir kokain üreticisi olan Peru da dâhil İngiltere, İsviçre, İsveç, Norveç ve Bolivya Afyon Sözleşmesini imzalamıştır. Afyon Mukavelenamesi ile ham afyon, işlenmiş afyon, tıbbi afyon, morfin, eroin ve kokaini betimleyip kategorize ederek, anlaşmalarda bu maddelerin tıbbi ve teknik amaçlar haricinde kullanılmasını yasak edecek adımlar

---

³⁶³ Madde 20, Taraf Devletlerce Verilmesi Gerekli Bilgiler.

³⁶⁴ Madde 32, Anlaşmazlıkların Çözümü.

atılmaya ve taraflar bu konuda diğer taraflarla koordinasyon gerçekleştirmek zorunda kalmışlardır. Bu mukavelede özellikle kokainin kimyasal tarifi yapılarak türevlerini üretmek isteyen uyuşturucu tüccarlarının önüne geçilmiştir. Ancak, uluslararası bir müeyyideye bağlanmayan ve denetimleri taraf devletlere bırakan bir sözleşme olması sebebiyle burada da çok etkin bir takip yapılamamıştır. 1925 Cenevre Afyon Mukavelenamesi dünya savaşı sonraki dönemde BM'in oluşumunda var olan atmosferden yararlanılarak küresel boyutta uluslararası uyuşturucu ticaretini yasaklamak ve ilaç olarak kullanılan uyuşturucu madde sevkiyatını kontrol etmek amacıyla mukavelenamenin uygulanmasını izlemek, istatistikleri talep etmek ve düzenlemek ve gerektiği takdirde taraflardan açıklama istemek yetkilerine sahip olmak üzere Daima Merkez Komitesi adı altında kurulması bu anlaşmanın özelliğini teşkil etmektedir. Aynı yıl Bangkok'ta düzenlenen sözleşme le Avrupa ve Uzakdoğu ülkeleri arasında uyuşturucu üretimi ve ticaretinin yasaklanması üzerine tartışmalar yürütülmüş ve 21 yaş altındaki bireylere uyuşturucu satışı yasaklanmış ve hapis cezaları getirilmiştir. 26 Haziran 1936'da imzalanan Zararlı İlaçların Gayrı Meşru Ticaretinin Önlenmesine Dair Sözleşme 1939'dan itibaren aktif olmuştur. Cenevre'de imza edilen sözleşme daha önce alınan kararlarla legal uyuşturucu ticaretinin azaldığı ancak illegal yollarla yapılan ticarete ilişkin önlemlerin tartışılma gereği duyulmuştur. Katılım sağlayan 40 ülkede uyuşturucu ticaretinin yasaklanması üzerine mevzuat geliştirme çalışmalarının hızlandırılması kararı alınmıştır.

İkinci Dünya Savaşı öncesinde kullanılan uyuşturucu maddeler esasında afyon, koka yaprağı ve kenevirden üretilen bir takım doğal uyuşturucularla sınırlı kalmıştır. Sentetik Uyuşturucu Maddeler Hakkında 1948 Paris Protokolü ile birlikte savaş dönemi boyunca afyon kokain ve kenevir dışında sentetik uyuşturucunun üretimine başlanmasıyla birlikte uyuşturucu ile mücadele yetersiz kalmıştı. Paris Protokolü ile Taraf devletlerin bağımlılık ve tehlike arzedeabilecek maddeleri Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'ne

aktarması şartı konularak üye her devletin; 1931 Cenevre Afyon Mukavelesinin belirtmediği, fakat narkotik tesiri bulunan ve zararlı olduğu ortaya çıkarılan herhangi sentetik bir ilacı, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine bildirmekle yükümlüdür. Bu bildirimi alan Genel sekreterlik durumdan derhal Narkotik İlaçlar Komitesini, Dünya Sağlık Örgütünü ve protokole dâhil diğer üye devletleri haberdar edecektir. Dünya Sağlık Örgütü bu ilacın toksikomani içerip içermediğini veya böyle bir madde haline dönüştürülüp dönüştürülmediğini inceleyerek bu konuya ilişkin alacağı kararı Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine tebliğ etmekle yükümlüdür. Genel Sekreterlik de Birleşmiş Milletlere üye olan veya olmayan devletlere aktaracaktır. Dünya Sağlık Örgütünün kararından bu suretle haberdar olan üye devletler, toksikomani içeren veya bu özelliğe sahip madde haline dönüştürülebilen sentetik uyuşturucu maddeyi denetime tabi tutmayı taahhüt etmişlerdir. Paris protokolü, küresel otorite ve kimyevi formül sistemi ayırımını yapmış, narkotik etki yaratan ve toksikoman içeren bütün zararlı maddeleri kapsamıştır. Yeni tespit edilen ve ileride ortaya çıkarılacak sentetik uyuşturucu maddelerde bu protokol hükümlerine göre denetime tabi tutulmasını sağlamıştır.

1953 Newyork Afyon Protokolü ile tıbbi afyon üretiminin ilaç pazarına uygun olarak üretiminin yapılması ve daha fazla üretimin sınırlandırılması amacıyla gerçekleştirilmiştir. Protokolün tatbiki esnasında ortaya çıkacak ihtilafların Uluslararası Adalet Divanı tarafından halledileceği, karara bağlanmıştır.

Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyinin çalışmaları sonucunda geçmişte icra edilen bütün çalışmaların tüm çabaların neredeyse sonuç vermediği ve uyuşturucunun verdiği zararın aynı oranda sürdüğü ortaya çıkarılmış, yeni ve daha ayrıntılı bir mukavelenin düzenlenmesinin zorunlu olduğu değerlendirilmiştir. Üye 40 devlet tarafından imzalanan Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi kendinden önce imzalanan bütün mukaveleleri tedavülden kaldırmıştır. Önceki tüm sözleşmelerde yetiştiriciliği ve imalatı sınırlanan afyon gibi, koka ağacı ve kenevir

bitkisine de bu mukavele ile aynı sınırlamalar konulmuştur. Afyonu yemek veya sigara gibi tüketmek, koka yaprağı çiğnemek ve tıbbi olmayan esrar tüketmek bu sözleşme ile yasaklanmıştır. 1961 Tek Sözleşmesi 13 Aralık 1964'te aktif hale getirilmiştir. Günümüzde dünyada uyuşturucu kontrolü ile ilgili uluslararası mevzuatın temel taşı olmaya devam etmektedir. 1961 TEK Sözleşmesini Değiştiren 1972 Tarihli Protokol ile Uluslararası Uyuşturucu Maddeler Kontrol Organının yapısı ve işleyişi değişmiştir.

1971 Tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi ile TEK sözleşmesinin kapsamının dışında kalan daha sonra kullanımı yaygınlaşan ve yeni kitlesel pazarlar oluşturan amfetaminler, barbitüratlar ve halüsinojenler, uluslararası toplumu tekrardan bir araya gelerek gereken önlemleri alması için harekete geçirmiştir. Bu Sözleşmenin yorumlanması ve uygulanmasından kaynaklanan anlaşmazlıklarda, görüşme, soruşturma, arabuluculuk, uzlaşma, hakemlik, bölgesel kuruluşlara başvurma, yargı yolu ile başka barışçı yollara başvurulacaktır. Bu yolla çözümlenemeyen anlaşmazlıklar Uluslararası Adalet Divanına havale edilmesi zorunlu hale getirilmiştir.

1988 Tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi 1980'lerin sonunda evrensel uyuşturucu denetim mekanizması legal bir biçimde icra edilen afyon ve koka ağacı imalatına sınırlandırmada istenilen sonuca ulaşmıştır. Ancak illegal bir şekilde yapılan imalat bu dönemlerde daha da genişlemiştir. Amfetamin ve türevleri başta olmak üzere bazı sentetik uyarıcılar Kuzey Amerika, Avrupa ve Güney Asya gibi sanayileşmiş yerlerde illegal laboratuvarlarda imal edilmeye başlamıştır. Bunun yanı sıra bazı sınır aşan suç örgütleri devlet kurumlarını çürütüp işlevsiz bir duruma getirmiş, kuvvetli ve nüfuzlu bir yapılanmaya dönüşerek ciddi bir küresel bir risk teşkil etmiştir. Tüm bu nedenler Viyana'da 106 devletin katılım gösterdiği, 25 Kasım itibariyle başlayan ve 20 Aralıkta Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin onaylanmasıyla son bulan konferansların hayata geçmesine sebep olmuştur.

Tüm bu gerçekleşen protokol ve sözleşmelerin uyuşturucu ile mücadelede aksaklıklara meydan vermemek üzere gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte her bir sözleşme giderek daha ağır cezaların ulusal hukuk düzeyinde oluşturulmasını beraberinde getirmiştir. Bununla birlikte illegal uyuşturucu üretimi azaltılamamıştır. Bağımlılık yapan bu maddelerin yüksek kar oranlarını getirmesi yapılan sınırlandırmalara rağmen üretim yapmayı üstlenilen maliyetleri karşılayacak bir kar payının olmasına bağlanılabilir.

3.3.Uluslararası Kuruluşlar

3.3.1.Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Komisyonu (CND)

Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi'ne bağlı (ECOSOC) olarak uyuşturucu sorunlarını idare etmeye yönelik çalışmalarını yürüten küresel siyasi birimdir. Komisyon her yıl Viyana'da Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi tarafından coğrafya ve alaka temeline bağlı kalınarak muhtelif bölgelerden seçilen 53 temsilcinin iştirakiyle bir mekanizma çerçevesinde faaliyet göstermektedir³⁶⁵.

1946'da kurulan komisyon Milletler Cemiyetine bağlı Afyon Danışma Komitesi'nin (*Opium Advisory Committee*) yapma yükümlü olduğu çalışmaları üstlenmiştir. Bu komisyon, uyuşturucuyla ilgili tüm konularla ilgilenen Birleşmiş Milletler sistemi içindeki merkezi politika yapıcı organdır³⁶⁶.

---

³⁶⁵ Room, R.; Reuter, P., 2012, "How well do international drug conventions protect public health?" **The Lancet**, C.379, S.9810, s. 84-91, s. 84-85.

³⁶⁶ Güngör, Ş.; Kınacı, A., (2001), **Öğreti ve Uygulama Boyutu ile Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle İlgili Suçlar**, Ankara, Yetkin., s.69.; YOKUŞ SEVÜK, a.g.e., s. 56.

Dünya Sağlık Örgüyü (WHO) ve INTERPOL gibi uzman kuruluşlar tarafından desteklenen kurul dünyadaki uyuşturucu ile ilgili gelişmelerin değerlendirmesini yapmak ve küresel uyuşturucu denetimine kuvvet katmak amacıyla projeler yürütmektedir. Uyuşturucu sorununa disiplinler arası bir yaklaşımda bulunur. Komisyonun amacı mutabakat oluşturarak uyuşturucu sözleşmelerini dünya çapında aktifleştirmektir. Yasama görevi bulunmamaktadır ancak yasama için zemin hazırlamaktır³⁶⁷.

3.3.2. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC)

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Komisyonu (CND) tarafından tanımlanan uyuşturucu politikası, Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC) tarafından uygulanmaktadır. 150 ülkeyi kapsayan 21 bölge ve saha ofisine sahiptir. Uyuşturucu kaçakçılığıyla mücadelede ülkelere direkt olarak destek olan UNODC, CND'nin sekreterliğini yapmaktadır. Ayrıca kaçakçılığa karşı savaşmada katkı sağlayan projelerde diğer BM kuruluşlarıyla koordineli biçimde etkinlik göstermektedir³⁶⁸.

Küreselleşme, global düzeyde gelişen teknolojik gelişmeler, bağımlı oranı, terör örgütlerinin bu sektörde paydaş olması ve kazanılan yüksek meblağdaki paralar uyuşturucu imalatını ve kaçakçılığını yaygınlaştırmaktadır. Uyuşturucu sorunu 1960'larda politik bir sorun olarak değerlendirilirken, Soğuk Savaşın bitimine yakın ve sonraki dönemlerde uyuşturucu maddelerin yasadışı ticaretini yapan kişi ve grupların

---

³⁶⁷ Van Der Kruit, P. JJ., **Maritime drug interdiction in international law**. PhD Thesis. Utrecht University 2007, s. 39-40.

³⁶⁸ Fazey, C., 2007, "International Policy On Illicit Drug Trafficking: The Formal And Informal Mechanisms", **Journal of Drug Issues**, C. 37, S. 4, s. 755-779, s. 762.

dünyadaki terörist gruplarla dayanışma içinde olmasıyla farklı bir boyut almıştır. Ancak, uyuşturucunun terör ile olan ilişkisi 11 Eylül Terör Saldırılarından sonra ön planda yerini almış, uluslararası güvenliği için bir risk teşkil eden bir sorun olarak gündeme taşınarak küresel bir mücadele başlatılmıştır. 2002 yılında Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Suç Ofisi bünyesinde (UNODC) bağlı olarak faaliyet gösteren Terörizm Önleme Şubesi tesis edilmiştir³⁶⁹.

3.3.3. Dünya Gümrük Örgütü (WCO)

Dünya Gümrük Örgütü dünya çapındaki gümrük idarelerinin etkinliğini ve verimliliğini arttırmak ve geliştirmek amacıyla kurulmuş bağımsız, hükümetler arası bir kuruluştur. 1952 yılında Brüksel’de kurulmuş olan bu örgüt dünyada gümrük konularında yetkin olan tek hükümetler arası kuruluştur. 2019 itibarıyla küresel düzeyde 182 üyeyi temsil etmektedir. WCO gümrük idarelerinin ve ilgili tarafların gümrük ve beynelmilel ticaret konularında ayrıntılı tartışmalar yapmaları, tecrübe ve uygulamaya yönelik paylaşımında bulunmalarını sağlamaktadır³⁷⁰.

Dünya Gümrük Örgütü 2012 yılından beri illegal ticari faaliyetlere ilişkin rapor yayımlamaktadır. Senelik yayınlanan rapor, gönüllü olarak üye devletlerden sağlanan ele geçirme verilerinin ve örnek olayların ayrıntılı şekilde incelenmesi ve tahlil yaparak yasa dışı ticaret kavramının araştırılmasına destek olmasını hedeflemektedir. Gümrük uygulamaları bağlamında farklı risk alanlarına ilişkin 6 farklı bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerden bir tanesi uyuşturucu başlığı altında uyuşturucu kaçakçılığı, ekimi,

---

³⁶⁹ Çetinöz, E., (2019), **Türkiye’de ve Dünyada Uyuşturucu ile Mücadele**, Ankara, Polis Akademisi Yayınları, s. 67-69.; KARAKAŞ DOĞAN, a.g.e., s. 59.

³⁷⁰ WCO, (2019), **Enforcement and Compliance**. World Customs Organization Illicit Trade Report, s. 2.

imalatı, dağıtımı ve satışı dâhil illegal uyuşturucu alım satımı verilerinin aktarıldığı bölümdür³⁷¹.

WCO tarafından sağlanan 2000 yılından bu yana devreye konulan ve aktif bir biçimde yararlanılan CEN (Customs Enforcement Network) sistemi sayesinde üye devletler sınır aşan organize suçlarla daha etkili şekilde mücadele etmektedir. İstihbarat amacıyla bilgi toplayan ve emniyetli şekilde paylaşım yapmayı sağlayan bu sistem 13 farklı konuda faaliyet imkânı tanımaktadır ve bunlardan bir tanesi de uyuşturucudur³⁷².

WCO, CEN sistemi sayesinde üye idarelerin kendi istekleriyle aktardıkları gümrük yakalamalarıyla ilgili istatistiksel bilgilerden oluşan bir veri tabanına sahiptir. Bu verilerin analizi, farklı uyuşturucular için kullanılan, gelişen kaçakçılık yollarının anlaşılmasını sağlamaktadır. Bu özellikler CEN sistemini, uyuşturucu kaçakçılığı trendlerinin anlaşılmasında temel araç haline getirmiştir³⁷³.

3.3.4. Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı (INTERPOL)

1914 yılında Adli Polis Kongresinde küresel arenada dayanışma ve eş güdümü gerçekleştirecek bir polis teşkilatı tesis etme düşüncesi ortaya atılmış fakat Birinci Dünya Savaşının patlak vermesi sebebiyle ancak 1923 yılında bu düşünce gerçek hayatta somutluk kazanamamıştır. İleriki yıllarda İkinci Dünya Savaşı'nın yaşanması dolayısıyla tam olarak organize edilemeyen teşkilatın içinde bulunduğumuz dönemdeki faaliyetlerinin temelini oluşturan prensipler 1946'da Brüksel'de düzenlenen kongre neticesinde onaylanmıştır. Uluslararası Kriminal Polis Kurulu adıyla kurulan teşkilat

---

³⁷¹ WCO, (2017), World Customs Organization Illicit Trade Report, s. 4.

³⁷² <https://ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/cok-terafli-ve-bolgesel-iliskiler/cok-terafli-iliskiler/dunya-gumruk-orgutu> Ticaret Bakanlığı (2019). Dünya Gümrük Örgütü (Erişim Tarihi: 06.01.2023)

³⁷³ WCO, 2019, s. 37.

1956'da Viyana'da yapılan toplantı sonucunda Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı yani bugünkü adını almıştır. Interpol'ün amacı küresel sistemde işlenen suçları engelleme, bu suçlarla mücadele etme, ilgili kişileri tespit etme, suçluları takip etme, yakalama, tutuklama, iade için prosedürleri tamamlama ve üye polis teşkilatlarınca uluslararası işbirliğinin ve eş güdümün gerçekleştirilmesidir³⁷⁴.

Uyuşturucu kaçakçılığına karşı verilen savaşta dayanışmayı güdüleyen Interpol, ayrıca üye devletlere destek olmakta ve birimler arasında koordinasyonun sağlanmasında yardımcı olmaktadır. Sağladığı çeşitli iletişim araçları ve veri tabanları ile dünyanın çeşitli yerlerinden kaçakçılıkla ilgili toplanan, depolanan ve işlenen çeşitli veri ve analizler Interpol üyesi her devlette bulunan Ulusal Merkez Büroları'na, bazı stratejik noktalara ve uzman birimlere gönderilir. Bu bilgiler ile yeni kaçakçılık tekniklerinin ve eğilimlerinin bir bütün olarak tüm üyeler ve bağlı olduğu birimlerin takip edilmesi sağlanmaktadır³⁷⁵.

3.3.5. Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Kurulu (INCB)

1968 yılında, Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi ile kurulan Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Kurulu, Birleşmiş Milletler uyuşturucu anlaşmalarının tatbikini gerçekleştiren bağımsız ve yarı-adli kontrol organıdır. Kurul hükümetlerden ve BM'den bağılı kalmadan faaliyetlerini yürütmektedir. ECOSOC tarafından 5 yıllığına seçilen 13 üyeden oluşmaktadır. Hedefi uyuşturucu anlaşmalarının işleyişini gerçekleştirmektir. Ulusal ve uluslararası uyuşturucu kontrol sistemlerini takip ederek yönetir. Kurulun uyuşturucu sözleşmelerine taraf olsun veya olmasın tüm devletlere ambargo yetkisi vardır. Uluslararası Uyuşturucu Maddeler Komisyonu (CND) ve Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Kurulu (INCB), paralel seviyede alanında yetkin

---

³⁷⁴ TBMM, 2008, s.248.

³⁷⁵ Aragno, a.g.e., s. 15-16.

mercilerdir ve her ikisinin de ECOSOC 'a karşı yükümlölükleri bulunmaktadır. Aradaki fark, Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Komisyonu'nun (CND) uyuşturucu kaynaklı ilgili sorunlar için merkezi politika tayin organı iken Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Kurulu (INCB), daha çok yönetim, tatbik organıdır³⁷⁶.

3.3.6. Dünya Sağlık Örgütü (WHO)

1961 ve 1971 tarihli sözleşmeler kapsamında Dünya Sağlık Örgütü uyuşturucu ve uyarıcı nitelikteki maddelerin denetlenip denetlenmeyeceği hususunda inceleme ve değerlendirme yapma yükümlölüğü bulunmaktadır. Uyuşturucu ve uyarıcı özellikteki maddeler üzerinde tıbbi ve bilimsel incelemeler gerçekleştirme salahlıyeti olan tek organ olan Dünya Sağlık Örgütü gözden geçirdiği maddelerle ilgili değerlendirme sonuçlarını CND'ye gönderilir. CND incelenen maddelerin ilgili sözleşmelere uygun olarak ne şekilde sınırlandırmaya tabi olacağı konusunda son kararı vermektedir. 1949'dan 2016'ya kadar Dünya Sağlık Örgütü'nün uzman komitesi tarafından 400'den fazla madde incelemeye alınmıştır. Ayrıca WHO, 13 üyeden oluşan Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Kurulu için 3 aday göstermektedir³⁷⁷

Özetlemek gerekirse sınırı aşan organize suç örgütlerine karşı küresel boyutta mücadelede BM ve WHO başat rol üstlendiği görölmektedir. Bu küresel kuruluşlar nezdinde kurulan komisyon, komite ve teşkilatların görevleri şu şekildedir;

- BM Uyuşturucu Maddeler Komisyonu (CND) Ekonomik ve Sosyal Konseyine bağılı olarak organize edilmiştir. Merkezi politika yapıcı bir organ olarak WHO ve INTERPOL tarafından desteklenen bu yapı güncel

---

³⁷⁶ Van Der Kruit, a.g.e., s.40

³⁷⁷ WHO, (2016), **WHO's role**, mandate and activities to counter the world drug problem: A public health perspective, s. 5.

teknolojik gelişmeler ve üretim tekniklerindeki yenilikler sonrası geliştirilen ve uyuşturucu madde mevzuatları engeline takılmayan yeni ürünlerinde incelenip denetlenmesine yönelik politika geliştiren arge merkezi konumundadır. 1946 yılındaki Afyon Danışma Komitesinin rolünü üstlenmiştir. Yasama gücü bulunmayan organın tavsiye kararlarını raporlaştırarak uyuşturucu madde ile mücadelede önemli bir rolü olduğu bilinmektedir.

- Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC) CND tarafından tanımlanan ve güncellenen politikalar doğrultusunda görev yapan yürütme organı olarak görev yapan bu ofis 150 bölgede aktif olarak çalışmaktadır. Uyuşturucu maddenin yasadışı üretimi sebebiyle artan kar oranları terör finansmanı için önemli bir fon kaynağı olduğundan uyuşturucu ile mücadele aynı zamanda terörle mücadele politikasına destek verdiğinden BM çeşitli organları ile işbirliği içinde faaliyet yürütmektedir.
- Dünya Gümrük Örgütü dünya çapında gümrük idarelerinin etkin ve verimli çalışması için kurulmuş bağımsız bir kuruluş olarak 182 ülke temsiliyeti ile organize olarak illegal ticari faaliyetlerin önlenmesinde aktif bir örgüttür. CEN (Customs Enforcement Network) sistemi ile üye devletlerin sınır aşan organize suçlarla mücadelede etkinliği sağlamaktadır. İstihbarat amacıyla bilgi toplayan ve emniyetli şekilde paylaşım yapmayı sağlayan bir örgüttür. Gerçekleştirmiş olduğu faaliyet ve istatistiki çalışmalar ile yeni ticaret yollarının belirlenmesi ve engellenmesine yönelik araştırmalar yapmaktadır.
- Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı (INTERPOL) ise küresel örgütler içerisinde en kapsamlı küresel polis teşkilatı olarak faaliyet göstermektedir. Küresel sistemde işlenen suçları engelleme, bu suçlarla

mücadele etme, ilgili kişileri tespit etme, suçluları takip etme, yakalama, tutuklama, iade için prosedürleri tamamlama ve üye polis teşkilatlarınca uluslararası işbirliğinin ve eş güdümün gerçekleştirilmesi amacıyla faaliyet göstermektedir. Kaçakçılığın uluslararası takibini sağlayan mekanizmalara sahiptir.

- Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Kurulu (INCB) Birleşmiş Milletler uyuşturucu anlaşmalarının tatbikini gerçekleştiren bağımsız ve yarı-adli kontrol organıdır. Kurul hükümetlerden ve BM'den bağı kalmadan faaliyetlerini yürütmektedir. ECOSOC tarafından 5 yıllığına seçilen 13 üyeden oluşan kurul ambargo yetkisine sahip önemli bir kuruluştur.
- Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Dünya Sağlık Örgütü uyuşturucu ve uyarıcı nitelikteki maddelerin denetlenip denetlenmeyeceği hususunda inceleme ve değerlendirme yapma yükümlülüğüne sahiptir bu maddelerin tıbbi ve bilimsel incelemeler açısından değerlendirildiği ve hangi maddelerin yasaklanması gerektiğine yönelik rapor sunan tıbbi bir kuruldur.

SONUÇ

Organize suçlar son yıllarda, sahip olduğu sınırsız ekonomik kaynaklar ve ülkelerin rejimlerine yaptığı olumsuz etkilerden dolayı diğer ülkelerde olduğu gibi Irak ve Türkiye’de de sıklıkla gündem haline gelmektedir.

Dünya literatüründe organize suç kavramıyla içerisine mafya tipi suçlar, narkotik ve mali suçlar giren çok geniş bir alan kastedilmektedir. Dünyada kâr marjı en yüksek yasadışı faaliyetlerden biri olarak gösterilen uyuşturucu madde kaçakçılığı, uyuşturucu suçlarında kapsayıcı kavram olarak kullanılmakta olup, birçok devleti etkileyen küresel ölçekte bir suç ve aynı zamanda deniz güvenliğine yönelik bir tehdit olarak da görülmektedir.

Uyuşturucu madde kaçakçılığı soykırım, savaş suçları ve insanlığa karşı işlenen suçlar gibi uluslararası suçlar arasında değerlendirilmemekte, insanlığa ve ekonomiye ciddi etkileri olsa da sınıraşan bir suç olarak görülmektedir. Özellikle geçtiğimiz son 40 yılda uyuşturucu kaçakçılığında sınıraşan organize örgütler yolu ile daha çok tercih edilen bir yöntem olmuştur.

Uyuşturucuları kontrol etme konusunda ilk uluslararası girişim 1912 yılında Çin’de yaklaşık olarak 10 milyon kişinin afyon bağımlısı olduğu zaman başlamıştır. O zamandan günümüze sonuncusu “1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi” olmak üzere birkaç uluslararası enstrüman geliştirilmiştir. Uyuşturucu sorununu kontrol etmek için tasarlanan sözleşmeler öncelikle bağlayıcı olmayan kararlar alınarak başlamıştır. Bu doğrultuda, afyon başta olmak üzere birkaç bitkisel kökenli uyuşturucu maddenin ekimini kontrol altına almaya yönelik sınırlamalar getirilmiştir. Devam eden süreçte, bitkisel kökenli uyuşturucu yasaklarına sentetik uyuşturucular, üretim ile ilgili yasaklara da tüketim ve

kaçakçılık eklenmiştir. Zamanla uluslararası işbirliği ve kuruluşlar ortaya çıkmıştır. Ancak, alınan kararlar ve önlemler Birinci ve İkinci Dünya Savaşları yüzünden sekteye uğramıştır. Savaşlar alınan önlemlerin uygulanmamasına sebep olmakla kalmayıp, ayrıca uyuşturucu özelliği gösteren maddelerin kullanımının artmasına sebep olmuştur.

1961 yılında ECOSOC'un çalışmalarıyla uyuşturucu kontrolü kapsamında yapılan erken çabaların kayda değer olduğunu gösteren “Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi” düzenlenmiştir. Bu sözleşme, diğer tüm sözleşmelerin tek bir çatı altında toplanmasını sağlamıştır. Daha sonra “1972 Psikotrop Maddelere İlişkin Sözleşme” düzenlenmiş, özellikle psikotrop maddelerle ilgili düzenlemelere yer vermiştir. Günümüzde geçerliliğini koruyan 1961 ve 1972 sözleşmelerinin yanında son olarak “1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi” eklenmiştir. Bu sözleşme yasadışı faaliyetlerden elde edilen kara paranın aklanması, uyuşturucu üretiminde kullanılan ara kimyasalların satın alınması, yasal maddelerin kontrollü teslimi ve uyuşturucu kaçakçılığı gibi konularla ilgili hükümler getiren en kapsamlı sözleşmedir.

Yukarıda da bahsedildiği gibi, uyuşturucu maddelere karşı mücadele, uluslararası toplumun uzun süredir üzerinde çalıştığı bir konu niteliği arz etmektedir. Bunun sonucunda oluşan sözleşmeler ise günümüzde, iç hukuk normu olarak da karşımıza çıkmaktadır. Ancak, Türkiye ve Irak uygulayıcılarının bu sözleşmeler ve getirdikleri yenilikler konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmektedir.

Türkiye, 1961 tarihli Uyuşturucu Maddeler Tek Sözleşmesi ve revize edilen 1971 tarihli Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı BM Sözleşmesine taraf bir devlet olarak iç hukuk düzenlemelerini tamamlamıştır. Ayrıca, uyuşturucu madde kaçakçılığı ile mücadele kapsamında 3298 sayılı Kanun, temel iç hukuk düzenlemesi niteliğindedir. Bu kanun ile birlikte afyon ve haşhaş üretimi izne tabi tutulmuş olup

tıbbi olarak kullanılmasından ihraç edilmesine kadar olan süreç kanunla düzenlenerek kaçakçılık suçları engellenmeye çalışılmıştır.

Uyuşturucu ile ilgili suçlarda idari para cezaları ile başlayan süreç suçun organize ve kasıtlı yapıldığı değerlendirilerek 5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu (CMK) m.250 gereğince özel yetkili ağır ceza mahkemeleri görevlendirilmesiyle sonuçlanmıştır. 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun ile ise, zamanla uyuşturucu üretimi konusunda yaşanan gelişmeler dikkate alınarak gerek tıbbi alanda gerekse yasaklı madde olarak üretimi, kullanılması ile ihraç ve ithali konusunda yeni bir düzenlemeye gidilmiş olup, uyuşturucu madde türevleri de yasaklamaya dahil edilmiştir. Son ve en önemlisi, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu m.188-191 kapsamında uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu, kullanılmasını kolaylaştırma ve özendirme suçu, kullanmak amacıyla satın alma, kabul etme veya bulundurma ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçları düzenlenmiş ve caydırıcı cezalar geliştirilmiştir.

Irak'ta da mevcut düzenlemelere bakıldığında, Türkiye ile paralellik gösterdiği ve ilk düzenlemenin Türkiye'de olduğu gibi 1961 tarihli Uyuşturucu Maddeler Tek Sözleşmesi ve revize edilen 1971 tarihli Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı BM Sözleşmesi olduğu görülmektedir. Bu sözleşmelere iç hukukta da yer verilmiştir. 2017 Tarihli 50 Sayılı Narkotik ve Psikotrop Maddeler Kanunu, 27. maddesi ile müebbet hapis cezası ve idam cezası hükümleri getirilerek uyuşturucu madde kaçakçılığı suçu ile mücadelede caydırıcılık arttırılmıştır. Bununla birlikte, tıbbi kullanımı üretim ve ithalat ve ihracatı da ayrıca kanunlarla düzenlenerek uygun kullanımlar kısıtlanmamıştır. Ceza kanunlarının yanı sıra Medeni Kanunlarla da uyuşturucu kullanımı kısıtlanmıştır. Boşanma gerekçelerinden biri olarak uyuşturucu madde kullanımı Medeni Kanun'a bağlanmıştır.

Bugün için uyuşturucu madde suistimali ve bundan kaynaklanan sorunlar, sadece Avrupa ülkeleri veya ABD'nin sorunu olmaktan çıkarak, bütün dünya devletlerinin ortak sorunu haline gelmiştir. Dünyadaki hemen bütün devletler, yeni nesillerin sağlıksız yetişmesini önlemek ve toplumun huzurunu korumak için uyuşturucu kaçakçılığıyla suçlarıyla mücadele etmektedir.

Türkiye mevzuatında da uyuşturucu maddelerin denetimi, ekimden tüketime kadar kontrol edilmekte ise de son yıllarda uyuşturucu madde kullanımı veya ticareti ile ilgili suçların arttığı, fakat şimdilik ürkütücü rakamlara ulaşmadığı görülmektedir. Buna karşın, uluslararası planda yurt dışında bu suçlardan yakalanan Türk vatandaşlarının sayısının çoğaldığı ve Türkiye'nin, eroin ve afyon pazarında giderek önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bunun birlikte, son zamanlarda Türkiye üzerinden yapılan kaçakçılıkta artış görülmektedir. Bu durum, örgütlü olarak işlenen bu tip temin suçlarında yasa dışı terör örgütlerinin veya organize olmuş sınıraşan mafyanın parmağı olduğu sonucuna götürmektedir. Bu örgütlerin kolay para musluğunun kesilmesi ve uyuşturucudan sağladıkları finansmanın kurutulması için etkin bir mücadelenin gerekliliği bir kat daha ortaya çıkmaktadır.

Gelecekte Türkiye'deki uyuşturucu madde suçluluğu ve kullanımının, bazı Avrupa Ülkeleri veya ABD'de olduğu gibi “ulusal bir felaket” niteliğini almaması için şimdiden uyuşturucu sorunu üzerine ciddi ve kararlı bir şekilde gidilmesi ve konuya geniş bir perspektiften bakılarak epidemi halini almasının engellenmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Abadinsky, H, (2007), **Organized Crime**, 8. Baskı, Belmont, Thomson Press.
- Abadinsky, H., (2010), **Organized Crime**, Cengage Learning Yayınları.
- Abramkin, V., (1996), **In Search of a Solution: Crime. Criminal Policy and Prison Facilities in the Former Soviet Union**, Human Right Publishers, Moscow.
- Albanese, J. S., (2004), **Organized Crime in Our Times Exit Notice**, Cincinnati, OH, LexisNexis.
- Albanese, J. S., (2005), **Criminal justice. Pearson/A and B.**
- Albini, J. L. (1971), **The American mafia: Genesis of a legend**, Vol. 750, New York, Appleton-Century-Crofts.
- Albini, J. L. 1976, “Syndicated Crime: Its Structure, Function, And Modus Operandi. The Crime Society: Organized Crime And Corruption In America”, s. 24-59.
- Albini, J. L., (2000), **Organized Crime: The National Security Dimension**, George C. Marshall European Center for Security Studies.
- Albini, J. L., 1988, “Donald Cressey's Contributions To The Study Of Organized Crime: An Evaluation” **Crime & Delinquency**, C. 34, S.3, s.338-354.
- Amaruso, D., (2003), **Gangsters Incorporated. Glencoe: Free Press.**
- Ankara Narkotik Şube Müdürlüğü, (1995), **Uyuşturucu Madde Olayları Genel Değerlendirmesi**, Ankara, EGM Basımevi.

Ankara Narkotik Şube Müdürlüğü, (1997), **Uyuşturucu Olayları Genel Değerlendirmesi**, Ankara, EGM Basımevi.

Aragno, G., (2018), **Illicit drug trafficking in international waters**.

Argun, U., 2014, “Mafya ve şiddet: Japon Mafya Örgütü Yakuza’da Şiddetin Değişen Boyutları”, **Themis: Research Journal of Justice Studies and Forensic Science**, s. 148- 170.

Arlacchi, P, (1991), **Mafya Ahlâkı ve Kapitalizmin Ruhu: Mafia Business The Mafia Ethic And The Spirit Of Copitalism**, İletişim Yayınları.

Arlacchi, P, (2001), **Nations Build Alliances to Stop Organized Crime**, Global Issues, August.

Asbury, 1928: Jankowski. 1991: Moore, 1985: New York City Criminal Justice Agency.

AŞIK, M. 2000, “Organize Suç ve Ankara Emniyet Müdürlüğü Organize Suçlar Silah Kaçakçılık Şube Müdürlüğü”, **Polis Dergisi, EGM Yayınları**, C. 6, s. 149.

Avrupa Toplulukları Resmî Gazetesi, (2) OJ C 327, 7. 12. 1995.

Avrupa Toplulukları Resmî Gazetesi, (3) OJ C 10, 11. 1. 1997.

Aydın, M., (2011), **5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu çerçevesinde kaçakçılık fiilleri ve yaptırımları**, Ankara, Seçkin Yayınları.

Aykol, Mehmet Can, **Hukukumuzda Uyuşturucu Madde Suçları** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul 1994.

Bagley, B. M.; ROSEN, J. D. (ed.), (2015), **Drug Trafficking, Organized Crime, And Violence İn The Americas Today**. Gainesville: University Press of Florida.

Bal, İ., (2006), **Terörizm: Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler**. USAK Books.

Balcı, M., (2009), **Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları**, Marmara Üniversitesi.

Bentele, F.; Schirmer, M., 2012, “Im Geldwäscherecht viel Neues... Das Gesetz zur Optimierung der Geldwäscheprävention”, **Zeitschrift für Bankrecht und Bankwirtschaft**, C. 24, S. 4, s. 303-313.

Berkün, Başak, **Uyuşturucu madde kullanımını yasallaştırma eğilimi: Türkiye–Almanya–Hollanda hukuk sistemlerinin karşılaştırılması** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Türk-Alman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2021.

Birleşmiş Milletler, (2016), **Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi**, 2/a maddesinde.

Black, D., (1991), **Triad Takeover: A Terrifying Account of The Spread of Triad Crime in The West**, Sidgwick & Jackson.

Block, A. A., 1979, “The snowman cometh” **Coke in progressive New York. Criminology**, C. 17, S. 1, s. 75-99.

Block, A., (2017), **East side-West side: Organizing Crime in New York, 1930-50**. Routledge.

Bloom, D. E.; Murshed, S. M., (2002), **Globalization, informalization, criminalization and North–South interaction. In: Globalization, marginalization and development**, Routledge.

Booth, M., (1997), **Haşhaştan Eroine Uyuşturucunun 6000 Yıllık Öyküsü**, İstanbul, Sabah Kitapçılık.

Bostancı Bozbayındır, G. (2018), “Uluslararası terör suçlularının Avrupa Birliği’nde (AB) takibi, yakalanması ve iadesi”, **2. Uluslararası Avrasya Hukuk Kurultayı**.

Bruggeman, W., 1998, “Transnational Crime: Recent and Future Prospects”, **Hume Papers on Public Policy**, Vol.6, No,1-2.

Bruwer, C., (2020), **Smuggling And Trafficking of Illicit Goods By Sea**, Global Challenges in Maritime Security: an Introduction.

Buxton, J., (2018), **The Historical Foundations Of The Narcotic Drug Control Regime**, World Bank Publications.

Cengiz, M., (2005), **Türkiye’de Mafya Tipi Organize Suçlar**, Ankara, KOM Yayınları.

Cengiz, M.; Şen, B., (2012), **Sınırşan Suçlar: Tanımı, Ortaya Çıkış Süreci ve Gelişmesi**, Oğuzhan Ömer Demir ve Bahadır Küçükuysal (Ed.), Sınırşan Organize Suçlar, Ankara: Adalet Yayınları.

Chekhadine, Brahim Mahamat Saleh, **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Bursa 2016.

Chepesiuk, R., (2005), **Drug Lords Rise and fall of Cali Cartel**. Los Angeles, Milo Books.

Chin, K. L., (2000), **Chinatown gangs: Extortion, enterprise, and ethnicity**. Oxford University Press on Demand.

Cinoğlu, H.; Güneş, İ. D., (2003), **Organize Suçlarla Mücadele Temel Noktalar ve Polis Rolü**, Hasan Hüseyin Çevik ve Aytekin Geleri (Ed.), Organize Suçlarla Mücadele ve Polis, Ankara, Seçkin Yayınları.

Council of Europe, (2004), **Organised Crime Situation Report 2004**, Strasbourg, 23 December.

Cressey, D., (1969), **Theft of Nation**, New York, Harper and Row.

Cressey, D., (1997), **The Functions and Structure of Criminal Syndicates**. P.R. RYAN and G. E. RUSH (Ed.), **Understanding Organized Crime In Global Perspective: A Reader**, California, Sage Publications.

Çelik, K.; Koçağra S. I.; Güler, K., (2000), **Karapara Aklama**, Ankara, Masak Yayın No:1.

Çetinöz, E., (2019), **Türkiye’de ve Dünyada Uyuşturucu ile Mücadele**, Ankara, Polis Akademisi Yayınları.

Çıtır, B., 2015, “Uluslararası Afyon Anlaşmalarında Osmanlı İmparatorluğu”, **Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi (SKAD)**, C.1, S. 1, s. 17-47.

Çulcu, M., (1992), **Dünyamızı Saran Mafia**, Kastaş Yayınları.

Darcın, E.; Irmak, F., (2014), **Şiddet Suçlarında Yaklaşımlar ve Trendler** (Vol. 1457), Adalet Yayınevi.

Demir, Erhan, **Avrupa Birliğinin Uyuşturucu ile M¼cadele Politikalarının T¼rk Kamu Politikaları ile Etkileşimi** (Yayımlanmamış Y¼ksek Lisans Tezi), Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstit¼s¼, Ankara 2019.

Demirbaş, T., (2005), **Kriminoloji**, Ankara, Seçkin Yayınları.

Den Boer, M., (2018), **The European Union And Organized Crime: Fighting A New Enemy With Many Tentacles**. In: Global Organized Crime and International Security, Routledge.

Dietma, B., 1998, “Uluslararası Uyuşturucu-Uyarıcı Madde Ticareti ve Karpara Aklanması ile M¼cadelede Cezai Takibat ve Kazanę Yollarının Kapatılması”, **T¼rkiye’de Uyuşturucu Madde Sorunları, T¼rkiye’deki Humboldt Bursiverleri Derneği**. İstanbul, Rem Matbaacılık.

Doğan, F. K., (2015), **T¼rk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları**. Legal Yayıncılık.

Eggen, D., (2006), **Cali Cartel Finished U.S. Says**, Washington, Washington Post.

EGM-KOMDB, (2000/2), **Kaçakçılık ve Organize Suçlarla M¼cadele 99**, Ankara, EGM. Basımevi.

Eręakıcı, M., 2020, “İnsan Ticaretiyle M¼cadele ve Uluslararası Hukuk: Kuzey Kıbrıs T¼rk Cumhuriyeti Örneğini De İçeren Bir İnceleme”. **Dokuz Eyl¼l niversitesi Hukuk Fak¼ltesi Dergisi**, C. 22, S. 2, s. 693-748.

Erg¼l, Ergin, (1997), **Hukuki, Adli Tıbbı, Kriminolojik, Akt¼el Boyutları ve İlgili Mevzuatıyla Uyuşturucu Maddeler ve Suçları**, Ankara, Yetkin Yayınları.

Ergül, Ergin, **Uyuşturucu Madde Alışkanlığının Hukuki ve Cezai Yönleri** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü 1993.

Erman, S., 1981, “Uyuşturucu maddelere ilişkin ceza hükümleri” **Journal of Istanbul University Law Faculty**, C. 45, S. 1-4, s. 1061-1080.

Fazey, C., 2007, “International Policy On Illicit Drug Trafficking: The Formal And Informal Mechanisms”, **Journal of Drug Issues**, C. 37, S. 4, s. 755-779.

Feder, S.; Joesten, J. (1994), **The Luciano Story**, Cambridge, Da Capo Press.

Financial Crimes Enforcement Network, (1996), **Russian Organized Crime**, Washington, U.S. Government Printing Office.

Finckenauer JO., 2005, “Problems of definition: what is organized crime? Trends Organ Crime”, C. 8, S. 3, s. 63–83.

Finckenauer, J. O., 2005, “Problems Of Definition: What is Organized Crime?”, **Trends in Organized Crime**, Vol. 8, No. 3, Spring, s. 63-83.

Fried, A., (1993), **The Rise And Fall of The Jewish Gangster in America**. Columbia University Press.

García-Llave, R.; Piniella, F.; Acosta-Sánchez, M., 2015, “Maritime Interdiction on The High Seas: A Case Study of Spain and The Concept of ‘Universal Jurisdiction’”, **J. Marit. Res**, C.12, s. 77-88.

Geleri, A., (2003), **Organize Suçların Ortaya Çıkışı ve Gelişimi: İtalyan-Amerikan Mafyası Üzerine Bir Çalışma**, Aytekin Geleri ve Hasan Hüseyin Çevik (Editörler), Organize Suçlarla Mücadele ve Polis, Ankara, Seçkin Yayınlar.

Gökçe, E. D., (2017), **Fransız Ceza Kanunu**, Kayıhan İçel (Proje Yöneticisi) ve Yener Ünver (Ed.), Uyuşturucu Madde Suçları (Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 18) içinde, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Gökçegöz, F., (2003), **Organize Suç Kavramı, Terör Suçları ile Bağlantısı ve Etkin Mücadele Yöntemleri**. Organize Suçlarla Mücadele ve Polis, Ankara, Seçkin Yayınları.

Gökpınar, M., 2005, “Sosyal ve Kriminal Boyutlarıyla Organize Suç”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, C. 60, s. 214-234.

Guymon, C. D., 2000, “International Legal Mechanisms For Combating Transnational Organized Crime: The Need For A Multilateral Convention” **Berkeley J. Int'l L.**, C. 18., S. 53.

Güngör, Ş.; Kınacı, A., (2001), **Öğreti ve Uygulama Boyutu ile Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle İlgili Suçlar**, Ankara, Yetkin.

Hagan, F. E., 1983, “The Organized Crime Continuum: A Further Specification of A New Conceptual Model” **Criminal Justice Review**, C. 8, S. 2, s. 52-57.

Haller, M. H., (1997), **Bureaucracy And The Mafia: An Alternative View**, Journal Of Contemporary Criminal Justice, C. 8, S. 1, s.50-76.

Huang, F.Y.; Vaughn, M. S., (1992), “A descriptive analysis of Japanese organized crime: The Boryokudan from 1945 to 1988”, **International Criminal Justice Review**, C. 2, S. 1, s. 19-57.

Huseyin, U., 2017, “İrak'ta Uyuşturucu ve Çeşitleri-Kaynağı- Ulaşma Yolları” **Al-Meda Gazetesi**, S. 3860.

Ianni, F. A.; Reuss-Ianni, E., (1976), **The Crime Society: Organized Crime And Corruption İn America**, New York, New American Library.

Ismail, S.; Jaafar, N., 2015, “Drug Smuggling in Malaysia-Our Recent Case Files”, **Malaysian Journal of Forensic Sciences**, C. 5, S.1, s. 44-47.

Jamieson, A., 2001, “Transnational organized crime: A European perspective. Studies in Conflict and Terrorism”, C. 24, S. 5, s. 377-387.

Jamieson, A., 2001, “Transnational Organized Crime: A European Perspective”, **Studies İn Conflict And Terrorism**, C. 24, S. 5, s. 377-387.

Jenner, M., (2014), **Drug Trafficking As A Transnational Crime**, Handbook of transnational crime and justice.

Kahya, Y.; Özerkmen, N., (2007), **Bir Gulyabani: Organize Suç Örgütleri (MAFYA): Para, Güç, İktidar ve Şiddet Döngüsü**. Ankara, Adalet Yayınevi.

Kaplan, D. E.; Dubro, A., (1986), **Yakuza: The Explosive Account Of Japan's Criminal Underworld**. Reading, MA, Addison-Wesley.

Kaplan, D. E.; Dubro, A., (2003), **Yakuza: Japan’s Criminal Underworld**. California, University of California Press.

Kaplan, D. E.; Dubro, A., (2012), **Yakuza: Japan's Criminal Underworld**, Univ of California Press.

Kar, D.; Spanjers, J., (2017), **Transnational Crime And The Developing World**, Washington, Global Financial Integrity.

Kavlak, C., (2011), **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**, Ankara, Seçkin Yayınları.

- Kelly, R. J. (1997), **Tarpped in the Folds of Discourse: Theorizing About the Underworld**, P.R. Ryan And G. E. Rush (Ed.), Understanding Organized Crime in Global Perspective: a reader, California, Sage Publications.
- Kelly, R.J.; Chin, K.; Schatzberg, R., (1994), **Handbook of Organized Crime in The United States**, London, Greenwood Press.
- Kruger, H., (1980), **The Great Heroin Coup**, Boston, South End Press,
- Kurt, Ş., (1992), **En Son Değişiklikleri ile Uygulamada Uyuşturucu Madde Suçları ve İlgili Mevzuat**, İstanbul.
- Kurt, Ş.; Kurt, E., (2007), **Uygulamada Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat**, Ankara, Adalet.
- Kurulu, D. D., (2014), **Madde ve Diğer Bağımlılıklar ile Mücadele Kapasitesinin ve Bu Bağlamda Türkiye Yeşilay Cemiyetinin Değerlendirilmesi**, Araştırma ve İnceleme Raporu, Ankara.
- Leong, A.V.M., 2004, “Definitional Analysis: The War on Terror and Organised Crime”, **Journal of Money Laundering Control**, Vol. 8, No. 1, Henry Stewart Publications.
- Letizia, P., 2002, “The Paradoxes of Organized Crime”, **Crime, Law & Social Change**, Vol. 37, No. 1, January 2002, Criminal Justice Periodicals, Netherlands: Kluwer Academic Publishers.
- Lyman, M. & Potter, G., (2009), **Organized Crime**, New Jersey: Prentice Hall.

Makarenko, T., (2003), **The Ties That Bind: Uncovering the Relationship Between Organised Crime and Terrorism**, Global organized crime: Trends and developments.

Malkoç, İ.; Güler, M., (1998), **Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler**, Ankara, Adil Yayınevi, Ankara.

Meclis Araştırma Komisyonu Raporu, (2008), **Uyuşturucu başta olmak üzere madde bağımlılığı ve kaçakçılığı sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla kurulan komisyon**, Ankara.

Mueller, G. O., (2001), **Transnational Crime: Definitions And Concepts**. In Williams, P.; Vlassis, D., (Eds.), **Combating transnational crime, concepts, activities and responses**, London, Frank Cass Publishers.

Mueller, G. O., 1998, "Transnational Crime: Definitions and concepts". **Transnational Organized Crime**, C. 4, S. 3, s. 3-23.

Murphy, K.; Ryan, M. D., (2016), **Undead Yakuza: The Japanese zombie movie, cultural resonance and generic conventions. The Supernatural Revamped: From Timeworn Legends to Twenty-first-century Chic**, Lanham, MD., Rowman and Littlefield.

Natarajan, M. (ed.), (2019), **International and Transnational Crime and Justice**, Cambridge University Press.

Nye, J. S.; Keohane, R. O., 1971, "Transnational relations and world politics: An introduction", **International organization**, C. 25, S. 3, s. 329-349.

Obokata, T., (2010), **Transnational Organised Crime in International Law**, Bloomsbury Publishing.

Özdabakoğlu, E. H., (2007), **5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları**, Ankara, Adalet Yayınları.

Özden, S. Y. (1992), **Uyuşturucu Madde Bağımlılığı: Teşhis-Tedavi-Tedbir**. İstanbul, Nobel Tıp Kitabevleri.

Özden, S. Y., (2004), **Uyuşturucu Madde Bağımlılığı**. 2. Baskı, İstanbul, Nobel Tıp Kitabevleri.

Özek, Ç., (1998), **Organize Suç**, İstanbul: İÜHF Eğitim Öğretim ve Yardımlaşma Vakfı Yayınları.

Özmen, Özkan, **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Bahçeşehir Üniversitesi 2009.

Paoli, L. (ed.), (2014), **The Oxford Handbook of Organized Crime**, Oxford Handbooks.

Passas, N., (2001), **Globalization And Transnational Crime: Effects Of Criminogenic Asymmetries**, Combating Transnational Crime.

Rexed, B.; Edmondson, K.; Khan, I.; Samsom, R. J. (1984). **Guidelines For The Control of Narcotic and Psychotropic Substances: in The Context of The International Treaties**, World health organization.

Room, R.; Reuter, P., 2012, “How well do international drug conventions protect public health?” **The Lancet**, C.379, S.9810, s. 84-91.

Sağtürk, Y.; Büyükakın, B., (1997), **Eroin Dosyası**, İstanbul, Kastaş Yayınevi.

Saka, R., (1948), **Uyuşturucu Maddeler (Afyon-Morfin-Eroin-Esrar-Kokain) Hakkında Milli ve Milletler Arası Hukukî ve Sosyal Durum**, İstanbul, Cumhuriyet Matbaası.

Sarno, F., (2014), **Italian mafias in Europe: between perception and reality. A comparison of press articles in Spain, Germany and the Netherlands**, Trends in Organized Crime, C.17, s. 313-341.

Schneider, J.; Schneider, P. T., (2003), **Reversible Destiny: Mafia, Antimafia, and The Struggle For Palermo**. Univ of California Press.

Sevdim, A. E., (2014), **Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde İmal ve Ticaret Suçu**, Ankara Seçkin Yayınları.

Sevük, H. Y., (2007), **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar**, Ankara, Seçkin Yayınları.

Shaw, M., 2002, “Typologies of Transnational Organized Crime Groups”, result of a Pilot Survey of Forty Selected Organized Criminal Groups in Sixteen Countries”, **UN Office on Drug and Crime**.

Shelley, L., 2004, “The Unholy Trinity: Transnational Crime, Corruption, And Terrorism”, **Brown J. World Aff.**, C. 11, s. 101.

Shelley, L.; Corpora, C.; Picarelli, J., (2002). **Global Crime. Inc. Beyond Sovereignty: Issues For A Global Agenda**, 2nd Edition. (ed.) Maryann E. Cusimano-Love.

Shelley, L.; Picarelli, J., 2002, “Methods not motives: Implications of the convergence of international organized crime and terrorism”, **Police Practice and Research**, C. 3, S. 4, s. 305-318.

Siders, A. R., 2012, "Conventions, Agreements And Regulations. In M. E. Beare (Ed.), Encyclopedia of transnational crime & justice" **SAGE Publications, Inc.**, s. 65-68.

Sinha, J., (2001), **The history and development of the leading international drug control conventions**, Library of Parliament, Canada.

Smith, D. C., Jr., 1978, "Organized crime and entrepreneurship", **International Journal of Criminology and Penology**, C. 6, S. 2, s. 161-177.

Smith, D. C., Jr., 1980, "Paragons, pariahs, and pirates: A spectrum-based theory of enterprise", **Crime & Delinquency**, C. 26, S. 3, s. 358-386.

Smith, D.C. Jr., (1974), **The Mafia Mystique**. New York: Basic Books.

Sönmez, Z., (2007), **Açıklamalı-İçtihatlı 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu**, Ankara, İsmat Matbaacılık.

Sözer, S., (1956), **Uyuşturucu Maddeler ve Problemleri**, Güzel İstanbul Matbaası.

Sözüer, A., 1995, "Organize Suçluluk Kavramı ve Batı Ülkelerinde Bu Suçlulukla Mücadele ile İlgili Gelişmeler", **Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C.9, S.1-3, s. 265-333.

Stefano, B., (2001), **The European Union and the United Nations Convention Against Transnational Organized Crime**, Civil Liberties Series, European Parliament.

Stewart, D. P., 2020, "Internationalizing the War on Drugs: The UN Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances", **Denver Journal of International Law & Policy**, C. 18, S.3, s. 5.

Taşçı, G., **Abd Hegemonyasını Dış Müdahalecilik Üzerinden İncelemek; Kolombiya, Farc, Narko Terör** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi 2021.

Taylor, C., 1995, “Two theories of modernity”, **Hastings Center Report**, C. 25, S. 2, s. 24-33.

Turone, S., (1995), **Lettere di Adam Smith al Cavalier Berlusconi**. Laterza.

Tümay, M., (2018), **Uyuşturucu Bağımlılığı ile Mücadelenin Hukuki Boyutu**, Ateş, H., & Koçak, A. (Eds.), Bağımlılıkla Mücadele.

UNODC, (2008b), **World Drug Report**. United Nations Publication Sales No. E.08.XI.1 978- 92-1-148229-4.

ÜNAL, Y., (1976), **Uyuşturucu Madde Suçları**, Ankara, İş Matbaacılık ve Ticaret.

Van Der Kruit, P. JJ., **Maritime drug interdiction in international law**. PhD Thesis. Utrecht University 2007.

Vander Beken, T., (2003), **Measuring Organised Crime in Europe**, Holland, Makulu Publishers.

Vermeulen, G., (2015), **Essential Texts on International and European Criminal Law 8th edition**. Maklu.

Verville, E., 2001, “U.S. Joins Global Convention Against Transnational Organized Crime”, **Global Issues: Arresting the Transnational Crime**, Vol. 6, No. 2, Washington: US Department of State.

Volkov, V., (2002), **Violent Entrepreneurs**, London, Cornell University Press.

Von Lampe, K., 2005, "Making the second step before the first: Assessing organized crime: the case of Germany", **Crime, Law and Social Change**, C. 42, s. 227-259.

WCO, (2017), World Customs Organization Illicit Trade Report.

WCO, (2019), **Enforcement and Compliance**. World Customs Organization Illicit Trade Report.

WHO, (2016), **WHO's role**, mandate and activities to counter the world drug problem: A public health perspective.

Williams, P., (2001), **Transnational Criminal Networks**, J., Arquilla And D. Ronfeldt (Ed.), Network and Netwars: The Future of Terror, Crime and Militancy, RAND.

Williams, P., 1994, "Transnational criminal organisations and international security", **Survival**, C. 36, S.1, s. 96-113.

Williams, P., 2001, "Sınıraşan Organize Suçların Ortaya Koyduğu Tehlikeler ve Problemler" çev. Sadık Altınkaynak, **Türk İdare Dergisi**, yıl 73, S. 430, s. 89-110.

Williams, P.; Savona, E., (1996), **The United Nations and Transnational Organized Crime**, England, Frank Cass and Co. Ltd.

Yılmaz, H. M., **Organize Suç ve Rus Mafyası** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale 2016.

Elektronik Kaynaklar

<http://daccess-dds-y.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/549/78/PDF/N0254978.pdf> (Erişim Tarihi: 28 Ocak 2023).

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31998F0733> (Erişim Tarihi 28.02.2023).

<https://www.unodc.org/unodc/en/drug-trafficking/index.html> (Erişim Tarihi: 02.01.2023)

<https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html> (Erişim Tarihi: 15 şubat 2023).

<https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html> (Erişim Tarihi 18.02.2023)

<https://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/Publications/TOC%20Convention/TOCebook-e.pdf> (Erişim Tarihi: 18.02.2023).

<https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html>(Erişim: 18.02.2023).

<http://www.usdoj.gov/criminal/afmls/ml2000.pdf>. (18.02.2023-12:13).

<https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html>(Erişim: 18.02.2023).

<http://www.un.org/documents/ga/res/49/a49r159.htm>, (Erişim Tarihi: 26.11.2022).

https://www-unodc-org./documents/organized-crime/CompendiumCop/Arabic_-_TiP.pdf? (Erişim Tarihi: 22.09.2022).

<https://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CTOC/legislative-guide.html> (Erişim Tarihi: 25.09.2022).

<https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/conference-of-the-parties.html>

(Erişim Tarihi: 27.09.2022).

[https://eur-lex.europa.eu/legal-](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A51999IP0116&qid=1677939533645)

[content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A51999IP0116&qid=1677939533645](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A51999IP0116&qid=1677939533645) (Erişim Tarihi: 23.11.2022).

<https://news.ycombinator.com/item?id=19746424> (Erişim Tarihi: 26.01.2023).

http://www.europarl.europa.eu/summits/tam_en.htm (Erişim Tarihi: 24.02.2023).

https://www.ab.gov.tr/avrupa-birligi-zirve-sonuc-bildirgeleri_45449.html (Erişim Tarihi: 27.12.2022)

<https://www5.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4800.html> (Erişim Tarihi: 27.12.2022)

<https://barandogan.av.tr/blog/mevzuat/tck-madde-220-suc-islemek-amaciyla-orgut-kurma-sucu.html> (Erişim Tarihi: 27.12.2022)

<https://lawsociety.ly/convention/%D8%A7%D9%84%D8%A7%D8%AA%D9%81%D8%A7%D9%82%D9%8A%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A8%D9%8A%D8%A9-%D9%84%D9%85%D9%83%D8%A7%D9%81%D8%AD%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%AC%D8%B1%D9%8A%D9%85%D8%A9-%D8%A7%D9%84/> (Erişim Tarihi: 28.12.2022)

<https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 05.01.2023).

<https://www.coreycohen.com/blog/2017/12/differences-between-drug-trafficking-and-smuggling/> (Erişim Tarihi: 23.12.2022).

<https://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780195396607/obo9780195396607-0024.xml> (Erişim Tarihi: 06.01.2023).

<https://www.unodc.org/e4j/en/firearms/module-5/key-issues/internationalpublic-law-and-transnational-law.html> (Erişim Tarihi: 06.01.2023).

<https://www.ohchr.org/ar/press-briefing-notes/2022/11/saudi-arabia-resumption-executions-drug-related-offences> (Erişim Tarihi: 13.03.2023)

https://www.unodc.org/pdf/convention_1961_en.pdf (Erişim Tarihi: 13.03.2023).

https://www.unodc.org/pdf/convention_1971_en.pdf (Erişim Tarihi: 13.03.2023).

<https://link.springer.com/article/10.1007/s11757-009-0020-4>, (Erişim Tarihi: 13.03.2023)

[https://dejure.org/gesetze/StGB/261.html#:~:text=\(4\)%20Wer%20eine%20Tat%20nach,Monaten%20bis%20zu%20zehn%20Jahren](https://dejure.org/gesetze/StGB/261.html#:~:text=(4)%20Wer%20eine%20Tat%20nach,Monaten%20bis%20zu%20zehn%20Jahren). (Erişim Tarihi: 13.03.2023).

<https://www.degruyter.com/document/doi/10.15375/zbb-2012-0406/html> (Erişim Tarihi: 14.03.2023).

<https://www.global-regulation.com/translation/mexico/560288/law-general-of-health.html> (Erişim Tarihi: 14.03.2023).

<https://mexico.justia.com/federales/codigos/codigo-penal-federal/> (Erişim Tarihi: 14.03.2023).

<https://www.tni.org/es/node/22195> (Erişim Tarihi: 14.03.2023).

https://www.wola.org/sites/default/files/downloadable/Drug%20Policy/2011/WOLATN-I-Systems_Overload-mexico-def.pdf (Erişim Tarihi: 14.03.2023)

https://en.wikipedia.org/wiki/Drug_liberalization#Mexico (Erişim Tarihi: 14.03.2023).

https://www.wola.org/sites/default/files/downloadable/Drug%20Policy/2011/WOLATN_I-Systems_Overload-mexico-def.pdf (Erişim Tarihi: 14.03.2023)

<https://www.global-regulation.com/translation/mexico/560288/law-general-of-health.html> (Erişim Tarihi: 14.03.2023).

<https://www.bbc.com/news/world-latin-america-57645016> (Erişim Tarihi: 14.03.2023)

<https://www.reuters.com/world/americas/mexican-supreme-court-rules-government-should-legalize-recreational-pot-2021-06-29/> (Erişim Tarihi: 14.03.2023).

<https://mexico.justia.com/federales/codigos/codigo-penal-federal/libro-segundo/titulo-septimo/capitulo-i/> (Erişim Tarihi: 15.03.2023).

<https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEXT000006070719/> (Erişim Tarihi: 14.03.2023).

https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070719/LEGISCTA000006165284/#LEGISCTA000006165284 (Erişim Tarihi: 14.03.2023).

https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070719/LEGISCTA000006165284/#LEGISCTA000006165284 (Erişim Tarihi: 14.03.2023)

https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070719/LEGISCTA000006165284/#LEGISCTA000006165284 (Erişim Tarihi: 14.03.2023).

https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc050/kanuntbmmc050/kanuntbmmc05000812.pdf (Erişim Tarihi: 14.03.2023).

https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=VI-16&chapter=6&clang=_en (Erişim Tarihi: 16.03.2023).

<https://www.legal-advice.online/%D8%AA%D8%B9%D8%A7%D8%B7%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%AE%D8%AF%D8%B1%D8%A7%D8%AA-%D9%81%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D9%82%D8%A7%D9%86%D9%88%D9%86-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82%D9%8A/#:~:text=%D8%A5%D8%B0%20%D9%8A%D9%86%D8%B5%20%D8%A7%D9%84%D9%82%D8%A7%D9%86%D9%88%D9%86%20%D8%B9%D9%84%D9%89%20%D8%A3%D9%86,%D9%85%D9%86%20%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%AE%D8%AF%D8%B1%D8%A7%D8%AA%20%D9%84%D8%AA%D8%B5%D9%84%20%D8%A5%D9%84%D9%89%20%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B9%D8%AF%D8%A7%D9%85>. Erişim Tarihi: 11.01.2023

<https://www.unodc.org/unodc/en/frontpage/the-1912-hague-international-opium-convention.html> (Erişim Tarihi: 16.03.2023).

<https://www.unodc.org/unodc/en/frontpage/this-day-in-history-the-shanghai-opium-commission-1909.html> (Erişim Tarihi: 06.01.2023)

https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/bulletin/bulletin_1959-01-01_1_page006.html (Erişim Tarihi: 11.03.2023)

<https://www.unodc.org/unodc/en/frontpage/the-1912-hague-international-opium-convention.html> (Erişim Tarihi: 11.03.2023)

https://treaties.un.org/doc/Treaties/1922/01/19220123%2006-31%20AM/Ch_VI_2p.pdf. (Erişim Tarihi: 11.03.2023).

<https://sencanada.ca/en/content/sen/committee/371/ille/library/history-e> (Erişim Tarihi: 11.03.2023).

<https://www.dea.gov/drug-information/drug-scheduling> Erişim Tarihi: 06.01.2023.

https://treaties.un.org/doc/Treaties/1936/06/19360626%2006-49%20AM/Ch_VI_12_ap.pdf (Erişim Tarihi: 17.03.2023)

https://treaties.un.org/doc/Treaties/1949/12/19491201%2011-57%20PM/Ch_VI_13p.pdf (Erişim Tarihi: 17.03.2023)

https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=VI-14&chapter=6&clang=en (Erişim Tarihi: 16.03.2023).

https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=VI-14&chapter=6&clang=en (Erişim Tarihi: 17.03.2023).

https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/bulletin/bulletin_1953-01-01_3_page015.html (Erişim Tarihi: 19.03.2023).

https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc050/kanuntbmmc050/kanuntbmmc05000812.pdf /Erişim Tarihi: 18.03.2023).

<http://wiki.dorar-aliraq.net/iraqilaws/law/708.html> (Erişim Tarihi: 18.03.2023).

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17272.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17272.pdf> (Erişim Tarihi: 16.03.2023)

https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc078/kanuntbmmc078/kanuntbmmc07804136.pdf (Erişim Tarihi: 17.03.2023).

<https://ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/cok-tarafli-ve-bolgesel-iliskiler/cok-tarafli-iliskiler/dunya-gumruk-orgutu> Ticaret Bakanlığı (2019). Dünya Gümrük Örgütü (Erişim Tarihi: 06.01.2023)

Özet

Bu çalışmada uluslararası hukuk açısından sınıraşan örgütlü suçlarla mücadele kapsamında Türk ve Irak hukukunda uyuşturucu madde ticareti incelenmiştir. Küreselleşmenin de etkisi ile her geçen gün daha da artış gösteren uluslararası suçlar hem ulusal hem de uluslararası güvenliği tehdit etmektedir. Çalışma kapsamında, ulusal ve uluslararası düzeyde örgütlü suçlardan en fazla kar payına sahip ve bu nedenle daha organize ve kriminal olan uyuşturucu kaçakçılığı olgusu Irak Cumhuriyeti ve Türkiye Cumhuriyeti kapsamında ele alınmış; örgütlü suçlara yönelik mücadele yöntemleri hukuksal zeminde ayrıca incelenmiştir.

Sınır geçirgenliğinin arttığı günümüzde organize suç örgütleri faaliyetlerini ulusal düzeyden uluslararası düzeye taşımaktadır. Böylece, söz konusu kavram yalnızca ulusal bir tehdit olmayıp uluslararası düzeyde tehdit de meydana getirmektedir. Bu nedenle, sınıraşan örgütlü suçlarla mücadelede ulusötesi eylem planlarının gerekliliği ortadadır. Çalışma kapsamında uluslararası ve ulusüstü düzeyde sınıraşan örgütlü suçlar ve özelinde uyuşturucu kaçakçılığı ile mücadelede yapılan işbirliği metinleri de inceleme alanına dahil edilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde organize suç kavramı teorik çerçevede ele alınmış ve ulusal ve uluslararası düzeyde yapılan tanımlamalar incelenmiştir. İkinci bölümde, kaçakçılık ve uyuşturucu kaçakçılığı konusu ele alınarak uluslararası düzeyde uyuşturucu kaçakçılığı yapan organizasyonların tarihsel gelişimi incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise, sınıraşan organize suçlara ilişkin yapılan ulusal ve uluslararası düzenlemeler ele alınarak hukuksal bir değerlendirme yapılmıştır. Sonuç olarak, gerek Irak Polisi gerekse Türk Polis Teşkilatı, çağımızın önemli ve küresel bir sorunu olan sınıraşan organize uyuşturucu kaçakçılığı sorununun farkındadır. Her iki Teşkilat da sınıraşan organize suçlulukla mücadelede uluslararası işbirliğinin kaçınılmaz olduğu

bilinciyle bu maksatlı çalışma ve platformlara aktif olarak katılım sağlamakla birlikte, gereken mücadele çalışmalarını ulusal ve uluslararası seviyede yürütmektedir.

Anahtar Kelimeler: Organize Suç, Sınırşan Suç Örgütleri, Uyuşturucu Kaçakçılığı, Irak, Türkiye, Uluslararası Sözleşmeler.

ABSTRACT

ILLICIT TRAFFICKING OF NARCOTIC SUBSTANCES IN TURKISH AND IRAQ LAW WITHIN THE SCOPE OF FIGHTING AGAINST TRANSNATIONAL ORGANIZED CRIME UNDER INTERNATIONAL LAW

In this study, drug trafficking in Turkish and Iraqi law was examined within the scope of fighting against transnational organized crime in accordance with international law. International crimes, which has been increasing day by day with the effect of globalization, threaten both national and international security. Within the scope of the study, the drug smuggling phenomenon, which takes the highest profit share from organized crime at national and international level, is therefore more organized and criminal. It was discussed within the scope of the Republic of Iraq and the Republic of Turkey; The methods of struggle against organized crimes were also examined on the legal basis.

Today, with increased border permeability, organized crime organizations carry their activities from the national level to the international level. Thus, the related concept is not only a national threat, but also has an international threat. Therefore, the necessity of transnational action plans for fighting against transnational organized crime is obvious. Within the scope of the study, cooperation arrangement texts in field of fighting against transnational and transnational organized crime and particularly in drug trafficking were also included in the study area.

In the first part of the study, the concept of organized crime was discussed in the theoretical framework and the definitions made at the national and international level were examined. In the second part, smuggling and drug smuggling issues are discussed, and the historical development of organizations engaged in drug trafficking at the international level was studied. In the third part, a legal evaluation has been made by considering the national and international regulations regarding transnational organized crimes. In conclusion, both the Iraqi Police and the Turkish Police Service are aware of the transnational organized drug trafficking problem, which is an important and global problem of our time. Both Organizations participate in these purposeful works and platforms with the aware of the necessity of international cooperation in the fight against transnational organized crime also they actively conduct the necessary struggling works at national and international level.

Keywords: Organized Crime, Transnational Criminal Organizations, Drug Smuggling, Iraq, Turkey, International Conventions